

Cyngor Sir Ynys Môn	
Adroddiad i:	Pwyllgor Gwaith
Dyddiad:	18fed Gorffennaf 2023
Pwnc / Testun:	Cynllun Rheoli Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol (AHNE) – Drafft Terfynol
Deilydd(ion) Portffolio:	Cyng. Neville Evans (Hamdden, Twristiaeth a Morwrol)
Pennaeth Gwasanaeth / Cyfarwyddwr:	Christian Branch Pennaeth Gwasanaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd
Awdur yr Adroddiad: Tel: E-bost:	Andy Godber Rheolwr Economi Ymwelwyr ac Ardaloedd Arfordirol andygodber@ynysmon.llyw.cymru
Aelodau Lleol:	Yn berthnasol i holl Aelodau Etholedig

A – Argymhelliad / Argymhellion a rheswm / rhesymau

Gofynnir i'r Pwyllgor Gwaith gymeradwyo'r Cynllun Rheoli Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol newydd (2023-2028).

Sefydlwyd Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol (AHNE) gan Ddeddf Parciau Cenedlaethol a Mynediad i Gefn Gwlad (1949). Maen nhw'n dirweddau arbennig sydd â gwarchodaeth drwy'r system gynllunio i warchod eu harddwch naturiol. Roedd Deddfwriaeth ddilynol – Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy (CROW) 2000 – yn gwneud hi'n ofynnol i bob awdurdod lleol sy'n gweinyddu AHNE baratoi a chyhoeddi cynlluniau rheoli ar gyfer eu hardal, ac adolygu'r cynlluniau hyn bob 5 mlynedd. Mae hon yn ddyletswydd statudol ar yr awdurdod lleol.

Diben Cynllun Rheoli AHNE yw gwerthuso a phennu nodweddion arbennig yr AHNE, ac mae'n nodi pa gamau sydd eu hangen i sicrhau bod y rhinweddau hyn yn cael eu cadw a'u gwella ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.

B – Pa opsiynau eraill bu i chi ystyried a beth oedd y rhesymau am eu gwrthod ac/neu am ddewis yr opsiwn hwn?

Mae'n ofyniad statudol ar y Cyngor Sir i baratoi Cynllun Rheoli AHNE

C – Pam fod hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?

Mae'n gynllun statudol sy'n gofyn am gymeradwyaeth y Cyngor Llawn

Ch – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â'r polisi a gymeradwywyd gan y Cyngor Llawn?

Mae'r Cynllun Rheoli AHNE yn cyd-fynd yn llawn â Chynllun newydd y Cyngor, ac o ystyried ei gyfrifoldebau eang bydd yn helpu i gyflawni'r 6 blaenoriaeth allweddol sef:

- Gofal Cymdeithasol a Llesiant – gan ddarparu'r cymorth cywir ar yr adeg gywir
- Addysg – sicrhau darpariaeth effeithiol ar gyfer heddiw ac ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol
- Tai – sicrhau bod gan bawb yr hawl i alw rhywle yn gartref
- Economi – hyrwyddo cyfleoedd i ddatblygu economi'r Ynys
- Newid Hinsawdd – ymateb i'r argyfwng, mynd i'r afael â newid a gweithio tuag at ddod yn sefydliad sero net erbyn 2030
- Y Gymraeg - cynyddu cyfleoedd i ddysgu a defnyddio'r iaith

Roedd y Cynllun drafft yn destun proses ymgynghori gyhoeddus 6 wythnos. Ceir crynodeb o'r ymatebion a dderbyniwyd, a'r newidiadau yn dilyn yr ymgynghoriad i'r Cynllun terfynol, yn yr Adroddiad Ymgynghori (**Atodiad B**).

D – A yw'r penderfyniad hwn oddi fewn i'r gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?

Mae cyllid wedi ei sicrhau gan Cyfoeth Naturiol Cymru i ddatblygu a gweithredu'r Cynllun.

Bydd ffynonellau cyllid allanol ychwanegol hefyd yn cael eu harchwilio i gyflawni'r Cynllun rhwng 2023 a 2028.

Dd – Asesu'r effeithiau posibl (os yn berthnasol):

1	Sut mae'r penderfyniad yma'n effeithio ar ein hanghenion tymor hir fel Ynys?	Mae'r Cynllun Rheoli yn darparu fframwaith i sicrhau rheolaeth briodol, hirdymor yr AHNE. Mae'r Cynllun Rheoli yn canolbwyntio ar rinweddau arbennig yr AHNE i sicrhau eu cadwraeth a'u gwella ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.
2	A yw hwn yn benderfyniad a ragwelir y bydd yn atal costau /	Darperir cyllid gan CNC i ddatblygu a gweithredu'r Cynllun Rheoli

	dibyniaethau ar yr Awdurdod i'r dyfodol? Os felly, sut?	
3	A ydym wedi bod yn cydweithio â sefydliadau eraill i ddod i'r penderfyniad hwn? Os felly, rhowch wybod gyda phwy.	Mae'r Cyngor yn gyfrifol am baratoi'r Cynllun Rheoli, mewn cydweithrediad â'r Cydbwyllgor Cyngori. Mae hyn yn cynnwys ystod eang o randdeiliaid sy'n chwarae rhan weithredol o reoli'r AHNE.
4	A yw dinasyddion Ynys Môn wedi chwarae rhan wrth ddrafftio'r ffordd hon ymlaen, gan gynnwys y rheini y byddai'r penderfyniad yn cael effaith uniongyrchol arnynt? Esboniwch sut.	Mae'r Cynllun Rheoli AHNE drafft wedi bod yn destun cyfnod o ymgynghori cyhoeddus
5	Nodwch unrhyw effeithiau posibl y byddai'r penderfyniad hwn yn ei gael ar y grwpiau a warchodir o dan y Ddeddf Cydraddoldeb 2010.	Rydym wedi cynnal Asesiad Effaith ar Gydraddoldeb.
6	Os yw hwn yn benderfyniad strategol, nodwch unrhyw effeithiau posibl y byddai'r penderfyniad yn ei gael ar y rhai sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol.	Rydym wedi cynnal Asesiad Effaith ar Gydraddoldeb.
7	Nodwch unrhyw effeithiau posibl y byddai'r penderfyniad hwn yn ei gael ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.	Rydym wedi cynnal Asesiad Effaith ar Gydraddoldeb.

E – Gyda phwy yr ymgynghoroch? Beth oedd eu sylwadau?		
1	Prif Weithredwr / Uwch Dim Arweinyddiaeth (UDA) (gorfodol)	
2	Cyllid / Swyddog 151 (gorfodol)	
3	Swyddog Cyfreithiol / Monitro (gorfodol)	
4	Adnoddau Dynol (AD)	
5	Eiddo	
6	Technoleg Gwybodaeth (TG)	
7	Caffael	
8	Sgriwtini	
9	Aelodau Lleol	

F - Atodiadau:
Atodiad A: Cynllun Rheoli AHNE (2023-2028) Atodiad B: Adroddiad Crynodeb o'r Ymgynghoriad

Ff – Papurau Cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am ragor o wybodaeth):

Cynllun Rheoli Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol Ynys Môn 2023–2028



Biwmaris/Beaumaris

Tudalen	Cynnwys
3	Cyflwyno'r AHNE
6	Gweledigaeth
7	Cyflwyno'r Themâu Allweddol
8	Prif Nodweddion yr AHNE
13	Ysgogwyr Newid Allweddol
23	5 Themâu Allweddol ar gyfer Cynllun Rheoli 2023-28
29	Rheoli a Llywodraethu

Cyflwyno'r AHNE

Mae Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol (AHNE) Ynys Môn yn cwmpasu rhannau helaeth o arfordir dramatig Ynys Môn. Mae'n cynnwys rhan fwyaf o glogwyni a thraethau'r ynys, a llawer o'r tir amaethyddol a fforestydd sy'n ffurfio'r gefnlen i arfordir yr ynys. Mae Ynys Môn yn cadw ei statws fel cyrchfan wyliau boblogaidd oherwydd ei thraethau eang a'i chilfachau cudd. Ond, yn hanfodol, mae hefyd yn dirwedd waith o ffermydd a phentrefi, gydag economi arfordirol a gwledig llewyrchus ac amrywiol.

- Mae gan AHNE Ynys Môn un o'r tirweddau mwyaf arbennig, atyniadol ac amrywiol yn Ynysoedd Prydain. Cafodd ei ddynodi fel AHNE yn 1966 i amddiffyn apêl esthetig ac amrywiaeth tirwedd arfordirol yr ynys a'i chynefinoedd rhag datblygiad amhriodol. Ym mhedwerydd adroddiad ar bymtheg y Comisiwn Paciau Cenedlaethol ac adroddiad cyntaf y Comisiwn Cefn Gwlad a gyhoeddwyd yn 1968 disgrifir AHNE Ynys Môn fel a ganlyn:
- Mae'r ardaloedd sydd wedi eu dynodi ar Ynys Môn oddeutu 83 milltir sgwâr ac yn gorwedd ar hyd arfordir yr ynys gyda bylchau o amgylch yr ardaloedd trefol ac yng nghyffiniau Wylfa. Mae arfordir Ynys Môn, gyda nifer o rannau sy'n ynysig, yn cyfrannu llawer at apêl yr ynys. Mae'r clogwyni garw, y baeau tywodlyd, y corsydd a'r twyni, glannau cysgodol y Fenai a llethrau gwyntog mynydd Caergybi a Bodafon yn rhoi golygfeydd amrywiol gwych.
- Dynodiad arfordirol yw'r AHNE yn bennaf, yn cwmpasu'r rhan fwyaf o 201 km o arfordir Ynys Môn. Mae'n cynnwys Mynydd Caergybi a Mynydd Bodafon, ynghyd ag ardaloedd sylweddol o dir sy'n ffurfio cefnlen hanfodol yr arfordir. Maint cyfan yr AHNE yw oddeutu 221 km sgwâr (22,100 hectar).

Ynghylch y cynllun rheoli hwn



Sefydlwyd Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol gan y Parciau Cenedlaethol a Deddf Mynediad i Gefn Gwlad (1949). Maent yn dirweddau arbennig sydd wedi eu gwarchod gan system gynllunio i gynorthwyo i warchod eu harddwch naturiol gyda'r prif bwrpas o warchod a gwella harddwch naturiol.

Deddfwriaeth Ddilynol - Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy 2000 (CGHT) - roedd y ddeddf hon yn ei gwneud hi'n ofynnol i bob awdurdod lleol sy'n gweinyddu AHNE i baratoi a chyhoeddi cynllun rheoli ar gyfer eu hardaloedd, ac i adolygu'r cynlluniau hyn bob 5 mlynedd.

- Pwrpas Cynllun Rheoli AHNE yw gwerthuso a phenderfynu ar rinweddau arbennig yr AHNE, a nodi pa gamau sy'n ofynnol i sicrhau bod y rhinweddau hyn yn cael eu gwarchod a'u cyfoethogi ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.
- Paratowyd cynllun rheoli gwreiddiol AHNE Ynys Môn, o 2004, gyda chyfranogiad holl bartneriaid yr AHNE, perchnogion tir lleol a'r gymuned. Mae adolygiadau dilynol, yn cynnwys hwn, wedi diweddarau gwybodaeth bwysig ac asesu perthnasedd yr amcanion, y polisiau a'r gweithredoedd sy'n hanfodol i reoli'r AHNE yn effeithiol a chynaliadwy.
- Mae'r cynllun rheoli hwn ar gyfer pawb sydd â diddordeb mewn gwarchod a rheoli AHNE Ynys Môn. Mae'n gynllun ar gyfer tirwedd a morlun yr AHNE, i'r busnesau a'r cymunedau o fewn ei hardal, i'r ymwelwyr sy'n mwynhau ei golygfeydd, ei hawyr dywyll a'i llonyddwch, ac i bawb ar yr ynys gyfan sy'n gwerthfawrogi ei rhinweddau arbennig

Prif Nodweddion yr AHNE

Nodweddion AHNE Ynys Môn sy'n diffinio ei statws dynodedig

- Nodweddion tirwedd arfordirol / morlun
- Nodweddion tirwedd amaethyddol traddodiadol
- Nodweddion geomorffolegol a daearegol

Rhinweddau arbennig AHNE Ynys Môn sy'n diffinio ei statws dynodedig

- Golygfeydd eang / morluniau
- Heddwch a llonyddwch
- Ynysoedd o amgylch Ynys Môn
- Coetir llydanddail
- Rhostiroedd arfordirol iseldir
- Ymylon ffyrdd sy'n gyfoethog o rywogaethau
- Cynefinoedd gwlypdîr ac arfordirol sydd â phwysigrwydd ecolegol (yn cynnwys glannau creigiog, fflatiau llaid ac aberoedd, morfeydd heli, traethau a thwyni.
- Amgylchedd adeiledig yn cynnwys ardaloedd cadwraeth ac adeiladau rhestredig
- Archaeoleg a henebion hynafol / tirweddau hanesyddol, parciau a gerddi
- Cymunedau amaethyddol gwledig / arfordirol
- Yr Iaith Gymraeg
- Ansawdd y pridd, aer a dŵr
- Rhwydwaith o hawliau tramwy cyhoeddus
- Dŵr a thir hygyrch

Gweledigaeth

Pwrrpas yr AHNE yw gwarchod a gwella harddwch naturiol.

Mae Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol Ynys Môn (AHNE) yn cael ei chynabod fel ased lleol a chenedlaethol sy'n hanfodol i economi, amgylchedd, diwylliant a lles cymunedau Ynys Môn a'r rhai sy'n ymweld â'r Ynys. Mae cysylltiad cynyddol â'r rhinweddau arbennig hyn ac mae'r rhain yn cael eu gwarchod, eu gwella, eu gwerthfawrogi, eu deall a gallant fod wrth wraidd y gymuned a'r diwydiant ymwelwyr sy'n amgylchedd gyfrifol ac yn economaidd gynaliadwy.

Mae parhad ac atgyfnerthiad arferion a thraddodiadau, a'r defnydd o'r Gymraeg wedi ychwanegu at hunaniaeth a'r ymdeimlad o le. Mae AHNE Ynys Môn wedi gallu unioni'r dirywiad mewn bioamrywiaeth ac mae'n cael ei reoli mewn ffordd sy'n addasu a'n lliniaru effeithiau newid hinsawdd er mwyn gwarchod ei harddwch naturiol wrth gefnogi anghenion cymunedau lleol a busnesau gwledig.



Porth Dafarch

Ynghylch yr AHNE

Dynodiadau

Mae'r AHNE yn cynnwys nifer o gynefinoedd sydd â gwarchodaeth statudol oherwydd gwerth eu cadwraeth byd natur. Mae'r dynodiadau hyn yn cynnwys:

- Ardaloedd Cadwraeth Arbennig (ACA) ac ACA Morol Gogledd Cymru
- Ardal Gwarchodaeth Arbennig (AGA)
- Gwarchodfa Natur Genedlaethol (GNG Twyni Niwbwrch)
- Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGA)
- Gwarchodfeydd Natur Lleol (GNLI)
- Safleoedd Bywyd Gwyllt Lleol
- Safleoedd o Bwysigrwydd ar gyfer Cadwraeth Byd Natur (SoBagCBN)
- Safleoedd Rhanbarthol o Bwysigrwydd Daearegol (SRhoBD)

Mae tair ardal o arfordir agored, heb eu datblygu hefyd wedi eu dynode fel Arfordir Treftadaeth:

- Gogledd Ynys Môn
- Mynydd Caergybi
- Bae Aberffraw

Ffeithiau Allweddol

Maint	221 km sgwâr
Poblogaeth	Data cyfrifiad y Swyddfa Ystadegau Gwladol 2021 i'w 'dorri' i derfyn AHNE
Dyddiad Dynodiad	20 Rhagfyr 1966
Dyddiad Cadarnhau	13 Tachwedd 1967
ACA	5
AGA	3
GNG	1
SoDdGA	32
GNL	3
Geoparc UNESCO	1
Safleoedd Treftadaeth y Byd	1
Henebion Hynafol Cofrestredig	75
Tirweddau Hanesyddol Eithriadol	2
Parciau a Gerddi Hanesyddol	7
Ardaloedd Cadwraeth	4
Adeiladau Rhestredig Gradd I	32
Adeiladau Rhestredig Gradd II*	42
Adeiladau Rhestredig Gradd II	491
Arfordir Treftadaeth	50 km
Hawliau Tramwy Cyhoeddus	370 km a 120 km o lwybr arfordir caniataol
Tir Comin	504 hectar

Nodwedd Allweddol – Tirwedd

- Mae tirwedd yr AHNE yn adlewyrchu'r ddaeareg sylfaenol amrywiol ac mae'n gymysgedd amrywiol o gynefinoedd morol a daearol, yn cynnwys clogwyni garw, rhostir, twyni tywod, morfeydd heli a fflatiau llaid. Mae'r ynys yn cynnwys rhai o greigiau hynaf Prydain i'r de o Ucheldir yr Alban gyfan. Mae'r rhain yn cael eu dangos yn glir yn nhopograffi'r ynys, sy'n mynd o'r gogledd ddwyrain i'r de orllewin.
- Mynydd Caergybi, clogwynni Ynys Lawd ac Ynys Arw a'r cilfachau creigiog yw nodweddion amlycaf arfordir gogleddol hynafol Cyn-gambriaidd a Chambria'r ynys. Nodweddir arfordir y dwyrain gan glogwyni fertigol o galchfaen a thraethau tywod, wrth i arfordir y gorllewin fod yn llai garw gyda lleiniau o dwyni tywod a thraethau rhwng pentiroedd creigiog. Gellir ystyried y Fenai mewn dwy ran, y rhan orllewinol a'r rhan ddwyreiniol. Mae'r rhan orllewinol o Fiwmares i Borthaethwy yn llawn coed gydag aneddiadau eithaf mawr.
- Mae cymeriad y dirwedd wedi cael ei ddylanwadu gan ganrifoedd o ffermio, a chan ddiwydiannau traddodiadol megis y chwarel. Ar gyfer amaethu y defnyddir y rhan fwyaf o dir yr AHNE, ac mae waliau cerrig, y cloddiau, gwrychoedd a phatrymau caeau yn rhan annatod o'r dirwedd. Mae yna hefyd ardaloedd o rostir, coetir lled naturiol, gwlypdiroedd rhynglanwol a llynnoedd.
- Mae nifer o'r Ystadau o fewn yn yr AHNE gydag ardaloedd sylweddol o goetiroedd llydanddail. Mae'r rhain yn cynnwys Baron Hill, Bodior, Bodorgan, Dulas, Penrhos a Phlas Newydd. Mae'r AHNE hefyd yn cynnwys dwy blanhigfa goniffer sylweddol yn Niwbwrch a Phentraeth.
- Mae gan yr ynys hanes diwylliannol cyfoethog gyda thystiolaeth o weithredoedd dyn yn ymestyn dros 8000 o flynyddoedd. Mae yna dros 200 o Henebion Hynafol Rhestredig o siambrau claddu'r Oes Efydd i nodweddion canoloesol mwy diweddar. Mae nodweddion tirwedd mwy diweddar yn cynnwys tirweddau cynlluniedig ystadau mawr, megis Plas Newydd. Mae safle treftadaeth y byd UNESCO Castell Biwmares hefyd wedi ei leoli o fewn yr ardal ddynodedig.
- Mae disgrifiad manwl o dirwedd arfordirol Ynys Môn yn cael ei gynnwys yn Asesiad Cymeriad Tirwedd Cenedlaethol NLCA01 Arfordir Ynys Môn.



Nodwedd Allweddol – Morlun

- Mae morluniau yn rhan werthfawr iawn o olygfeydd Cymru. Gallant fod yn rhai o'n hardaloedd tirwedd 'wyllt' olaf ac yn cynorthwyo cyfoeth o dreftadaeth naturiol. Gellir diffinio morluniau'n fras fel "Ardal o fôr, arfordir a thir fel y gwelir gan bobl, y mae eu cymeriad yn deillio o weithredoedd a rhyngweithiadau y môr a'r tir, drwy ffactorau naturiol a/neu ddynol" (CDD 2010).
- Mae'r diffiniad hwn yn awgrymu'n gryf bod morluniau'n ymwneud â mwy na dim ond golygfa gan ei fod yn cwmpasu'r adnoddau ecolegol a diwylliannol yn yr amgylchedd morol ac arfordirol. Mae tirweddau arfordirol a warchodir yn gydrannau allweddol clir o forluniau o bwysigrwydd cenedlaethol.
- O amgylch AHNE Ynys Môn mae yna amrywiaeth o amgylcheddau daearol, rhynglanwol a morol. Mae'r rhain yn deillio o'r prosesau daearegol, geomorffoleg ac arfordirol o fewn yr ardal, a hefyd o weithgarwch dynol ar dir a môr ers miloedd o flynyddoedd. Mae cyfuniad o brosesau naturiol a diwylliannol yn parhau i siapio esblygiad ardal y morluniau.
- Mae gan forlun Ynys Môn arwyddocâd masnachol uchel hefyd. Mae'r rhan fwyaf o dwristiaeth a hamdden Ynys Môn yn seiliedig ar yr arfordir lle mae yna ddiddordebau masnachol eraill megis porthladdoedd a physgota. Gall unrhyw newid i isadeiledd masnachol arfordirol effeithio ar gymeriad y morlun a'r diddordebau masnachol mewn hamdden.
- Mae disgrifiad manwl o dirwedd arfordirol Ynys Môn yn cael ei gynnwys yn Asesiad Morlun Ynys Môn 2013 www.anglesey.gov.uk/aonb



Nodwedd Allweddol – Hamdden a Thwristiaeth

- Ynys Môn yw'r sir sydd fwyaf dibynnol yn y DU ar y diwydiant Hamdden a Thwristiaeth, gan gynhyrchu dros £360m y flwyddyn yn yr economi leol, a'n cefnogi ~3,698 o swyddi'n uniongyrchol.
- Y brif atynfa ymwelwyr yw'r cyfleoedd gweithgareddau hamdden fel cerdded, a gweithgareddau traeth.
- Mae 125 milltir o Lwybr yr Arfordir yn parhau i fod yn un o'r rhannau mwyaf poblogaidd Lwybr Arfordir Cymru, ac yn cynnig cyfle gwych i bobl leol ac ymwelwyr werthfawrogi rhinweddau arbennig yr AHNE
- Ar wahân i gerdded, mae'r mathau mwyaf poblogaidd o weithgareddau hamdden yn cynnwys ymweliadau teulu â'r traeth, hwylio, pysgota o'r lan neu o gwch, beicio, syrffio gwynt, cychod hamdden modurol, y defnydd o grefft dŵr personol (sgio dŵr), deifio, gwylio adar, marchogaeth ceffylau, nofio gwyllt a dringo.
- Mae gweithgareddau dŵr gan gynnwys caiacio a padlfyrddio yn gynyddol boblogaidd, gyda chyfleoedd caiacio môr Ynys Môn yn cael eu hystyried i fod yn arbennig o dda. (13)
- Mae'r rhain i gyd yn rhoi pwysau a galwadau ar yr AHNE. Ar yr un pryd, mae poblogrwydd yr AHNE ar gyfer gweithgareddau o'r fath yn darparu cyfraniad sylweddol a chadarnhaol i'r economi leol, ac yn gyfrwng i sicrhau gwell dealltwriaeth o rinweddau unigryw'r AHNE.



Lon Lâs Cefni

Nodwedd Allweddol – Cymunedau

- Mae data cyfrifiad Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG) 2021 wedi cofnodi bod poblogaeth Ynys Môn wedi gostwng 1.2%, o oddeutu 69,800 yn 2011 i 68,900 yn 2021. Amcangyfrifir fod dros chwarter poblogaeth yr ynys yn byw o fewn AHNE Ynys Môn (Data a geisir i'w 'dorri' i derfyn AHNE a'i gynnwys o fewn yr Adroddiad ar Gyflwr yr AHNE (2022)).
- Mae aneddiadau sylweddol o fewn yr AHNE yn cynnwys Biwmares, y Fali, Niwbwrch a Moelfre. Nid yw ardaloedd sydd wedi datblygu ar raddfa fawr, Caergybi, Amlwch, Benllech, Porthaethwy, Wylfa a RAF y Fali yn benodol, yn cael eu cyfrif yn y dynodiad.
- Mae cyflogaeth o fewn yr AHNE yn seiliedig ar dwristiaeth ac amaeth yn bennaf. Mae Ynys Môn yn ardal boblogaidd ar gyfer hamdden i bobl Gogledd Cymru ac o Ogledd Orllewin Lloegr. Mae'r mwyafrif y cael eu denu i'r ynys gan ansawdd a nifer y traethau tywod a harddwch tirwedd yr arfordir.
- Mae Ynys Môn yn gadarnle'r Gymraeg, ac mae'r iaith yn cael ei siarad gan dros hanner o'i thrigolion. Er gwaetha'r dirywiad cyffredinol mewn siaradwyr Cymraeg, mae'r niferoedd sy'n defnyddio'r iaith yn ddyddiol ym Môn wedi aros yn gymharol gyson dros yr hanner canrif ddiwethaf.



Nodwedd Allweddol – Datblygu Economaidd

- Mae cyflogaeth o fewn ardal AHNE Ynys Môn AHNE yn bennaf mewn busnes amaethyddol a busnesau a gweithgareddau sy'n gysylltiedig â'r sector twristiaeth a lletygarwch - yr olaf a yrrir gan ansawdd a nifer y traethau tywodlyd, harddwch y dirwedd arfordirol, asedau naturiol a threftadaeth ar hyd yr arfordir a'r hygyrchedd iddynt a ddarperir gan Lwybr Arfordirol Ynys Môn / Cymru.
- Nid oes unrhyw ddatblygiad diwydiannol mawr wedi'i leoli yn yr AHNE - y ffiniau wedi'u tynnu er enghraifft, er mwyn eithrio Gorsaf Bŵer Niwclear Wylfa a'r ganolfan hyfforddi jet-ymhladdwyr cyflym yn RAF y Fali. Fodd bynnag, nid yw hyn i ddweud na fydd eu gweithrediad a'u datblygiad posibl yn y dyfodol yn effeithio ar olygfeydd i mewn ac allan o'r AHNE ac ansawdd a phrofiad y rhai sy'n byw yn yr ardal ddynodedig, ac yn ymweld â'r ardal ddynodedig.
- Ers blynyddoedd bellach mae Cyngor Sir Ynys Môn, wedi blaenoriaethu cynhyrchu ynni 'gwyrdd' carbon isel, fel gyrrwr economaidd allweddol. Gwnaethpwyd hyn ar ffurf Rhaglen Ynys Ynni Môn, ac mae'n parhau i fod yn flaenoriaeth strategol gorfforaethol allweddol i'r Cyngor.
- Mae ynni adnewyddadwy oddi ar y glannau hefyd yn parhau'n uchel ar yr agenda. Cafwyd caniatâd diweddar i ddatblygiad Morlais Menter Môn, gweithgareddau'r sector preifat fel prosiect ffrwd llanw llif isel cyntaf Minesto oddi ar Ddyfnderoedd Caergybi. Mae dyheadau i ddatblygu canolfannau gweithgynhyrchu a gwasanaethu ar gyfer rowndiau newydd o wynt oddi ar y glannau ym Môr Iwerddon yn ogystal â datblygiad Hwb Hydrogen yng Nghaergybi.



Ysgogwyr Newid Allweddol – Cyd-destun Polisi

Mae llawer wedi newid o ran Polisi Rhyngwladol, Cenedlaethol a Lleol ers cyhoeddi'r cynllun rheoli diwethaf.

- Gweler Atodiad 1 ar gyfer Cyd-destun Polisi

Cynllun y Cyngor 2023-2028

Gweledigaeth Cynllun y Cyngor yw:

‘Creu Ynys Môn fydd yn iach
a llewyrchus lle gall bobl
ffynnu.’

Mae Cynllun y Cyngor yn ddogfen allweddol a fydd yn bwynt canolog i benderfyniadau a fydd yn cael eu gwneud ar bob lefel; bydd yn darparu fframwaith i gynllunio a gyrru blaenoriaethau yn eu blaen; llunio gwariant blynyddol; monitro perfformiad a chynnydd.

Yn ei hanfod mae a wnelo'r cynllun â'n dymuniad i weithio gyda thrigolion Ynys Môn, cymunedau a phartneriaid a sicrhau ein bod ni'n darparu'r gwasanaethau gorau posib, gwella ansawdd bywyd i bawb a chreu cyfleoedd ar gyfer y genhedlaeth nesaf.

Mae ei chwe phrif amcan yn adlewyrchu'r meysydd allweddol y dylai'r Cyngor fod yn canolbwyntio arnynt.

Ein chwe amcan strategol



Yr Iaith Gymraeg

Cynyddu cyfleoedd i ddysgu a defnyddio'r iaith.



Gofal Cymdeithasol a Llesiant

Rhoi'r cymorth cywir ar yr adeg cywir.



Addysg

Sicrhau darpariaeth effeithiol ar gyfer heddiw a chenedlaethau'r dyfodol.



Tai

Sicrhau fod gan pawb yr hawl i alw rhywle yn gartref.



Economi

Hyrwyddo cyfleoedd i ddatblygu economi'r Ynys.



Newid Hinsawdd

Ymateb i'r argyfwng, mynd i'r afael a newid gweithio tuag at fod yn sefydliad sero net erbyn 2030.



Cynllun y Cyngor 2023-2028

Mae Cynllun y Cyngor 2023-28 yn seiliedig ar werthoedd craidd y sefydliad, sy'n cael eu defnyddio i ddatblygu ac arwain y weledigaeth, cynlluniau strategol a gwasanaethau.

Gwerthoedd



Parch

Rydym yn barchus ac yn ystyriol tuag at eraill er gwaethaf ein gwahaniaethau.



Cydweithio

Rydym yn gweithio fel tîm, gyda'n cymunedau a'n partneriaid, i gyflawni'r canlyniadau gorau ar gyfer pobl Ynys Môn.



Gonestrwydd

Rydym yn ymrwymedig i safonau uchel o ran ymddygiad ac uniondeb.



Hyrwyddo'r Cyngor a'r Ynys

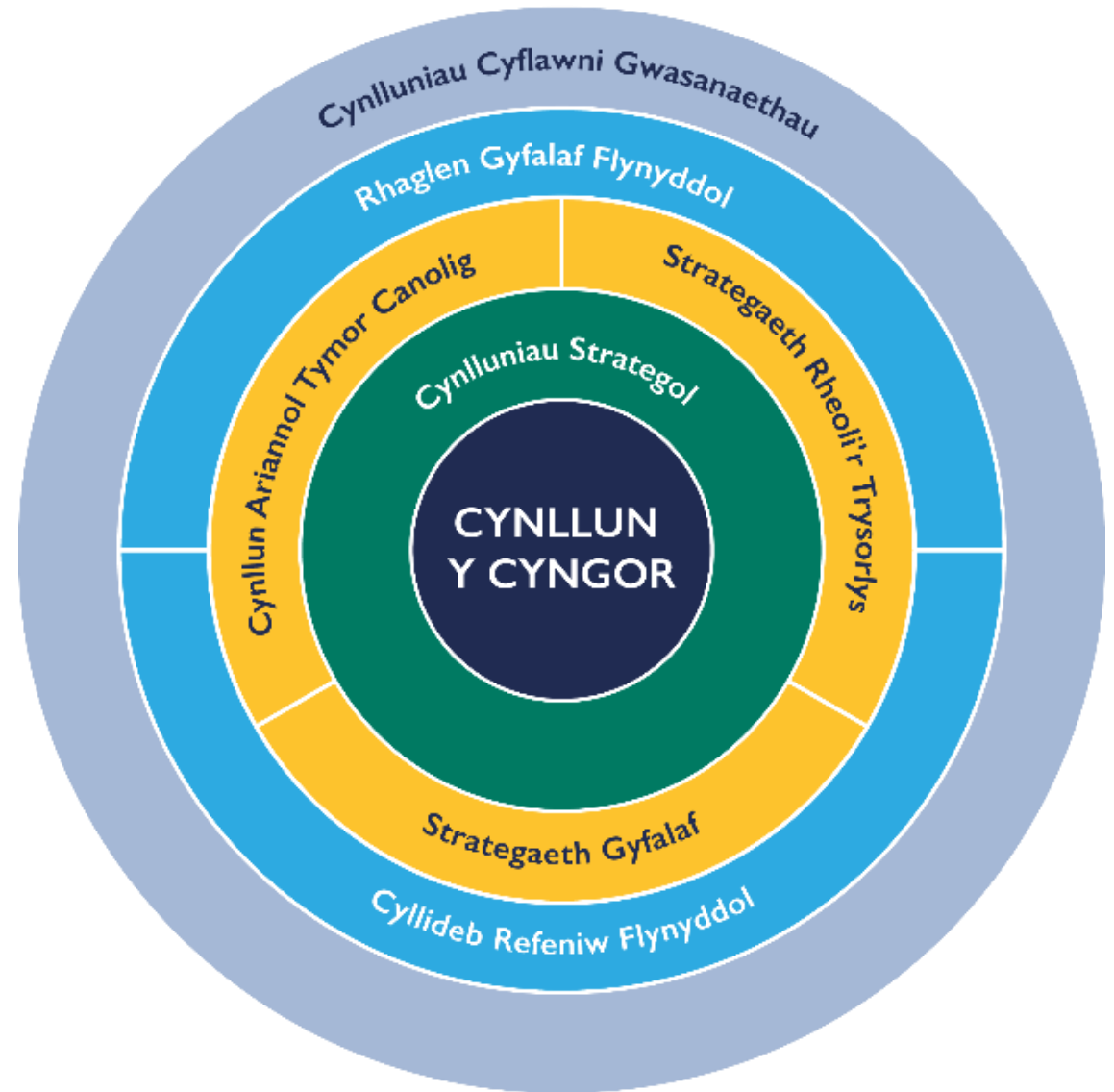
Rydym yn creu ymdeimlad o falchder mewn gweithio i'r Cyngor ac yn cyflwyno delwedd gadarnhaol o'r Ynys.



Cylch Strategol

Mae'r cylch strategol yn adnabod y cynlluniau sydd mewn lle er mwyn sicrhau ein bod yn gallu cyflawni ein blaenoriaethau ac amcanion.

Mae'r cynllun hwn yn gynllun strategol allweddol sy'n cyd-fynd â Chynllun y Cyngor ac yn cyfrannu at gyflawni'r amcanion strategol a'r gweledigaeth.



Ysgogwyr Newid Allweddol – Adfer Byd Natur a Bioamrywiaeth

- Mae'r AHNE yn cynnwys nifer o gynefinoedd sydd â diogelwch statudol oherwydd gwerth eu cadwraeth natur. Mae'r dynodiadau hyn yn cynnwys: Ardaloedd Cadwraeth Arbennig (ACA); Ardal Gwarchodaeth Arbennig (AGA); Gwarchodfa Natur Genedlaethol (GNG); Safle o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGA); Gwarchodfeydd Natur Lleol (GNLI)
- Mae'r ardal yn cynorthwyo cyfoeth o gynefinoedd a bywyd gwyllt. Mae cynefinoedd sydd wedi eu nodi'n cynnwys: rhostir iseldir, clogwyni'r môr, twyni tywod, a glannau creigiog. Mae'r fflora sydd wedi eu nodi yn cynnwys: cor-rosyn rhuddfannog (blodyn Sirol Ynys Môn; mae'r clystyrau mwyaf y DU ar Ynys Cybi ar Ynys Môn), amrhydlwyd Ynys Lawd (sydd i'w weld ar greigiau Ynys Lawd yn unig) a thafolen y traeth (sydd yn y pen mwyaf gogleddol). Mae'r ffawna sydd wedi eu nodi'n cynnwys: brân goesgoch, gylfinir, morloi llwyd, llamidyddion, llygod y dŵr, gwiwerod coch, madfall gribog, glöyn byw glesyn serenog a rhywogaethau infertebratau eraill. Mae yna risg gan rywogaethau ymledol, plâu ac afiechydon yn ymledu o fewn yr AHNE megis Jac y Neidiwr, Clymog Japan, a rhai o'r rhywogaethau ymledol dyfrol.
- Mae Adroddiad Cyflwr Cyfoeth Naturiol Cymru 2020 yn asesiad o'r graddau y mae Cymru'n cyflawni rheoli cynaliadwy cyfoeth naturiol. Mae'r adroddiad yn dod i'r casgliad nad yw Cymru'n cynnal cynnyrch o gyfoeth naturiol ac yn rhagweld y bydd rhywogaethau eiconig megis gylfinirod yn diflannu yng Nghymru o fewn dwy ddegawd.
- Mae gwytnwch ecosystemau'n dirywio'n unol â thueddiadau byd-eang. Mae nod llesiant Cymru i sicrhau 'Cymru wydn' yn ymwneud ag adeiladu ecosystemau gweithredol iach sy'n cynnal gwytnwch cymdeithasol, economaidd ac ecolegol ynghyd â'r gallu i addasu i newid (er enghraifft newid hinsawdd). I sicrhau'r gwytnwch hwn, mae angen canolbwyntio ar adeiladu systemau iach, adfywiol, ac i systemau ffermio ddod yn fwy cynaliadwy yn nhermau economeg ffermydd ac i ddod yn fwy caredig i fyd natur.



Tuberaria guttata

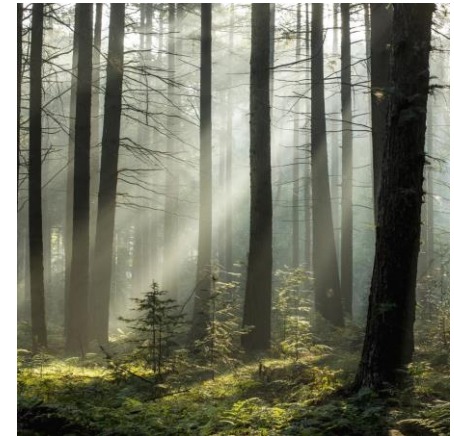
Ysgogwyr Newid Allweddol – Hawl, Hamdden a Llesiant

- Twristiaeth yw'r prif ddiwydiant ar Ynys Môn sy'n cynhyrchu dros £360 miliwn yn flynyddol, yn cyflogi dros 4,000 o bobl ac yn croesawu dros 1.7 miliwn o ymwelwyr. Mae heriau'n cynnwys yr effaith ar arferion ymwelwyr yn dilyn covid a'r pwysau cysylltiedig ar yr AHNE, cyflwyno'r ardoll twristiaeth, a hyrwyddo / gweithredu twristiaeth gynaliadwy. Gall mentrau sy'n cyfoethogi'r amgylchedd naturiol greu swyddi gwyrdd newydd, sicrhau cyflenwadau dŵr a bwyd lleol, a chynorthwyo iechyd cyhoeddus.
- Mae defnydd o weithgareddau hamdden wedi tyfu'n sylweddol, yn enwedig yn y cyfnod yn dilyn Covid 19 (gyda nifer uchel o bobl yn penderfynu aros gartref am 'wyliau' a mynd ar ymweliadau dydd mwy lleol er mwyn lleihau'r angen i deithio), gyda hyn yn cynyddu'r pwysau ar fioamrywiaeth, ecosystemau ac asedau treftadaeth
- Faniau gwersylla, maes carafanau a gwersylla ac mae'r angen am y cyfryw, yn tyfu o ganlyniad i'r uchod – gyda materion cynyddol yn ymwneud â defnyddiau 'gwrthgymdeithasol' a phroblem parcio faniau gwersylla a gwersylla mewn ardaloedd a chymunedau heb unrhyw wasanaethau na darpariaeth ffurfiol i ddarparu ar eu cyfer.
- Mae tagfeydd traffig yn broblem gynyddol wrth i fwy a mwy o ymwelwyr geisio mynediad a defnyddio'r arfordir a chefn gwlad - unwaith eto'n achosi parcio 'anghymdeithasol', tagfeydd traffig mewn cymunedau bach o fewn yr AHNE a chiwio mewn traffig llonydd i gyrraedd rhai o'r mannau mwyaf poblogaidd megis Llanddwyn.
- Er nad yw hyrwyddo gweithgareddau hamdden yn bwrpas statudol i'r dynodiad AHNE, bydd rheoli effeithiau'r gweithgareddau hamdden hyn yn dod yn fwyfwy pwysig i warchod a gwella nodweddion tirwedd eithriadol a rhinweddau arbennig yr AHNE. Mae lles cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol yn cyd-fynd yn agos â'r gweithgareddau hamdden a gynhelir ar yr ynys. Gall llwybrau hygyrch, parciau, gerddi, traethau, glan môr a chefn gwlad ehangach oll chwarae rhan bwysig i'r bobl o ran cefnogi iechyd a lles. Dylai fod mynediad teg i fannau gwyrdd a glas i bobl o bob oed a gallu.



Ysgogwyr Newid Allweddol – Newid Hinsawdd

- Mae newid hinsawdd bellach yn bwnc diffiniol. Cyhoeddodd Cyngor Sir Ynys Môn argyfwng hinsawdd ym mis Medi 2020, gan ymrwymo i ddod yn gyngor carbon niwtral erbyn 2030. O ganlyniad, mae'r cyngor wedi cytuno ar y 'Cynllun Tuag at Sero Net 2022 i 2025' sy'n amlinellu ei ymrwymiad i'r argyfwng hinsawdd a sut mae'n bwriadu trawsnewid i ddod yn sefydliad sero net.
- O bersbectif AHNE Ynys Môn, mae effeithiau newid hinsawdd yn debygol o fod yn bellgyrhaeddol: tymheredd uchel, mwy o law, a lefelau'r môr yn codi yn golygu cynnydd mewn stormydd a risg uwch o lifogydd yn effeithio ar gynefinoedd, rhywogaethau a chymunedau ac isadeiledd bregus a rhyd yr arfordir. Bydd yna golli tir / cnydau amaethyddol, erydiad tir, colledion bioamrywiaeth [ac enillion], colli rhywogaethau brodorol, bygythiad i fioggiogelwch o ganlyniad i gynnydd mewn plâu ac afiechydon a difrod i asedau diwylliannol a hanesyddol. Bydd cyfnodau o sychder yn arwain ar fwy o alw am adnoddau dŵr, yn cynnwys cynnydd yn y gystadleuaeth rhwng aelwydydd, amaeth, diwydiant a'r amgylchedd naturiol.
- Mae'r Cynllun Rheoli Risg o Lifogydd yn nodi cymunedau Dwyrân, Llangefni, Malltraeth ac y Fali fel ardaloedd sydd mewn perygl o ddioddef llifogydd o afonydd; ac mae Cofrestr Cymunedau mewn Perygl yn nodi'r ardaloedd fel rhai mewn perygl o ddioddef llifogydd o'r môr.
- Mae yna gyfleoedd i ddatblygu partneriaeth gweithio rhwng pobl, cymunedau a busnesau i godi ymwybyddiaeth, dealltwriaeth a gweithredu gyda mesurau addasu a lliniaru. Bydd y rhain yn cynnwys mabwysiadu datrysiadau seiliedig ar fyd natur a gweithredu i leihau'r angen i deithio, gwneud cludiant yn gynaliadwy, darparu cyfleoedd ar gyfer technolegau ynni carbon isel ac adnewyddadwy, a thrwy hyrwyddo dulliau dylunio carbon isel i leihau'r defnydd o ynni.



Ysgogwyr Newid Allweddol – Datblygu a Chludiant

Mae'r polisiau cynllun datblygu'r defnydd o dir presennol a newidiadau posibl i'r dirwedd y bydd yn rhaid i gynllun datblygu'r defnydd o dir nesaf ar gyfer Ynys Môn ei wynebu'n cynnwys:

- Diogelu arfordir agored sydd heb ei ddatblygu
 - Arallgyfeirio'r economi wledig sy'n cyflwyno gofynion newydd ar adnoddau'r AHNE.
 - Amddiffyn safleoedd sydd wedi'u dynodi am eu pwysigrwydd cadwraeth byd natur
 - Amddiffyn ac adnewyddu'r cyswllt rhwng cynefinoedd
 - Cymunedau Gwledig Cynaliadwy
 - Hyrwyddo'r defnydd o'r Gymraeg
 - Yr her o newid dull o gynhyrchu ynni
 - Hyrwyddo cynnyrch twristiaeth amrywiol ac o ansawdd uchel
 - Newidiadau o ganlyniad i newid hinsawdd
 - Lleihau llygredd golau
- Mae'r boblogaeth leol yn dibynnu ar geir fel cludiant ac mae yna gynnydd tymhorol mewn traffig yn ystod yr haf. Gall hyn arwain at drafferthion parcio a thagfeydd traffig yn ardaloedd mwyaf poblogaidd yr AHNE. Yn ychwanegol, mae anghenion isadeiledd yn newid; mae angen cynllunio ar gyfer mannau gwefru ceir trydan a dulliau amgen o deithio i'r ardal ac o'i hamgylch. Bydd yn ofynnol cael cysylltiadau i gynlluniau teithio actif.

Ysgogwyr Newid Allwedd – Cymunedau ac economi arfordirol a chefn gwlad

- Mae yna ansicrwydd o ganlyniad i'r adferiad ar ôl Covid, yr argyfwng costau byw a'r economi'n arafu. Mae hyn oll yn effeithio ar gynnydd mewn tlodi, anghyfurtaledd ym maes iechyd, prinder tai [cyffredinol a fforddiadwy], lleihad posibl mewn cyflogaeth a thwf, gofynion addasiadau a lliniaru newid hinsawdd a chymunedau cydlynol yn erydu.
- Myn amlygu ein hymrwymiad i gyfoethogi hyn ymhellach. Fodd bynnag, mae wedi dod yn fwyfwy amlwg dros y 3 blynedd ddiwethaf y gall twristiaeth sydd heb ei reoli gael effaith negyddol ar fywydau pobl a'r rhinweddau unigryw sy'n gwneud yr ynys mor nodweddiadol ac yn ysgogi'r mwyafrif helaeth o weithgareddau twristaidd.
- Mae'r Cynllun Rheoli Cyrchfan sy'n alinio gyda'r cynllun hwn yn unioni'r anghydbwysedd a sicrhau, drwy grŵp aml ddiddordebau/sefydliadau newydd, bod buddion cynnig amrywiol a bywiog yn gallu cyfoethogi nodweddion allweddol yr iaith, diwylliant, amgylchedd a threftadaeth.
- Yn dilyn ymadawdiad y DU o'r Undeb Ewropeaidd, mae'r newidiadau deddfwriaethol yn debygol o gael goblygiadau sylweddol ar arferion amaeth, ac economi'r arfordir a chefn gwlad o fewn yr AHNE ac o'i chwmpas. Mae ffermio'n hanfodol i'r gymuned wledig a'i heconomi, ac mae'r ansicrwydd presennol ynghylch sut y bydd cynlluniau cymhorthdal newydd yn gweithio yn achosi pryder. Fodd bynnag, fe all y cynigion bras a gyflwynir yn y Cynllun ffermio Cynaliadwy ddarparu buddion amgylcheddol sylweddol a systemau ffermio sy'n llai dibynnol ar fewnbynnau ac felly'n fwy hyfyw'n economaidd. Mae angen arloesi o fewn yr economi cefn gwlad a llwybrau at gyflogaeth i bobl leol o bob oed. Gellir cynorthwyo hyn drwy gynhyrchu nwyddau a gwasanaethau cynaliadwy lleol a pholisïau caffael lleol.
- Mae'r Gymraeg yn rhan hanfodol o hunaniaeth Gymreig ac yn ganolog i'w diwylliant. Nododd cyfrifiad 2021 fod y nifer o siaradwyr Cymraeg yn y sir wedi gostwng 1.2% ers y cyfrifiad blaenorol yn 2011, o 19% i 17.8%. Er gwaethaf cyflwyno strategaeth iaith Llywodraeth Cymru, mae'r nifer o siaradwyr Cymraeg yng Nghymru wedi parhau i ostwng ers 2001.



Mabwysiadu Dull Ecosystem

Ystyrir rhinweddau'r AHNE yn arbennig oherwydd eu gwerth cynhenid eu hunain, ond mae'n bwysig ystyried y buddion naturiol, diwylliannol a chymdeithasol maent yn eu darparu i gymdeithas. Gelwir y buddion hyn yn 'wasanaethau ecosystem'. Rhain yw'r buddion mae pobl yn eu cael o 'gyfalaf naturiol' ardal - y fforestydd, tir fferm, afonydd, llynnoedd ac arfordir ein tirwedd. Ymhlith y buddion hyn gellir cael:

- **Gwasanaethau darparu** - megis bwyd, coed a thanwydd
- **Gwasanaethau rheoleiddio** - megis dŵr glân, aer a phridd ffrwythlon
- **Gwasanaethau diwylliannol** - megis hamdden, gwerthoedd ysbrydol a synnwyr o le
- **Gwasanaethau cymorth** - megis ffurfio tir, cylchred dŵr a maetholion a sefydlogi carbon

Mae deall gwerth cyfalaf naturiol yr AHNE a'r gwasanaethau ecosystem maent yn eu darparu yn ein galluogi i gydnabod yn llawnach rinweddau arbennig yr AHNE. Mae o hefyd yn ein galluogi i ddeall effeithiau posibl, a chost lawn, difrodi'r rhinweddau hyn. Nod y cynllun rheoli hwn yw ymdrechu tuag at well dealltwriaeth ogyfalaf naturiol yr AHNE, i sicrhau rheolaeth sy'n cynnal a chyfoethogi ystod ac ansawdd y buddion cyhoeddus (y gwasanaethau ecosystem) mae AHNE Ynys Môn yn eu darparu.

Mae Manylion Llawn y Gwasanaethau Ecosystem a ddarparwyd gan yr AHNE yn Atodiad 2.

5 Themâu Allweddol ar gyfer Cynllun Rheoli 2023-28



Brân Goescoch/Chough

- Cyfoethogi cefn gwlad lleol a chymeriad yr arfordir
- Mynd i'r Afael â'r Argyfwng Byd Natur
- Yr AHNE fel Lle i Fwynhau a Dysgu
- Cymunedau Bywiog mewn Tirwedd Weithredol
- Rheoli'r AHNE mewn hinsawdd sy'n newid

Bydd y pum tudalen nesaf yn cyflwyno'r themâu hyn a fydd yn sail i waith y tîm Cyrchfan, Gwasanaethau eraill y Cyngor a phartneriaid.

Gweler Atodiad 3 am restr lawn o Amcanion, Polisiâu a

Gweithredoedd Bydd cynllun prosiect blynyddol yn cael ei ddatblygu i gyflawni amcanion y



Cyfoethogi cefn gwlad lleol a chymeriad yr arfordir

Pam mae hyn yn bwysig?

Cymeriad yr AHNE yw un o'i nodweddion diffiniol ac mae'n hanfodol i ddiffinio'r ynys, ei heconomi ymwelwyr a mwynhâd y cyhoedd

Beth ydym am ei wneud?

- Mae'r dirwedd arfordirol a morlun yn cael eu diogelu yn weithredol, a thrwy reolaeth briodol.
- Mae safleoedd hanesyddol, archeolegol a diwylliannol yn cael eu diogelu rhag datblygiadau sy'n diraddio rhinweddau unigryw'r AHNE, a'i ddehongli i gynyddu dealltwriaeth pobl o'i werth.
- Mae polisïau cynllunio yn gwarchod rhinweddau unigryw yn y dirwedd, gan sicrhau fod yr holl ddatblygiadau o fewn a'n agos at ffiniau'r AHNE, yn cyd fynd ag amcanion y dynodiad a bod datblygiadau newydd yn gwella'r cymeriad lleol.
- Mae golygfeydd panoramig, awyr dywyll a llonyddwch heb ei difrodi yn cael eu diogelu rhag datblygiadau fyddai'n diraddio nodweddion unigryw'r AHNE.
- Cytunir ar fodel ymhlith partneriaid a rhanddeiliaid allweddol ar gyfer defnyddio dull ecosystem o reoli'r amgylchedd naturiol.

Sut ydym am wneud hyn?

- Ymgymryd ag asesiadau cymeriad a'u cynnal
- Sicrhau bod datblygiadau'n ystyried pwysigrwydd y dirwedd a'r morlun.
- Darparu a gweithio gyda phartneriaid yn uniongyrchol ar brosiectau cyfoethogi tirwedd a chynefinoedd.
- Parhau i gynorthwyo i ddarparu'r prosiect Awyr Dywyll
- Cynnal asesiad darpariaeth gwasanaethau ecosystem i arwain ar ddarparu'r prosiectau.
- Sicrhau bod nodweddion tirwedd traddodiadol megis coedlannau, gwrychoedd, waliau cerrig yn cael eu cynnal a'u gwella.
- Bydd safleoedd hanesyddol, diwylliannol ac archaeolegol yn cael eu deall a'u cofnodi, a lle fo'n bosibl, eu diogelu.



Mynd i'r Afael â'r Argyfwng Byd Natur

Pam mae hyn yn bwysig?

Mae gan Ynys Môn doreth o safleoedd dynodedig pwysig a rhai nad ydynt yn ddynodedig yn cynorthwyo fflora a ffawna prin. Mae hyn yn nodweddion allweddol o'r AHNE. Mae cynefinoedd ar Ynys Môn dan bwysau cynyddol gyda mwyafrif sylweddol â chyflwr yn dirywio a'n mynd yn ddiraddiedig ac ynysig. Mae'r thema hon yn mynd i'r afael â'r broblem

Beth ydym am ei wneud?

- Mae'r arfordir a chefn gwlad yn cael eu rheoli mewn modd sensitif er mwyn cynnal yr amrywiaeth o gynefinoedd a rhywogaethau mewn cyflwr ffafriol, ac i wella cysylltedd rhwng safleoedd.
- Mae ansawdd y pridd, aer a'r dŵr - dwr croyw a dŵr môr yn cael ei fonitro'n rheolaidd i gynnal safonau sy'n rhagori ar Safonau DU ac Ewrop.
- Mae safleoedd bywyd gwyllt statudol ac anstatudol yn cael eu rheoli oherwydd eu gwerth bioamrywiaeth, esthetig ac amwynder.

Sut ydym am wneud hyn?

- Byddwn yn gweithio gyda phartneriaid i wneud y gorau o gynlluniau cymorth amaethyddol ac amgylcheddol hen a newydd.
- Byddwn yn gweithio gyda phartneriaid i ddarparu camau i fynd i'r afael ag effaith rhywogaethau ymledol ar gynefinoedd morol, dyfrol a'r tir.
- Byddwn yn datblygu cynllun cyfle cysylltedd cynefin graddfa tirwedd ar y cyd â phartneriaid, a chwilio am gronfeydd i'w gweithredu. Bydd hyn yn cynnwys tir nad yw o fewn ffin yr AHNE. Gweithio gyda phartneriaid ar raddfa dalgylch i we lla ansawdd pridd a dŵr ac, o ganlyniad, gynefinoedd morol a thir.
- Gweithio gyda phartneriaid a'r sector amaeth a dyl anwadu arnynt i ddarparu newid sylweddol ar gyfe r byd natur o fewn yr AHNE



Yr AHNE fel lle i fwynhau a dysgu

Pam mae hyn yn bwysig?

- Twristiaeth yw'r cyfrannwr economaidd mwyaf i economi'r Ynys, ac mae'r rhinweddau unigryw sydd o fewn yr AHNE yn parhau i fod yn brif atyniad i bobl leol ac ymwelwyr. Mae'r dirwedd yn darparu antur, llonyddwch a chyfleoedd i ddysgu sy'n allweddol i lesiant pawb

Beth ydym am ei wneud?

- Datblygu partneriaethau sy'n sicrhau gweithgareddau hamdden gynaliadwy, sy'n cefnogi gwasanaethau a chyflogaeth wledig, a chyfrannu at yr economi leol.
- Sicrhau bod yr AHNE yn parhau i fod yn lleoliad poblogaidd ar gyfer hamdden gynaliadwy gyda thrigolion ac ymwelwyr, a lleihau'r risg o niwed i rinweddau a nodweddion unigryw'r AHNE.
- Rheolir y rhwydwaith mynediad i safon uchel, gan ddarparu mynediad priodol i ddibenion y dynodiad.
- Mae'r gymuned gyfan yn ymwybodol o fuddion dynodiad yr AHNE trwy hyrwyddo'n rheolaidd rhinweddau a nodweddion unigryw'r AHNE, a'i anghenion rheolaeth.
- Datgelir ystyron rhinweddau a nodweddion unigryw'r AHNE trwy ddehongliad effeithiol.

Sut ydym am wneud hyn?

- Sicrhau bod y diwydiant twristiaeth yn gwneud cyfraniad allweddol a chynaliadwy i economi AHNE Ynys Môn
- Gweithio gyda phartneriaid a darparwyr addysg i gyfoethogi gwybodaeth am yr AHNE a'i nodweddion unigryw
- Darparu dehongliad ystyrlon a newydd i gynyddu deallt wriaeth ac ysbrydoli archwilio.
- Gwella mynediad a chyfleusterau ymwelwyr eraill mewn safleoedd arfordirol a chefn gwlad allweddol a gwella profiad Llwybr yr Arfordir.
- Gweithio gyda phartneriaid i ystyried gwelliannau ar gyfer isadeiledd cludiant cynaliadwy.
- Gweithio gyda'r sector addysg leol i alinio gwaith yr AHNE efo'r Cwricwlwm Gymraeg newydd gan gynnwys datblygu strategaeth addysgol
- Archwilio'r cyfleoedd i gyfoethogi model twristiaeth adfywiol
- Parhau i ddarparu cyfleoedd i ymgysylltu ac i gymunedau/ysgolion gymryd rhan.



Cymunedau Bywiog mewn Tirwedd Weithredol

Pam mae hyn yn bwysig?

- Mae AHNE Ynys Môn yn lle byw sy'n anadlu a'r gymuned wrth ei wraidd. Mae'n rhaid i'r dynodiad gael ei weld o fudd i'r cymunedau hyn yn hytrach na mygu eu hanghenion.

Beth ydym am ei wneud?

- Rheolwyr tir yn diogelu defnydd tir cynaliadwy sy'n cefnogi rhinweddau a nodweddion unigryw'r AHNE a'n cyfrannu at yr economi leol trwy ddarparu cynnyrch a gwasanaethau.
- Cynnal diwylliant lleol, gwasanaethau, cynnyrch a gweithgareddau gwledig, a sicrhau cartrefi fforddiadwy i bobl leol a chefnogi'r Gymraeg
- Mae Cymunedau AHNE yn cael eu cynnwys trwy ymgynghoriadau ystyrlon, eu grymuso i wella cyfranogiad, ffordd o fyw yn actif ac i ymfalchïo yn eu cymuned AHNE.
- Mae Busnesau yn yr AHNE yn cyfrannu'n gadarnhaol at yr economi wledig iach gan ddarparu cyfleoedd cyflogaeth i bobl sy'n byw ar Ynys Môn.
- Mae cyfran uwch o boblogaeth breswyl yr AHNE yn mabwysiadu ffordd o fyw cynaliadwy.

Sut ydym am wneud hyn?

- Chwarae rhan weithredol mewn llunio a chyflwyno cynllun SFS.
- Gweithio gyda Gwasanaethau eraill y cyngor i ymgorffori ethos gwaith holistig.
- Drwy fod yn gydymdeimladol i anghenion y cymunedau trwy bartneriaethau ac ymgysylltu parhaus.
- Gwellu isadeiledd gwasanaeth cymunedol drwy gydweithio â phartneriaid mewnol
- Cynorthwyo rheolwyr tir i amddiffyn tirweddau a chynefinoedd wrth gyfoethogi economeg fferm drwy fabwysiadu dulliau ffermio cynaliadwy.
- Diogelu dŵr yfed glân gyda rheolwyr tir, drwy ddull dalgylchol.
- Creu cyswllt gyda gwaith rheoli cyrchfan ehangach i sicrhau bod gwasanaethau o fewn y cymunedau gwledig yn cael eu cyfoethogi
- Cefnogi mentrau cynnyrch lleol



Rheoli'r AHNE mewn hinsawdd sy'n newidA

Pam mae hyn yn bwysig?

Bydd Newid Hinsawdd yn effeithio ar bob cymuned o'r AHNE, o newid arfordirol hyd at effaith ar amaethyddiaeth, a bydd yn cyfrannu at yr argyfwng natur. Bydd rhaid i ni gynllunio ymlaen i wneud yr AHNE a'r cymunedau oddi mewn yn fwy gwydn a'n gallu addasu i effeithiau newid hinsawdd.

Beth ydym am ei wneud?

- Sicrhau bod sefydliadau partner a chymunedau yn ymwybodol o effeithiau newid hinsawdd ar harddwch naturiol ac economi'r AHNE.
- Gweithio gyda thirfeddianwyr a chymunedau sy'n cymryd rhan yn y gweithgaredd o liniaru effaith newid hinsawdd ar yr AHNE.
- Ymgorffori dull gwasanaeth ecosystem i'n gwaith a gwaith ein partneriaid.
- Gweithio gyda ffermwyr a thirfeddianwyr i nodi a deall eu cyfalaf naturiol a gwasanaethau ecosystem, cefnogi cynyddu bioamrywiaeth, atafaelu a storio carbon a rheoli llifogydd naturiol.

Sut ydym am wneud hyn?

- Casglu tystiolaeth i gynorthwyo tirfeddianwyr i wneud penderfyniadau cadarn i addasu i effaith newid hinsawdd.
- Cofleidio opsiynau rheoli llifogydd ac addasu arfordirol, a chysylltu'r rhain â'r cynnydd mewn cynefinoedd a phrofiad ymwelwyr.
- Gweithio gyda Chanolfan Monitro Arfordirol Cymru ar brosiectau addysg a gwyddoniaeth dinasyddiaeth sy'n canolbwyntio ar newid arfordirol.
- Plannu coed gyda rhagluniaeth leol sy'n addas i'r lleoliad, i liniaru newid yn yr hinsawdd, a gwella ansawdd dŵr yn ein nentydd a'n hafonydd.
- Ymgysylltu a gwybodaeth gymunedol.

Rheoli a Llywodraethu – Pwyllgor Cynggori ar y Cyd Llywodraethu a Rheoli

Goruchwylir gweinyddiaeth yr AHNE gan Bwyllgor Cynggori ar y Cyd (JAC). Mae'r pwyllgor yn cynnwys aelodau etholedig a chynrychiolwyr cyfetholedig o sefydliadau sy'n dymuno cymryd rhan yn y gwaith o warchod, cyfoethogi a hyrwyddo'r AHNE.

Mae aelodaeth yn rhychwantu'r ystod eang o ddiddordebau sydd eu hangen ar gyfer rheoli effeithiol, ac mae'n cynnwys y sector cyhoeddus, preifat a'r trydydd sector.

Mae'r JAC yn cynorthwyo a goruchwyllo'r gofyn statudol ar Gyngor Sir Ynys Môn i baratoi, cyhoeddi ac adolygu'r Cynllun Rheoli AHNE. CSYM, drwy'r Uned AHNE a Chefn Gwlad, sy'n gweinyddu a chydlynu'r JAC i alluogi monitro, cofnodi ac adrodd ar y cynllun gweithredu'r Cynllun Rheoli, darparu diweddariadau a rhannu gwybodaeth a meithrin cydweithio.

Rheoli a Llywodraethu Staffio

Yn ganolog i ddarparu Cynllun Gweithredu'r Cynllun Rheoli mae datblygu Tîm AHNE effeithiol a phroffesiynol drwy'r Uned AHNE a Chefn Gwald CSYM drwy:

- greu cyfleoedd i recriwtio
- creu amgylchedd ar gyfer cynnal
- newid cytundebau dros dro i rai parhaol
- cyflwyno rhaglen flynyddol ar gyfer profiad gwaith i fyfyrwyr
- darparu datblygu a hyfforddiant
- datblygu llwybrau ar gyfer hyrwyddo gyrfa
- cynllunio olyniaeth
- cynnal a datblygu gweithio ar y cyd gyda phartneriaid a rhanddeiliaid

Rheoli a Llywodraethu – Gweithgareddau Craidd

Mae gweithgareddau craidd Uned Cefn Gwlad ac AHNE yn cynnwys:

- Cefnogi paratoi a chyflwyno Cynllun Rheoli AHNE a phwrpas AHNE Statudol
- Gweinyddu a hyrwyddo Cronfa Datblygu Cynaliadwy Llywodraeth Cymru (SDF), Tirweddau Cynaliadwy, Lleoedd Cynaliadwy (SLSP) a Chronfa Partneriaeth AHNE Cyfoeth Naturiol Cymru
- Dehongli a hyrwyddo'r AHNE gan gynnwys Cynllun Cyfathrebu a Marchnata
- Ymgysylltu â chymunedau ac ysgolion (cynradd ac uwchradd)
- Gweinyddu a chydlynw'r Cyd-bwyllgor Cyngori (JAC)
- Cydlynw Gwirfoddolwyr yr AHNE
- Cydlynw a arwain ar ddigwyddiadau a gweithgareddau sy'n gysylltiedig ag amcanion AHNE

Llywodraethu a Rheoli - Cyllid

Ariennir costau rheoli'r AHNE gan Gyngor Sir Ynys Môn [CSYM], a gefnogir gan arian grant gan Gyfoeth Naturiol Cymru a Llywodraeth Cymru. Mae Cynllun Darparu Gwasanaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd CSYM yn sicrhau fod monitro chwarterol, cofnodi ac adrodd ar yr allbynnau y cytunwyd arnynt wedi'u halinio â'r Cynllun Rheoli AHNE.

Mae adrannau o'r Cynllun Gweithredu'r Cynllun Rheoli AHNE 2022-27 yn cael eu cefnogi a'u hariannu drwy'r canlynol:

- 'AHNE Gwydn' Llywodraeth Cymru (refeniw) 2022-25
- Tirweddau Cynaliadwy, Lleoedd Cynaliadwy Llywodraeth Cymru (TCLIC) 2022-25
- Cronfa Datblygu Cynaliadwy Llywodraeth Cymru (CDC) 2022-25
- Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC) 2022-24
- Cyngor Sir Ynys Môn (Cyfalaf) 2022-24
- Cyllid blynyddol Uned AHNE a Chefn Gwlad
- Cyllid ar gyfer y dyfodol
- Cyllid partneriaid

Unwaith y bydd Cynllun Rheoli AHNE 2022-27 wedi bod drwy ymgynghoriad, craffu, addasu a mabwysiadu partner a rhanddeiliad, bydd matrices cyllido 5 mlynedd manwl yn cael ei ddatblygu o fewn dau chwarter cyntaf y Cynllun yn cael ei fabwysiadu. Bydd hyn yn cynnwys trafodaethau cychwynnol gyda'r partneriaid cyllido uchod ar gyllid y dyfodol tu hwnt i 2024-25 a thrafodaethau gyda phartneriaid JAC ar eu blaenoriaethau ariannu wedi eu halinio i'r AHNE. Bydd yr holl gyllid arall sydd ar gael sy'n gyson â Chynllun Rheoli'r AHNE yn cael ei archwilio

Llywodraethu a Rheoli – Monitro

Bydd Cynllun Gweithredu Cynllun Rheoli AHNE Ynys Môn yn cael ei weithredu drwy gynllun darparu pum mlynedd sy'n nodi'r themau allweddol, nodau, amcanion, polisiau, gweithredoedd, partneriaid darparu ac amserlen.

Unwaith y bydd Cynllun Rheoli AHNE 2032-28 wedi bod drwy ymgynghoriad, craffu, addasu a mabwysiadu partner a rhanddeiliad, bydd cynllun prosiect blynyddol yn cael ei gynhyrchu, fydd yn datblygu'r pwyntiau gweithredu ymhellach o brif gynllun gweithredu'r Cynllun Rheoli AHNE i bwyntiau gweithredu manylach. Bydd y cynllun prosiect hwn yn cael ei adolygu'n chwarterol ac fe fydd yna ddigon o hyblygrwydd i ystyried cyfleoedd newydd am gyllid a chyfleoedd newydd i weithio ar y cyd gyda phartneriaid. Bydd adroddiad blynyddol yn cael ei pharatoi i'r JAC ar ddiwedd bob blwyddyn ariannol i adrodd ar gynnydd, llwyddiannau a'r prif broblemau sydd angen gwaith a sylw pellach. Bydd adrodd chwarterol yn cael ei wneud drwy Gynllun Darparu Gwasanaeth (CDG) Rheoliadau a Datblygu Economaidd CSYM

Bydd Adroddiad Cyflwr AHNE 2022 ar gyfer AHNE Ynys Môn yn cael ei adolygu bob dwy flynedd i weithredu ar argymhellion yr adroddiad ar gyfer casglu data, mewnbynnu bylchau data a dangosyddion perthnasol. Bydd hyn yn galluogi rheoli ffynhonnell ddata gynhwysfawr a chyfredol yn ogystal â darparu data sylfaenol cadarn ar gyfer paratoi Adroddiad Cyflwr nesaf yr AHNE sy'n gysylltiedig â Chynllun Rheoli AHNE nesaf AHNE ar gyfer AHNE Ynys Môn.

Ymgynghoriad Cynllun Rheoli Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol 28 Ebrill – 9 Mehefin 2023

Ymatebion

Mai/Mehefin 2023

Statws: Swyddogol

Paratowyd gan:

Awdur Gwreiddiol	Fersiwn	Diwygiadau	Dyddiad
Andy Godber	1	Ymatebion hyd yma	23.05.2023
Andy Godber	2	Ymateb Swyddog	27/5/23
Alun Morgan Owen	3	Ymatebion hyd yma	8/6/23
Andy Godber	4	Ymateb Swyddog	9/6/23

Cyflwyniad

Mae Cynllun Rheoli'r AHNE yn ddogfen statudol sy'n gofyn am broses ymgynghori gyhoeddus dros gyfnod o o leiaf 6 wythnos.

Roedd cyfyngiadau o ran amser yn golygu mai'r cyfnod ymgynghori ar gyfer y cynllun hwn yw'r 6 wythnos o'r 28^{ain} Ebrill a fydd yn dod i ben ar 9^{fed} Mehefin.

Cafodd yr ymgynghoriad a gynhelir ar-lein yn unig ei hysbysebu trwy'r cyfryngau ac ar blatfformau'r cyfryngau cymdeithasol, ac anfonwyd e-byst at randdeiliaid hysbys, Cynghorau Tref a Chymuned, Cynghorwyr Sir, ac aelodau o'r Cyd-bwyllgor Ymgynghorol presennol.

Trosolwg Cryno

Hyd yma, cafwyd 71 o ymatebion llawn, ac fe'u haseswyd i ffurfio'r sail ar gyfer yr adroddiad interim hwn. Mae maint y sampl yn fach ac, fel y cyfryw, mae'n annilys o safbwynt ystadegol, er bod yr ymatebion yn rhoi cipolwg ar y tueddiadau.

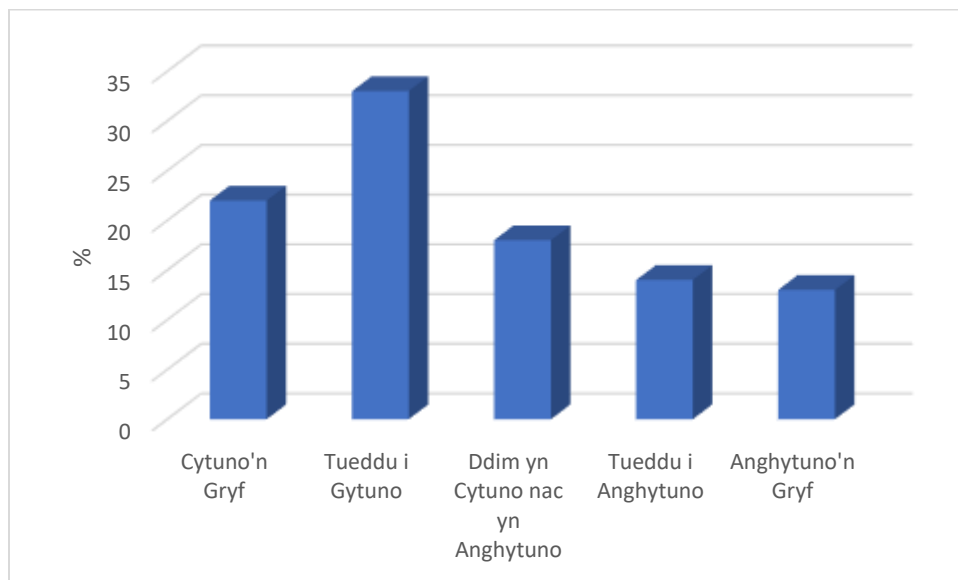
Mae'r ymatebion hyd yma wedi rhoi syniad o ran pa gamau allweddol y mae angen eu datblygu, ynghyd â'r hyn y dylid rhoi sylw iddo. Mae'n amlwg o'r ymatebion mai'r prif risgiau o ran uniondeb yr AHNE yw'r Argyfwng Natur presennol ac effeithiau'r Newid yn yr Hinsawdd. Ond mae'n ddiddorol nad yw effeithiau Cymunedol a Chymdeithasol ac Economaidd yn amlwg iawn yn y rhestrau o flaenoriaethau.

Ystyrir bod hyn o ganlyniad i un o blith dau reswm. Y rhain yw naill ai'r rhesymau y dylai'r AHNE ganolbwyntio arnynt, neu nid oes dealltwriaeth dda o'r AHNE, ac mae pobl yn ystyried ei bod yn fwy fel dynodiad cadwraeth natur yn hytrach na dynodiad tirwedd amlweddog.

O ystyried yr uchod, mae'n bwysig i ni ystyried dulliau o gyfathrebu nodau ac amcanion yr AHNE yn fwy effeithiol. Dylid sicrhau bod pobl yn ei deall yn well, a dylid ei gwneud yn fwy perthnasol trwy ganolbwyntio ar gyfathrebu ein gwaith, ynghyd â dolenni addysgiadol, a gwneud rhagor o waith gyda chymunedau Ynys Môn.

Mae canran sylweddol o'r ymatebwyr wedi cyfeirio at y mater yng nghyswllt datblygiad Penrhos o ran ei fod yn ffactor pwysig sydd wedi dylanwadu'n fawr ar yr ymatebion, ac felly bydd hyn wedi effeithio'r ymatebion a roddwyd i ryw raddau.

C4 a C5 – I ba raddau ydych chi'n cytuno â'r Weledigaeth?



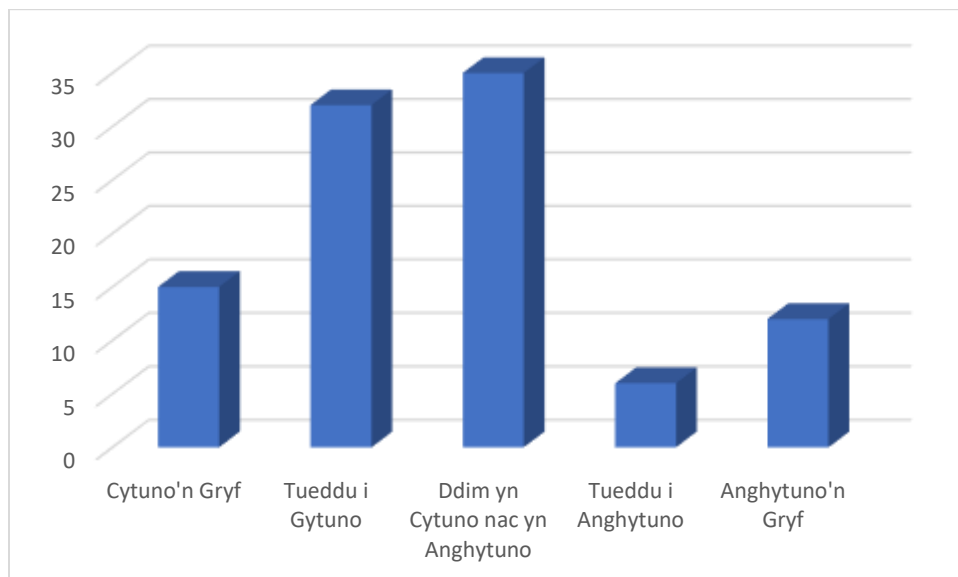
Sylwadau

Mae'r ymatebion hyd yma'n dangos bod 55% o'r ymatebwyr yn cytuno bod y Weledigaeth yn cyd-fynd â'r disgwyliadau. O ystyried nifer yr ymatebwyr sydd wedi gwneud sylwadau ar sefyllfa Penrhos, a'u hanfodlonrwydd gyda safbwynt y cyngor, ystyrir bod hwn yn ffigwr cadarnhaol.

1	Sylw	Ymddengys fod y sylw ar gynnal y <i>status quo</i> gyda newidiadau bach fesul tipyn a fydd o fantais i gymunedau lleol. Dyma'r ymagwedd a gymerwyd yn y 30 mlynedd ers i mi ddod i'r ynys, ac mewn gwirionedd, tydi hyn ddim wedi gweithio'n dda. Mae angen gweledigaeth gryfach o ran y dyfodol.
	Ymateb y Swyddogion	Mae angen cefnogi'r Weledigaeth gyda chynllun gweithredu uchelgeisiol a fydd yn cynnwys cerrig milltir clir ar gyfer cyflawni targedau yn y tymor hwy. Cyflwynir camau gweithredu yn y cyswllt hwn.
	Newidiad a Awgrymir	Gwneud cyfeiriad mwy eglur at y cynllun gweithredu a'r nodau blynyddol.
2	Sylw	Mae'r cyngor ei hun yn datgan 'argyfwng hinsawdd' ond yn rhoi caniatâd cynllunio ar gyfer dinistrio coetir hynafol pwysig o safbwynt bioamrywiaeth (Penrhos).
	Ymateb y Swyddogion	Roedd cais cynllunio Land and Lakes ar gyfer Penrhos wedi dilyn y broses gynllunio briodol. Mae'r AHNE yn

		ddynodiad tirwedd ac yn cydbwyso anghenion o safbwynt y dirwedd a'r morwedd, byd natur, cymunedau, a datblygu economaidd.
	Newidiad a Awgrymir	Dim newid
3	Sylw	Mae'r syniad y tu ôl i'r cynllun yn weledigaeth gadarn dda OND mae'r difrod wedi'i wneud i'n hynys eisoes, ac rydym ar ei hôl hi ETO. Mae Ynys Môn erbyn hyn yn fan chwarae i bobl gyfoethog, mae ail gartrefi a llety gwyliau wedi cymryd drosodd pentrefi. Tydi'r bobl leol yn methu â mwynhau eu hynys am fisoedd diddiwedd oherwydd faint o dwristiaid sy'n dympio eu ceir ym mhob cwr o'r ynys. Ymddengys mai'r cynllun cyfan yw "sut fedrwn ni roi profiad gwell i ymwelwyr, mi geith y trigolion lleol fynd i'r diawl". Rydych yn dweud bod twristiaeth yn cyflogi 4,000 ar yr ynys, faint ohonyn nhw sydd mewn swyddi llawn amser trwy gydol y flwyddyn, ac nid ar yr isafswm cyflog, yn gwneud swyddi ar sail trefniant dim oriau, am 5 mis o'r flwyddyn? Hefyd, faint o'r 4,000 sy'n gorfod hawlio budd-daliadau dim ond i drio byw? Rydych yn dweud eich bod am warchod ein Gwarchodfeydd Natur Cenedlaethol, ein SoDdGA a mannau eraill er mwyn i fyd natur gael ffynnu. Gallwch wneud hynny gan fod Traeth Llanddwyn ERBYN HYN o fewn GNC sydd â chyfyngiadau ar waith, ac rydych yn gwneud dim byd o gwbl i warchod y lle neu i orfodi'r cyfyngiadau, felly does fawr o obaith am unrhyw welliant. Pwyllgor arall ydi hwn a fydd ceisio edrych yn bwysig wrth eistedd o gwmpas y bwrdd dros baned a bisgedi, am y 10 mlynedd nesaf.
	Ymateb y Swyddogion	Mae'r cynllun yn amlygu'r angen i weithredu'n gyflym yng nghyswllt nifer o fygythion difrifol i'r AHNE, gan gynnwys yr Argyfwng Natur a'r Newid yn yr Hinsawdd, a dyma'r materion sydd wrth wraidd y cynllun. Mae'r Cynllun Rheoli Cyrchfan hefyd yn amlygu'r angen i fynd i'r afael â nifer o'r materion a amlygwyd yn y sylw hwn, ac yn ceisio datrys sawl un ohonynt, gan gynnwys cyflogaeth o fewn y sector twristiaeth ynghyd â chynyddu hyfforddiant a sgiliau, a chael rhagor o gyflogaeth sy'n talu'n dda, a hynny trwy gydol y flwyddyn. Mae Lles y Gymuned yn rhan allweddol o gynllun rheoli'r AHNE.
	Newidiad a Awgrymir	Ceir cyfeiriad at gamau gweithredu'r Cynllun Rheoli Cyrchfan o fewn yr adran berthnasol.

C6 a C7 – I ba raddau ydych chi'n cytuno â'r Ysgogwyr Newid Allweddol ?



Sylwadau

Mae canran uchel o rai nad ydynt yn Cytuno neu'n Anghytuno yn creu pryder nad yw'r cyhoedd yn deall cylch gwaith eang yr AHNE yn ddigonol. Mae C7 yn gofyn i ymatebwyr rhestru'r Ysgogwyr Newid allweddol yn nhermau eu blaenoriaeth o safbwynt risg, a dengys y canlyniadau bod 74% o'r ymatebwyr yn credu mai'r Argyfwng Natur a'r Newid yn yr Hinsawdd yw'r ffactorau a chanddynt y risg mwyaf, gyda'r effeithiau ar y Gymuned a'r Economi yn isel iawn. Mae hyn efallai'n almygu bod y cyhoedd at ei gilydd yn meddwl am yr AHNE fel dynodiad Natur, tebyg i Ardal Cadwraeth Arbennig, neu fod hyn yn golygu'n syml mai'r ddau fater hwn yw'r bygythion mwyaf difrifol y mae'n rhaid mynd i'r afael â hwy.

4	Sylw	O'r diwedd, mae'n ymddangos eich bod yn cymryd ymwelwyr ac atyniadau i ystyriaeth.
	Ymateb y Swyddogion	Mae Cynllun yr AHNE yn ystyried bod mwynhad y cyhoedd a datblygu economaidd cynaliadwy'n agweddau hanfodol. Mae hyn hefyd yn cyd-fynd â'r Cynllun Rheoli Cyrchfan.
	Newidiadau	Dim
5	Sylw	Amharodrwydd Cyngor Môn i gadw Parc Natur Penrhos fel y mae, ac i atal Land and Lakes rhag ailddatblygu'r safle.
	Ymateb y Swyddogion	Roedd cais cynllunio Land and Lakes ar gyfer Penrhos wedi dilyn y broses gynllunio briodol.

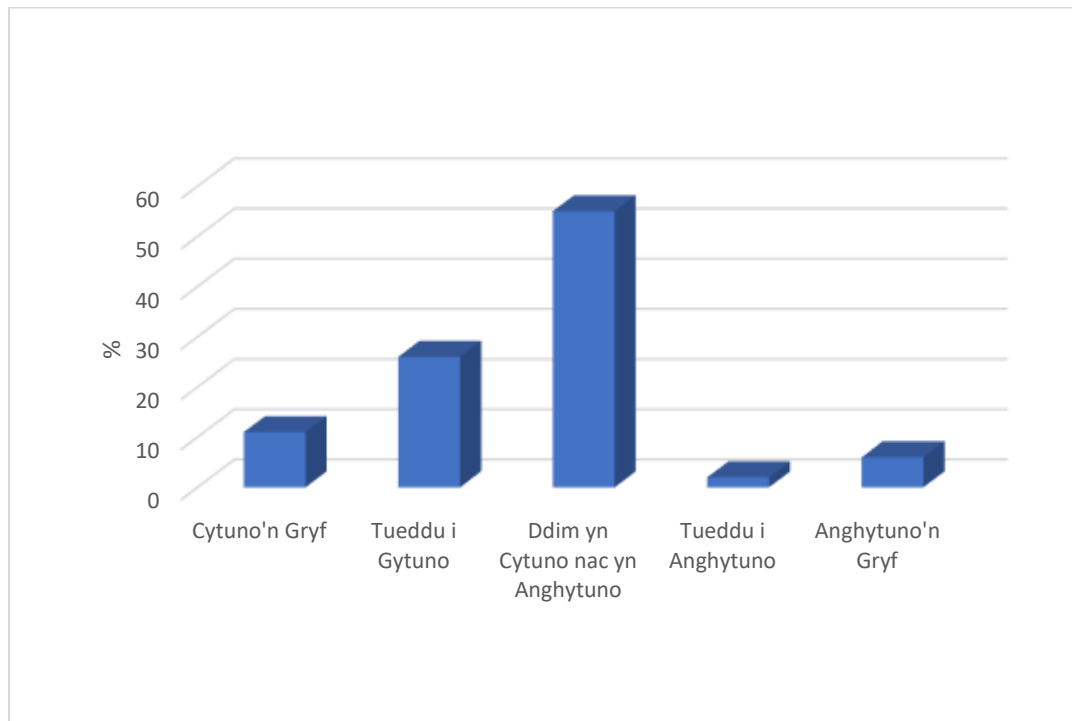
		Mae'r AHNE yn ddynodiad tirwedd ac yn cydbwysu anghenion o safbwynt y dirwedd a'r morwedd, byd natur, cymunedau, a datblygu economaidd.
	Newidiadau	None
6	Sylw	Dwi wedi rhoi 'Newid hinsawdd' ac 'Adfer byd natur a bioamrywiaeth' yn gydradd cyntaf - mae'r ddau'n mynd law yn llaw. Rhan o'r ateb o ran lleihau effeithiau eithafol y newid yn yr hinsawdd yw adfer byd natur a bioamrywiaeth. Rhaid i mi roi 'Hawl a hamdden' a 'Cymunedau ac economi arfordirol a chefn gwlad' yn gydradd ail hefyd, gan eu bod hefyd yn mynd law yn llaw. Mae'n holl bwysig fod cymunedau yn teimlo'r angen i adfer ein cynefin naturiol, a hynny drwy gynnwys trigolion yr ynys yn y gwaith hanfodol hwn.
	Ymateb y Swyddogion	Dylid mynegi'r cyfleoedd i ymrwymo'r cyhoedd a'u haddysgu ynghylch pwysigrwydd mynd i'r afael a'r Argyfwng Natur a'r Newid yn yr Hinsawdd yn gryfach.
	Newidiadau	Dylid cynnwys cam gweithredu ychwanegol yng nghyswllt datblygu portffolio addysgol ar y cyd â'r Adran Addysg.
7	Sylw	Rwy'n credu'n gryf y dylai gwarchod natur fod yn flaenoriaeth, o ran buddion hirdymor i drigolion lleol ac ymwelwyr, ynghyd â lleihau allyriadau carbon.
	Ymateb y Swyddogion	Mae'r ddau'n themâu allweddol o fewn y cynllun, ac mae'r ymgynghoriad yn nodi y dylai'r ddau fod yn flaenoriaeth fel camau gweithredu at y dyfodol.
	Newidiadau	Dim o ran y Cynllun – angen ystyried targedau uchelgeisiol ar gyfer y Cynllun Gweithredu.
8	Sylw	Gwelwyd cynnydd aruthrol yn yr ymwelwyr sy'n dod i'r ynys ers y pandemig, ac mae'r angen i letya rhagor o bobl sy'n dod i ymweld â'r ynys yn achlysurol mewn carafanau neu i wersylla (yn hytrach na pherchnogion ail gartrefi), yn enwedig yn nhermau isadeiledd, toiledau, parcio ac ati, yn gwbl hanfodol. A finnau'n byw yng Ngogledd yr ynys, rwy'n teimlo y byddai twristiaeth a thrigolion lleol fel ei gilydd yn cael budd o lwybrau beicio a cherdded diogel oddi ar y ffordd, e.e. troi hen reilffordd Llangedfni i Amlwch yn llwyr

		amldeffnydd. Byddai hwn yn brosiect buddiol DROS BEN. Er nad wyf yn enedigol o Ynys Môn, mae fy nghysylltiad â'r ynys yn mynd yn ôl i'r 1970au, ac erbyn hyn, rwyf wedi bod yn byw yma ers dros 20 mlynedd, sef y cyfnod hiraf i mi fod wedi byw yn rhywle ar hyd fy oes. Byddaf bob amser yn ystyried fy hun yn ddysgwr Cymraeg, ac nid yn siaradwr Cymraeg, ond rwy'n frwd dros warchod y Gymraeg a'i diwylliant. Mae hyn yn greiddiol i'r cynllun newydd, ac rwy'n falch iawn o hynny.
	Ymateb y Swyddogion	Rydym bob amser yn chwilio am gyfleoedd i weithio ag adrannau eraill o fewn y cyngor, ynghyd â phartneriaid, i wella mynediad i'r AHNE a chefn gwlad Ynys Môn. Mae hyn yn rhan ganolog o'n nodau o safbwynt lles, yn ogystal â gwerthfawrogiad o werth natur i fywydau trigolion lleol ac ymwelwyr. Mae'n galonogol cael derbyn y sylw am y Gymraeg.
	Newidiadau	Dim
9	Sylw	Rwy'n credu'n gryf y dylai gwarchod natur fod yn flaenoriaeth, o ran buddion hirdymor i drigolion lleol ac ymwelwyr, ynghyd â lleihau allyriadau carbon.
	Ymateb y Swyddogion	Nodwyd hyn, a bydd yn helpu i lywio'r cynllun gweithredu a'r targedau.
	Newidiad	Dim
10	Sylw	Gwelwyd cynnydd aruthrol yn yr ymwelwyr sy'n dod i'r ynys ers y pandemig, ac mae'r angen i letya rhagor o bobl sy'n dod i ymweld â'r ynys yn achlysurol mewn carafanau neu i wersylla (yn hytrach na pherchnogion ail gartrefi), yn enwedig yn nhermau isadeiledd, toiledau, parcio ac ati, yn gwbl hanfodol.
	Ymateb y Swyddogion	Mae'r isadeiledd ar gyfer ymwelwyr yn rhan allweddol o'r sylfaen ar gyfer adeiladu cynnig cadarn a chynaliadwy, sy'n canolbwyntio ar nodweddion unigryw Ynys Môn.
	Newidiad	Cyfeirio mwy at y Cynllun Rheoli Cyrchfan .
11	Sylw	Maen nhw'n annelwig, yn ddyblygol ac yn amwys. O ganlyniad, maen nhw'n anodd i'w rheoli, eu

		monitro ac i adrodd yn eu cylch, o ran “llwyddiannau” neu “fethiannau”. Efallai mai dyna’r amcan...
	Ymateb y Swyddogion	Maer Ysgogwyr Newid Allweddol wedi dylanwadu ar y Themâu Allweddol a’r Camau Gweithredu. Mae’r rhain yn fesuradwy yn nhermau cyflawni newid.
	Newidiad	Dim
12	Sylw	Yn y dyddiau hyn o “les meddylol”, bod yn un â natur yw’r peth gorau, cerdded ymhlith coed, gweld bywyd gwyllt a chael cyfle i fyfyrion am bethau yw’r teimlad gorau erioed. Hefyd, coed yw ysgyfaint y byd ac maen nhw’n helpu ein hatmosffer/aer gymaint, ac yn werthfawr o safbwynt y newid yn yr hinsawdd, mae gweld coeden yn ei blodau’n olygfa fendigedig ac yn codi’r ysbryd. Mae cael mynediad i’r pleserau syml hyn yn hanfodol, po fwyaf o bobl sy’n dod, y mwyaf o arian y byddant yn ei wario, sydd wedyn yn hybu’r economïau lleol.
	Ymateb y Swyddogion	Rydym yn gweld bod buddion y dirwedd a byd natur yn hanfodol i iechyd a lles trigolion ac ymwelwyr fel ei gilydd, ac maen nhw’n rhan hanfodol o gamau gweithredu’r AHNE a’r Cynllun Rheoli Cyrchfan.
	Newidiad	Dim, ond mae’n sicr bod angen rhoi lle amlwg i hyn yn y cynllun gweithredu.
13	Sylw	Rwy'n hoffi'r pwyslais ar gadwraeth bioamrywiaeth, trwy gynefinoedd a chadwraeth rhywogaethau. Mae eich dealltwriaeth o hamdden yn colli ffactor enfawr - caiacio môr. Ynys Môn yw un o'r prif gyrchfannau caiacio môr yn y byd, oherwydd ei fod yn cynhyrchu rhai o'r caiacs môr gorau a chael rhai o'r lleoliadau hyfforddi gorau. Yn aml mae gennym ymwelwyr o Ogledd America ac Ewrop (yn enwedig Sgandinafia), sy'n dod yn benodol i gaiaco môr. Mae ffatrioedd Ynys Môn yn cynhyrchu dros 3,000 o gaiacau môr y flwyddyn. Mae fy

		musnes hyfforddi/tywys caiacod môr yn troi dros £110,000 y flwyddyn ac yn dod â 600+ o ymwelwyr caiacio i'r ynys. Rhaid i gaiacio môr gyfrif am ychydig filiwn o'r refeniw twristiaeth £360 miliwn a ddyfynnir yn yr adroddiad.
	Ymateb y Swyddogion	Yn sicr, caiacio môr yw un o'r ffyrdd gorau o werthfawrogi arfordir Ynys Môn, ac ni ellir gwadu fod Ynys Môn yn atynfa i'r rhai sy'n ymwneud â'r gweithgaredd hwn. Mae'r math hwn o hamdden pan gaiff ei wneud mewn modd sensitif yn cyd-fynd â nodau'r AHNE. Mae'r gweithgynhyrchu lleol o gaiacs môr uchel eu parch hefyd yn unol â'n hymdrechion i gefnogi diwydiannau lleol.
	Newidiad	Cyfeirio at caiacio môr yn yr adran Hamdden

C8 – I ba raddau ydych chi'n anghytuno neu'n cytuno â chynnwys y Polisi?



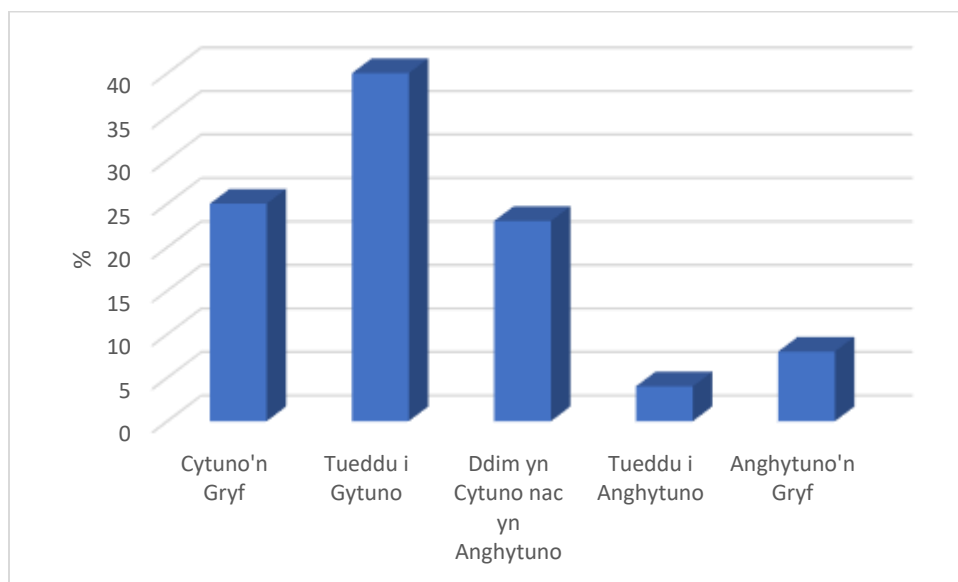
Sylwadau

Mae'r adran hon braidd yn 'drwm' i'r cyhoedd, ac nid yw'r canlyniad a welir uchod yn annisgwyl. Cyfeirir at y polisi fel y mae o fewn yr egwyddorion o ran gofynion y cynllun fel y nodwyd gan Cyfoeth Naturiol Cymru.

14	Sylw	Ymddengys mai eitemau polisi statudol / strategol yw'r rhain y mae'n rhaid eu hystyried / cydymffurfio â hwy.
	Ymateb y Swyddogion	Nodwyd
	Newidiad	Dim
15	Sylw	Ymddengys nad yw'n berthnasol o ran p'un a ydw i'n cytuno neu'n anghytuno â chyd-destun y polisi, oherwydd mai dyna yw ei ddiben fel polisi, ac rydych wedi'i ddiffinio felly. Fodd bynnag, ar y cyfan, mae'n ymddangos y byddai'n gwneud synnwyr. Byddwn yn dweud nad oeddwn yn gyfforddus wrth ddarllen y cyd-destun deddfwriaethol yng ngolau'r datblygiad arfaethedig ym Mhenrhos, Caergybi. Er y ffaith y rhoddwyd caniatâd cynllunio amlinellol, ni allaf weld sut mae Cynnig Land and Lakes yn unrhyw beth ond anghyfreithlon yn y cyd-destun presennol o ran

		polisi (heb sôn am hynny yn y dyfodol), ac rwy'n gobeithio y bydd CSYM yn ei ailystyried cyn gynted â phosib. Ni ellir ystyried mwyach bod y datblygiad 'o Fudd Cenedlaethol' (os fu erioed).
	Ymateb y Swyddogion	Roedd cais cynllunio Land and Lakes ar gyfer Penrhos wedi dilyn y broses gynllunio briodol. Mae'r AHNE yn ddynodiad tirwedd ac yn cydbwysu anghenion o safbwynt y dirwedd a'r morwedd, byd natur, cymunedau, a datblygu economaidd.
	Newidiad	Dim
16	Sylw	Byddai'n well gen i weld pa "Gynlluniau" sydd gennych ar gyfer yr ardal cyn cynnig unrhyw farn.
	Ymateb y Swyddogion	Mae'r adran ar y 5 Thema Allweddol yn dangos y camau gweithredu y bwriadwn ymgymryd â hwy yn ystod cyfnod y cynllun. Caiff cynllun gweithredu blynyddol cyfredol ei lunio i ategu'r rhain.
	Newidiad	Dim
17	Sylw	Fel arfer, rydych yn gofyn cwestiynau chwerthinllyd. Does gen i mo'r amser i ddarllen hynny i gyd gyda ffydd bod y sawl sydd wedi llunio'r ddogfen wedi gwneud eu gwaith cartref. Ydych chi'n ceisio annog rhanddeiliaid i beidio â chwblhau'r holiadur?
	Ymateb y Swyddogion	Mae'r modd y mae'r cynllun yn cyd-fynd â pholisïau rhyngwladol, cenedlaethol a lleol yn ffurfio rhan o'r gofynion fel dogfen statudol. Rydym yn sylweddoli bod hyn yn creu adran braidd yn drwm.
	Newidiadau	Dim – byddai fawr o bwrpas mewn lleihau'r cynnwys.

C9 – Mabwysiadu Dull Ecosystem



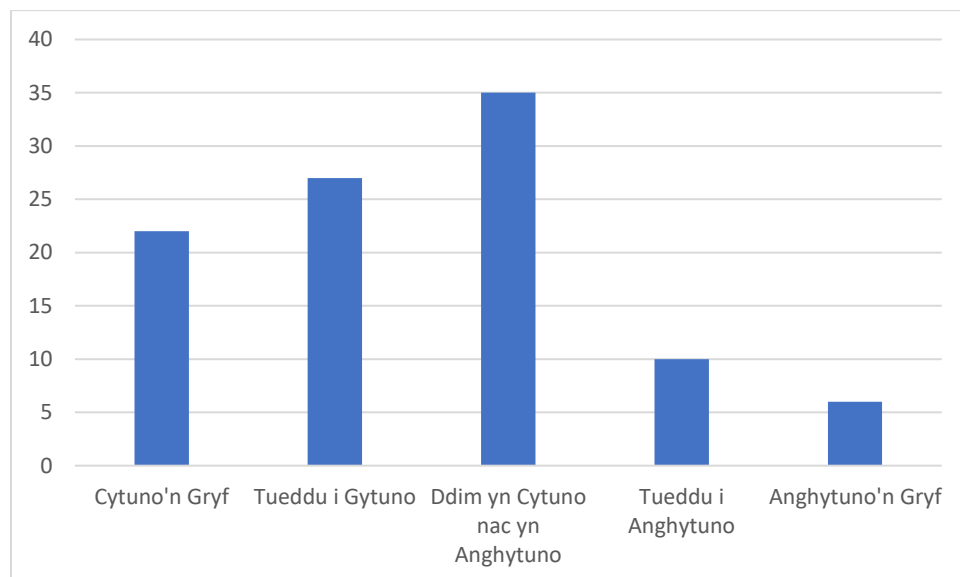
Sylwadau

Mae'n amlwg bod yr ymatebwyr at ei gilydd yn deall cysyniad y Dull Ecosystem o ganlyniad i wybodaeth flaenorol o'r testun o fewn y cynllun. Mae'n amlwg hefyd eu bod yn teimlo bod dull o'r fath yn briodol.

18	Sylw	Er bod y cynllun hwn yn canolbwyntio ar yr AHNE, mae'n bwysig ystyried ei effaith ar yr ardal ehangach. Dydw i ddim yn byw o fewn yr AHNE, ond tua 3 milltir i ganol y tir - mewn lle gwledig a hardd iawn, gydag awyr dywyll a chyfoeth o fywyd gwyllt, ynghyd ag 'ardal wyllt heb goed sydd wedi'i phori gan ddefaid' o'n cwrpas. Rydym yn plannu coed ac yn ceisio dad-ddofi rhywfaint o'n 5 erw o dir, fel ymgais i ddod yn hunangynhaliol ac i reoli'r tir orau y gallwn er bioamrywiaeth, heb gymorthdaliadau neu grantiau ffermio. Byddai'r materion sy'n berthnasol i'r AHNE yn sicr o fod yn berthnasol i rannau eraill o'r ynys, felly byddai ei hystyried ar wahân yn rhywbeth anghyfrifol, yn fy marn i.
	Ymateb y Swyddogion	I weithio ar raddfa tirwedd, ni allwch ddefnyddio ffin yr AHNE fel ffactor i bennu rheolaeth briodol. Mae afonydd yn enghraifft dda o ran bod effeithiau gormod o faetholion ar y tir yn effeithio cynefinoedd o fewn yr AHNE. Rydym yn nodi'r sylw ond eisoes yn gweithio y tu hwnt i'r ffin.
	Newidiad	Byddwn yn cynnwys cyfeiriad at weithio y tu hwnt i'r ffin.

19	Sylw	Mae'n eithriadol o anodd darllen y grid a cheisio deall beth sy'n cael ei gynnig. Fel "tyfwr", hoffwn nodi nad dim ond "ffermwyr" sy'n cynhyrchu bwyd...Fyddwn i fyth yn ystyried fy hun yn ffermwr, ond dwi'n cynhyrchu llawer o fwyd, fel y mae nifer o dyfwyr eraill ar Ynys Môn.
	Ymateb y Swyddogion	Rydym am chwilio am ddarlun ar ffurf graff i symleiddio'r grid.
	Newidiad	Dylid cynnwys darlun ar ffurf graff os oes un ar gael.
20	Sylw	Dwi'n meddwl bod yr hyn sydd ar waith yn gweithio.
	Ymateb y Swyddogion	Bydd gweithio yn ôl Dull Ecosystem, ynghyd ag addysgu adrannau a phartneriaid eraill ond yn arwain at ragor o welliannau.
	Newidiad	Dim

C10 – I ba raddau ydych chi'n anghytuno neu'n cytuno â'r '5 thema ar gyfer cyflawni Cynllun Rheoli AHNE Ynys Môn'?



Sylwadau

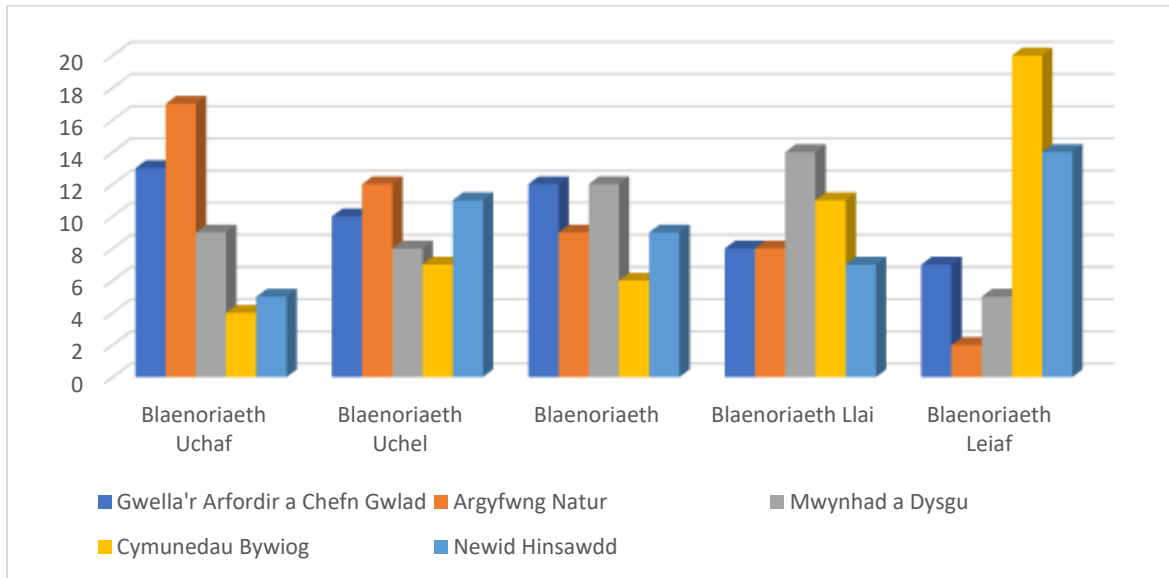
Mae 48% o'r ymatebion yn rhoi ymateb cadarnhaol o ran blaenoriaethu'r 5 thema allweddol dros oes y cynllun. Mae'r themâu allweddol hyn yn cyd-fynd â phwrpas yr AHNE ac yn cysylltu'n uniongyrchol â pholisiau lleol a chenedlaethol eraill. Ystyrir unwaith eto nad yw ymatebwyr yn llawn ddeall pa mor eang yw cylch gwaith yr AHNE.

21	Sylw	- Dwi'n ei chael yn anodd gwahanu'r nodau o safbwynt "mynd i'r afael a'r dirywiad ym myd natur" a'r 'newid yn yr hinsawdd', ond yn derbyn bod yr hyn y maen nhw'n rhoi sylw iddo ychydig yn wahanol. Byddai'n dda gweld y Cyngor yn ymrwymo i gyflogi pobl er mwyn MYND ATI i hybu bywyd gwyllt a chadwraeth natur, yn lle dim ond 'gweithio gyda phartneriaid', ac yn enwedig nid dim ond cael grwpiau o wirfoddolwyr neu elusennau i wneud y gwaith hwn. Gallai'r cyngor arwain trwy esiampl o ran creu rhagor o swyddi yn y cyswllt hwn. Ceir cyfleoedd aruthrol i greu cyflogaeth yma i bobl leol a chanddynt lawer o wybodaeth a phrofiad. Byddwn hefyd yn hoffi gweld ymrwymiad i orfodaeth, nid dim ond 'gweithio gyda phartneriaid' i fynd i'r afael rhywogaethau goresgynnol, gan gynnwys y rhywogaethau goresgynnol sy'n bodoli ym Mhenrhos ar hyn o bryd. O ran hynny, ni allaf weld unrhyw dystiolaeth bod Land and Lakes wedi rheoli, heb sôn am 'daclo'r' rhywogaethau goresgynnol - yn enwedig y
----	------	--

		rhododendron. Ond cyfeirir at sawl rhywogaeth arall yn eu harolwg amgylcheddol helaeth a gwblhawyd ar gyfer y cais cynllunio. Gellid ystyried eu bod yn disgwyl am ganiatâd llawn ar gyfer eu cais cynllunio cyn dechrau unrhyw waith - hyd yn oed hynny y gellid ei ystyried yn waith cynnal hanfodol er budd natur. Mae llysiau'r gingroen yn bla ar Ynys Môn hefyd, sydd bob amser wedi fy synnu'r yn yr 20 mlynedd yr wyf wedi bod yn byw yma. Byddai rhyw fath o ymgyrch i fynd i'r afael â llysiau'r gingroen ledled yr ynys o fudd. Dwi'n gwerthfawrogi bod angen caniatáu i rywfaint ohono dyfu ar gyfer y gwyfyn claergoch a mathau eraill o bryfetach - yn wir, mae'r planhigyn yn tyfu ar ein tir ni, ac mae'n ymddangos yn amhosib i'w ddileu heb ei chwistrellu - ond mae'n doreithiog iawn yn y sir hon ac i'w weld yn tyfu allan o reolaeth flwyddyn ar ôl blwyddyn.
	Ymateb y Swyddogion	Yn lle mae'n amlwg bod methiant o safbwynt delio â rhywogaethau estron goresgynnol, neu o ran lle ceir tystiolaeth o dorri amodau trawsgydymffurfio, byddwn bob amser yn hysbysu'r corff neu'r adran berthnasol a chanddynt bwerau gorfodi.
	Newidiad	Dim, ond nodwyd y sylwadau.
22	Sylw	Mae'n eithriadol o anodd deall yn iawn beth sy'n cael ei gynnig. Dylid bod wedi darparu crynodeb byr o'r ddogfen ar gyfer yr ymgynghoriad.
	Ymateb y Swyddogion	Ein bwriad yw darparu fersiwn byr o'r cynllun maes o law.
	Newidiad	Dim, ond nodwyd y sylwadau.
23	Sylw	Lleolir y rhan fwyaf o'r AHNE ar hyd yr arfordir. Cafodd rhai rhannau o'r AHNE eu dinistrio eisoes trwy benderfyniadau annoeth o ran lleoli carafanau. Mae meysydd carafanau'n dal i gael eu datblygu, heb ganiatâd cynllunio, o fewn yr AHNE. Dwi'n credu bod polisi cynllunio'n gwahardd datblygiadau o'r fath, ond maen nhw'n dal i ddigwydd. Byddwn yn croesawu ymateb cryfach i unrhyw ddatblygiadau o'r fath.
	Ymateb y Swyddogion	Caiff dynodiad yr AHNE ei ystyried yn y broses gynllunio. Dylid mynd i'r afael â pharciau carafanau

		nad oes unrhyw ganiatâd cynllunio ar eu cyfer trwy gamau gorfodaeth cynllunio.
	Newidiad	Dim, ond nodwyd y sylwadau.

C11 - Blaenoriaethu Themâu Allweddol



Sylwadau

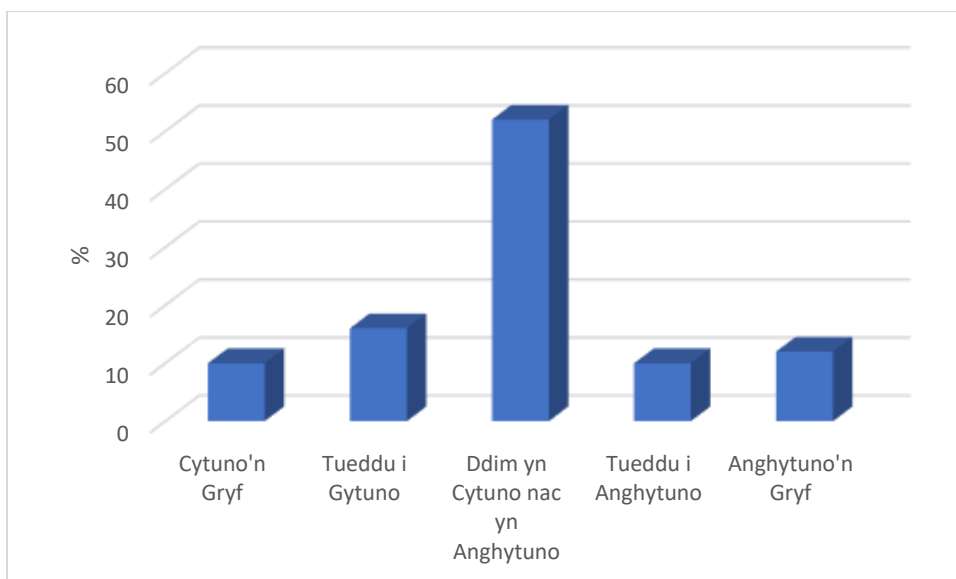
Mae'n ddiddorol iawn gweld yn amlwg bod ymatebwyr yn nodi bod dwy thema allweddol o'r pwys mwyaf. Y rhain yw Cyfoethogi'r Arfordir ac Ardaloedd Cefn Gwlad, ynghyd â mynd i'r afael â'r Argyfwng Natur. Mae maint y sampl yn fach iawn ond, unwaith eto, mae'n rhoi cipolwg ar y ffaith naill ai nad yw'r AHNE yn cael ei deall yn iawn neu, yn syml, bod y themâu uchod yn flaenoriaeth ym meddyliau pobl.

24	Sylw	Mae'r materion hyn wedi'u cysylltu mor agos, roedd yn anodd eu rhestru yn ôl pwysigrwydd. Ond, i mi'n bersonol, mae mynd i'r afael â'r argyfwng natur a'r newid yn yr hinsawdd yn brif flaenoriaethau oherwydd, heb y rhain, nid oes unrhyw bwynt meddwl am unrhyw rai o'r gweddill. Rhaid eu blaenoriaethu, waeth beth fo'r gost ariannol. Os oedd angen cydbwyso anghenion yr amgylchedd naturiol gyda 'mwynhad' pobl, yna ni fyddwn yn gwrthwynebu cyfyngu (neu 'blismona') niferoedd yr ymwelwyr i rai ardaloedd, e.e. y nythfa o wenoliaid y môr yng Nghemlyn. Ni fyddai ots gen i am hynny. Fel pobl, dwi'n teimlo nad oes gennym 'hawl' i fwynhau'r ardal, er fy mod yn cydnabod yr angen i gydbwyso hyn â'r budd a geir o incwm gan dwristiaid. Ers i mi fod yn byw yma, mewn rhan wledig o'r ynys lle mae cymdogion yn brin - dwi'n teimlo bod diffyg ymdeimlad o gymuned ar adegau, ac mae angen mynd ati i chwilio am grwpiau ac i wneud cysylltiadau, sy'n golygu bod angen gyrru i'r dref. Gellir teimlo'n unig iawn, yn enwedig ers Covid (er, yn eironig, teimlwyd bod MWY o gymuned bryd
----	------	---

		hynny yn fwy na thebyg, gan y byddai pobl yn cerdded heibio'r tŷ, ac yn dweud helo, yn cadw llygaid ar gymdogion ac ati - cafwyd y teimlad ein bod ni i gyd yn yr un sefyllfa), ac felly dwi'n teimlo bod 'cymunedau bywiog mewn tirwedd weithredol' yn bwysig iawn hefyd.
	Ymateb y Swyddogion	Dylid sylweddoli gwerth byd natur, a'i allu i gysylltu pobl yn nhermau bod yn ynysig mewn ardal wledig. Yn yr un modd, dengys tystiolaeth bod cael y gymuned ffermio i gydweithio ar fentrau newydd yn lleihau ynysigrwydd ac agweddau eraill sy'n gwneud pobl yn fregus. Ychwanegir cyfeiriad at hyn.
	Newidiad	Ychwanegu testun i'r adran Cymunedau Bywiog.
25	Sylw	Dwi'n teimlo'n gryf mai'r <i>status quo</i> ar yr ynys yw'r math o feddwl o ran bod yn "siop leol i bobl leol", ac nid yw'r cynllun rheoli'n mynd i'r afael â'r broblem hon. Rhaid i'r economi leol - a'r diwylliant lleol - addasu i'r realiti newydd, nad oes diwydiant ar yr ynys, ac y gallir dadlau nad oes lle i ddiwydiant, ar wahân i dwristiaeth.
	Ymateb y Swyddogion	Nodwyd yr ymateb.
	Newidiad	Dim
26	Sylw	Argyfwng yr hinsawdd yw'r mater pwysicaf y mae brys mwyaf i fynd i'r afael ag ef. Mae'n dod yn fwy a mwy tebygol y gall fod yn ddigwyddiad a all arwain at ddifodiant, ac mae gan awdurdodau gyfrifoldeb dros yr amgylchedd.
	Ymateb y Swyddogion	Mae argyfwng yr hinsawdd yn fater sydd y tu hwnt i bob polisi lleol, ac mae mynd i'r afael â'r her yn ffurfio rhan sylweddol o'n gwaith o safbwynt cynllunio camau gweithredu.
	Newidiad	Dim
27	Sylw	Fel athrawes, mae'r ardaloedd yma'n hynod bwysig fel adnodd, ond hefyd mae'n rhaid gofalu am yr ardaloedd yma gan fod yr hinsawdd yn newid. Os bydd y Cyngor yn torri coedwigoedd hen ni fydd plannu coed newydd hefo'r un effaith. Wrth ofalu am yr ardaloedd, mae'r Cyngor yn anfon neges gref i eraill sy'n dweud bod ein parciau ac ardaloedd yn hollbwysig mewn byd o newid hinsawdd.
	Ymateb y Swyddogion	Mae gan y cynllun nod clir o ran mynd i'r afael â'r materion hyn, ac mae'r cynllun gweithredu'n amlygu'r angen am ymateb ar ran amryw sefydliadau/tirfeddiannwr o safbwynt lliniaru

		effeithiau'r newid yn yr hinsawdd. Mae'r cynllun corfforaethol yn adleisio'r her hon.
	Newidiad	Dim – ond nodwyd y sylwadau.

C12 – Rheoli a Llywodraethu



Sylwadau

Mae'r arolwg yn awgrymu lefel sylweddol o ddifaterwch tuag at reoli a llywodraethu, ond mae'n debyg bod hyn oherwydd gwybodaeth gyfyngedig neu ddadrithiad o ganlyniad i ddatblygiad Penrhos, neu faterion eraill y mae pobl yn eu hystyried sy'n rhan o fethiant i warchod yr AHNE.

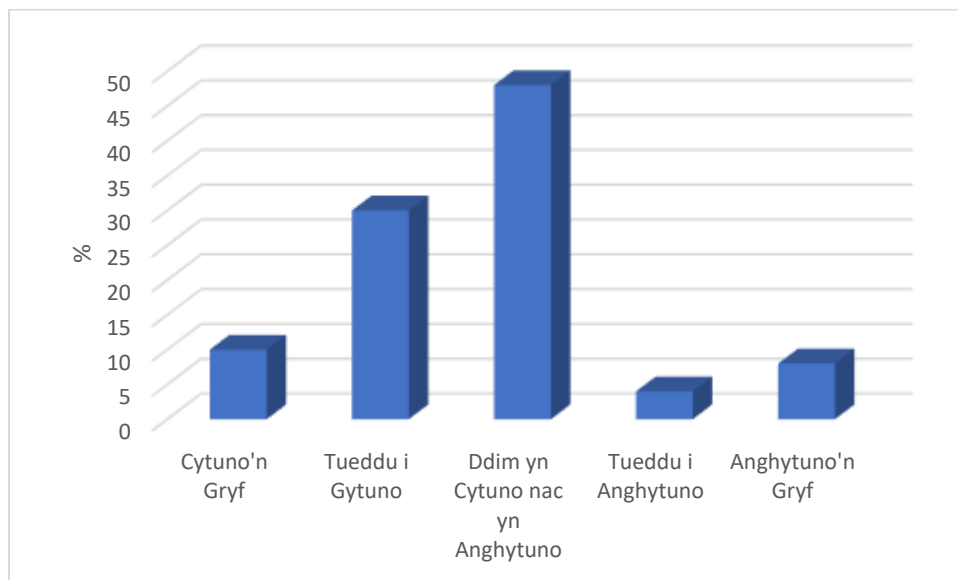
28	Sylw	Mae angen gwneud mwy. Mae angen diogelu ardaloedd a'u rheoli yn hytrach na gobeithio y bydd y gymuned yn gwneud o drosoch chi. Mae'n rhaid ysbrydoli pobl i blannu coed ac i ofalu am yr ardaloedd. Nid 'pass the buck' i'r gymuned.
	Ymateb y Swyddogion	Mae cymunedau'n chwarae rôl bwysig, ac maen nhw angen cael ymdeimlad o berchnogaeth o'r AHNE, ynghyd â theimlo y gallant wneud cyfraniad uniongyrchol o ran camau i wella

		pethau. Ond mae angen cefnogi hyn gydag ymrwymiad cryf i gyflawni'r newid cadarnhaol y mae ei angen i fynd i'r afael â heriau mawr. Mae'r strwythur staff yn gymharol gadarn ar hyn o bryd, a trwy feddylfryd cyfannol o fewn yr ALL, gellir cael cefnogaeth gan adrannau eraill.
	Newidiad	Ychwanegu testun mewn perthynas â'r mater hwn.
29	Sylw	Rhaid meddwl am hanes Cyngor Ynys Môn yn y gorffennol o safbwynt ei fod wedi dinistrio rhannau helaeth o'n hardaloedd cefn gwlad i letya parciau carafanau mawr, sy'n edrych fel gwersylloedd carcharorion rhyfel (cymrwch olwg ar 'Google Earth', mae tirwedd arfordir dwyreiniol yr ynys yn ddolur llygad). Does gen i fawr o obaith am y dyfodol o dan ei reolaeth.
	Ymateb y Swyddogion	Ni ddylai'r AHNE fod yn rhywbeth sy'n atal datblygiadau priodol, ond trwy sicrhau gwell dealltwriaeth o'i phwysigrwydd, dylai datblygiadau fod yn fwy priodol a mesurau lliniaru'n gryfach. Lle ystyrir bod cynigion yn amhriodol, dylai'r system gynllunio bresennol weithredu i warchod asedau pwysig Ynys Môn.
	Newidiad	Dim, ond nodwyd y sylwadau.
30	Sylw	Nid oes unrhyw beth da o reidrwydd o ran "cadw" staff, neu wneud swyddi dros dro'n barhaol. Y staff gorau ar gyfer y swydd yw'r rheiny sy'n gwneud y swydd. Os nad ydynt yn dda, dylent fynd. At ei gilydd, mae syniadau a chyfraniadau newydd yn beth da. Mae CSYM yn dueddol o fod yn amgylchedd marwaidd (gan siarad o brofiad). Efallai y byddai'n fwy buddiol cael mwy o gyfraniadau a gwerthusiadau o'r tu allan, gan amrywiaeth o gontractwyr, yn hytrach na pharhau i sefyll yn llonydd.
	Ymateb y Swyddogion	Nodwyd - mae gennym dîm ifanc ac egnïol o wardeiniaid sy'n frwdfrydig am eu gallu i gyflwyno nodau'r cynllun.
	Newidiad	Dim
31	Sylw	Mae'r adran hon yn eithaf annelwig. Rwy'n teimlo'n gymysglyd o ran yr ymadrodd 'dehongli a hyrwyddo'r AHNE' – dydw i ddim yn sicr beth mae 'dehongli' yn ei feddwl yn y cyd-destun

		hwn, fodd bynnag, mewn egwyddor, mae'n ymddangos ei bod yn set dda o amcanion. Tybed os allai 'rhanddeiliaid a phartneriaid' gynnwys sefydliadau sy'n gysylltiedig ag iechyd a lles hefyd (gan gynnwys y GIG), a ph'un a ellir meithrin gwell cysylltiadau â'r GIG, gan gynnwys cydweithredu â chynllun coed y GIG ('NHS Forest') ynghyd â mentrau eraill sy'n bodoli i hyrwyddo'r buddion o ran iechyd.
	Ymateb y Swyddogion	Mae angen Cynllun Cyfathrebu – mae angen cyfeirio at hyn yn yr adran hon.
	Newidiad	Ychwanegu testun.
32	Sylw	Mae diffyg y cyngor sir a llywodraeth Cymru o ran sicrhau dyfodol Parc Penrhos fel lle hollbwysig i'r gymuned leol yn boenus.
	Ymateb y Swyddogion	Roedd cais cynllunio Land and Lakes ar gyfer Penrhos wedi dilyn y broses gynllunio briodol. Mae'r AHNE yn ddynodiad tirwedd ac yn cydbwysu anghenion o safbwynt y dirwedd a'r morwedd, byd natur, cymunedau, a datblygu economaidd.
	Newidiad	Dim
33	Sylw	Dwi'n anghytuno'n gryf oherwydd nad yw Cyngor Sir Ynys Môn yn rheoli'r mater o lywodraethu Penrhos, maen nhw'n boddio Land and Lakes a heb hyd yn oed gyfarfod ag unrhyw un o'r ymgyrchwyr iddyn nhw allu dangos i Gyngor Ynys Môn bod Land and Lakes wedi dweud celwydd wrth ddweud eu bod wedi dechrau gweithio ym Mhenrhos. Maen nhw wedi derbyn tystiolaeth ffotograffig er bod cynghorwyr wedi dweud y bydden nhw'n barod i ymweld â'r safle i weld y lle drostyn nhw eu hunain. Ac er tryloywder, nid yw'r pwyllgor cynllunio wedi gweld y lluniau hynny, mae'r tîm cyfreithiol yn gwadu'n gryf bod y gwaith wedi dechrau, fel y mae trigolion lleol a rhai cynghorwyr. Felly ymwelwch â'r safle hwn, a gwiriwch y sefyllfa a thynnwch luniau i'r pwyllgor cynllunio er mwyn iddyn nhw weld y sefyllfa drostyn nhw eu hunain. Wnewch chi ddechrau rheoli'r sefyllfa hon, da chi, i atal trychineb.
	Ymateb y Swyddogion	Roedd cais cynllunio Land and Lakes ar gyfer Penrhos wedi dilyn y broses gynllunio briodol.

		Mae'r AHNE yn ddynodiad tirwedd ac yn cydbwyso anghenion o safbwynt y dirwedd a'r morwedd, byd natur, cymunedau, a datblygu economaidd.
	Newidiad	Dim

C13 – I ba raddau ydych chi'n anghytuno neu'n cytuno gyda'r 'Cynllun Gweithredu'?



Sylwadau

Caiff y mwyafrif o'r camau gweithredu a nodir yn y cynllun eu derbyn, er nad oedd gan bron i 50% o'r ymatebwyr unrhyw farn gref.

34	Sylw	Syniadau gwych, mae angen gweithredu i'w rhoi ar waith.
	Ymateb y Swyddogion	Mae'n angenrheidiol i ni gyflawni'r camau gweithredu, ac yr un mor bwysig i ni basio storïau am ein gwaith ymlaen i'r cymunedau a'r ymwelwyr a fydd yn elwa ar hynny, er mwyn iddynt gael deall yr ardal yn well, ynghyd ag i godi proffil yr AHNE.
	Newidiad	Cynnwys gwybodaeth am y cynllun cyfathrebu.
35	Sylw	Mae'r geiriau i gyd yn swnio'n dda ond mae angen eu rhoi ar waith. Dwi'n cyfeirio unwaith eto at ddinistrio cynefin y coetir ym Mhenrhos, er anfantais i fyd natur a'r gymuned. Mae caniatáu mynediad yn ystod y dydd, am awr neu ddwy, i drigolion lleol ac ymwelwyr yn gwneud llai o ddifrod o lawer i fyd natur na 1,000 o bobl yn byw yno 24/7. Cyfeirir at y syniad o dawelwch, ond eto caniatawyd i Trac Môn fodoli o fewn AHNE. Dwi'n gwerthfawrogi ei fod wedi bod yno am flynyddoedd lawer, ond mae nifer y digwyddiadau wedi cynyddu'n ddramatig, gan achosi problemau sylweddol o ran traffig yn y cyffiniau, ynghyd â sŵn parhaus, yn enwedig pan fydd digwyddiadau ar

		gyfer beiciau modur. Mae hyn yn cael effaith andwyol ar fwynhad trigolion lleol ac ymwelwyr o dawelwch yr ardal. Fel yr 'Yr Ynys Ynni', a fyddai modd i'r Cyngor fynnu eu bod yn newid i ddefnyddio tanwydd nad yw'n danwydd ffosil, ynghyd â thechnoleg dawel ar gyfer rasio, yn bennaf oherwydd y newid yn yr hinsawdd os dim arall?!
	Ymateb y Swyddogion	Roedd cais cynllunio Land and Lakes ar gyfer Penrhos wedi dilyn y broses gynllunio briodol. Mae'r AHNE yn ddynodiad tirwedd ac yn cydbwysu anghenion o safbwynt y dirwedd a'r morwedd, byd natur, cymunedau, a datblygu economaidd. Mae'n bwysig i unigolion, a phob sector, gan gynnwys y sector preifat, ddod ynghyd i geisio datrysiadau i fynd i'r afael â'r newid yn yr hinsawdd. Mae hon yn elfen gyffredin o Gynllun yr AHNE a'r Cynllun Rheoli Cychfan.
	Newidiad	Dim – rydym yn teimlo ein bod wedi cynnwys hyn yn barod.
36	Sylw	Mi fyddwn wrth fy modd pe baech yn gwneud popeth yr ydych wedi'i ddweud, ond dwi'n meddwl mai dim ond ymarfer i dicio'r bocsys ydi hwn.
	Ymateb y Swyddogion	Mae'n angenrheidiol i ni gyflawni'r camau gweithredu, ac yr un mor bwysig i ni basio storïau am ein gwaith ymlaen i'r cymunedau a'r ymwelwyr a fydd yn elwa ar hynny, er mwyn iddynt gael deall yr ardal yn well, ynghyd ag i godi proffil yr AHNE.
	Newidiad	Cynnwys gwybodaeth am y cynllun cyfathrebu.
37	Sylw	Thema 1 – datblygiad amhriodol! Penrhos (mae hwn yn dechrau swnio fel jôc), sut allwch chi gynnig y ddogfen hon, pan nad ydych yn dilyn ei chynnwys. CC1.4 Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol Amcan 3 – datblygu! CCC 3.3 – rhwch hwn ar waith ar unwaith.
	Ymateb y Swyddogion	Roedd cais cynllunio Land and Lakes ar gyfer Penrhos wedi dilyn y broses gynllunio briodol. Mae'r AHNE yn ddynodiad tirwedd ac yn cydbwysu anghenion o safbwynt y dirwedd a'r morwedd, byd natur, cymunedau, a datblygu economaidd.

	Newidiad	Dim
38	Sylw	Fel y dywedais yn flaenorol, dwi'n teimlo bod angen i rai o'r camau gweithredu fod yn fwy beiddgar.
	Ymateb y Swyddogion	Ar adeg pan fo angen gweithredu i fynd i'r afael â nifer o'r heriau sy'n ein hwynebu, mae'n bwysig y dylem gael ein gweld yn arwain y gad. Bydd hyn yn gofyn am ymateb gan bartneriaid a chymunedau ar y cyd. Mae'r cynllun, ynghyd â'r cynllun gweithredu cysylltiedig, yn ddogfen weithio, a byddwn yn ymdrechu i fod mor uchelgeisiol â phosib wrth fynd ymlaen.
	Newidiad	Dim – caiff ei ystyried wrth gyflawni'r cynllun gweithredu.

Cynllun Rheoli AHNE Ynys Môn – Atodiad 1

Cynnwys y Polisi

Rhyngwladol

Tirwedd Categori V yr Undeb Rhyngwladol dros Gadwraeth Natur

Mae AHNE Cymru, ochr yn ochr â'r rheini yn Lloegr a Gogledd Iwerddon, ynghyd â pharciau cenedlaethol y DU, yn rhan o deulu o ardaloedd gwarchodedig a ddiffinnir gan yr Undeb Rhyngwladol dros Gadwraeth Natur (IUCN) fel rhai Categori V - tirweddau gwarchodedig. Gelwir y rhain yn dirweddau diwylliannol, a ffurfiwyd gan ryngweithio agos rhwng natur a gweithredoedd poblogaethau dynol. Mae tirweddau Categori V yn cael eu diffinio gan IUCN fel tirweddau lle:

‘...mae’r rhyngweithio rhwng pobl a natur dros amser wedi creu ardal o gymeriad unigryw sydd â gwerth ecolegol, biolegol, diwylliannol a golygfaol sylweddol: ac mae diogelu uniondeb y rhyngweithio hwn yn hanfodol i ddiogelu a chynnal yr ardal a’i chadwraeth natur gysylltiedig a gwerthoedd eraill.’

Drwy’r categoreiddio hwn, gall y gwaith o reoli Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol ddod yn enghraifft o ddatblygu cynaliadwy ar sail ardal a all amlygu cyfleoedd ar gyfer cynlluniau rheoli eraill sy’n seiliedig ar ardal.

Y Confensiwn Tirweddau Ewropeaidd (ELC)

Mae’r ELC yn gysyniad ledled Ewrop sy’n canolbwyntio ar ansawdd gwarchod, rheoli a chynllunio tirwedd. Fe’i mabwysiadwyd gan Gyngor Ewrop yn 2000 ac fe’i cadarnhawyd gan lywodraeth y DU yn 2006. Mae’r llofnodwyr wedi datgan eu bod:

‘...yn awyddus i sicrhau datblygu cynaliadwy ar sail perthynas gytbwys a harmonig rhwng anghenion cymdeithasol, gweithgarwch economaidd a’r amgylchedd.’

Mae’n diffinio tirwedd fel:

‘...rhan o’r tir, fel y mae pobl leol neu ymwelwyr yn ei weld, sy’n esblygu drwy amser o ganlyniad i rymoedd naturiol a phobl yn gweithredu arno.’

Dylai canfod ac asesu tirweddau fod yn gydweithrediad rhwng ymchwil maes gan weithwyr proffesiynol a chanfyddiadau trigolion lleol. Mae’n cynnwys pob tirwedd, o’r cyffredin i’r eithriadol, sy’n pennu ansawdd amgylchedd byw pobl.

Dylai pobl fod wrth galon polisïau rheoli tirwedd, gan ymgorffori eu dyheadau ar gyfer nodweddion tirwedd eu hamgylchedd. Mae’r cyhoedd yn cael eu hannog i chwarae rhan weithredol yn y gwaith o warchod a rheoli’r dirwedd, gan helpu i ddylanwadu ar newidiadau a chynllunio’r gwaith o’i rheoli. Gall

Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol a'u haelodau partneriaeth wneud cyfraniad gwerthfawr at gyflawni nodau'r ELC.

Cenedlaethol (y DU)

Dyfodol Gwyrdd – Cynllun 25 mlynedd i Wella'r Amgylchedd (2018)

Roedd Cynllun Amgylchedd 25 mlynedd Llywodraeth y DU, a gyhoeddwyd yn 2018, yn nodi dull tymor hir o helpu'r byd naturiol i adfer a chadw iechyd da. Dyma'r prif bwyntiau yn y cynllun:

'Byddwn yn gwarchod ac yn gwella harddwch ein hamgylchedd naturiol, ac yn sicrhau y gall pawb ei fwynhau, ei ddefnyddio a gofalu amdano. Byddwn yn gwneud hynny drwy:

- Ddiogelu a gwella harddwch ein golygfeydd naturiol a gwella eu gwerth amgylcheddol ar yr un pryd â bod yn sensitif i ystyriaethau ynghylch eu treftadaeth.
- Sicrhau bod mannau naturiol hygyrch o ansawdd uchel yn agos at ble mae pobl yn byw ac yn gweithio, yn enwedig mewn ardaloedd trefol, ac annog mwy o bobl i dreulio amser ynddynt er budd eu hiechyd a'u lles.
- Canolbwyntio ar gynyddu gweithredu i wella'r amgylchedd gan bob sector o gymdeithas.'

Mae'r cynigion allweddol yn cynnwys y llywodraeth yn ceisio sefydlu egwyddor 'budd amgylcheddol net' ar gyfer datblygu er mwyn cyflawni gwelliannau amgylcheddol yn lleol ac yn genedlaethol, a datblygu Rhwydwaith Adfer Natur a fydd yn darparu 500,000 hectar o gynefin bywyd gwyllt ychwanegol i gysylltu safleoedd a thirweddau sydd eisoes yn cael eu gwarchod. Ei nodau yw y bydd bywyd gwyllt sy'n cael ei adfer angen mwy o gynefin mewn cyflwr gwell mewn ardaloedd mwy sydd â chysylltiadau agosach.

Deddf yr Amgylchedd 2021

Y Ddeddf yw fframwaith newydd y llywodraeth ar gyfer diogelu'r amgylchedd ar ôl i'r DU adael yr Undeb Ewropeaidd. Mae cyfreithiau newydd yn ymwneud â diogelu naturiol, ansawdd dŵr, aer glân a gwarchodaeth amgylcheddol a ddaeth o'r UE yn wreiddiol. Mae'n gosod targedau hirdymor wedi'u rhwymo mewn cyfraith ar gyfer gwella'r amgylchedd, ac yn cryfhau'r ddyletswydd sydd ar gyrff cyhoeddus i warchod a gwella bioamrywiaeth, gan gynnwys cyflwyno enillion net ar gyfer bioamrywiaeth drwy'r system gynllunio.

Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy ac arwyddocâd Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol

Mae dibenion Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol wedi'u nodi yn Neddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy (CRoW) 2000.

Mae adran 82 o'r Ddeddf yn diffinio mai prif ddiben y dynodiad yw gwarchod a gwella harddwch naturiol. Diffiniwyd dau bwrpas arall hefyd:

- Wrth fynd ar drywydd y prif bwrpas, dylid ystyried anghenion amaethyddiaeth, coedwigaeth, diwydiannau gwledig eraill ac anghenion economaidd a chymdeithasol cymunedau lleol. Dylid rhoi sylw arbennig i hyrwyddo ffurfiau cynaliadwy o ddatblygiad cymdeithasol ac economaidd sydd ynddynt eu hunain yn gwarchod ac yn gwella'r amgylchedd.
- Nid yw hamdden yn un o amcanion dynodiad, ond dylid diwallu'r galw am hamdden i'r graddau bod hyn yn gyson â chadwraeth harddwch naturiol ac anghenion amaethyddiaeth, coedwigaeth a defnyddiau eraill.

Mae adran 85 yn gosod dyletswydd ar bob corff cyhoeddus i roi sylw i ddibenion gwarchod a gwella harddwch naturiol yr ardal... Nid diben dynodiad yw atal datblygu, ond bydd yr awdurdodau cynllunio yn ystyried unrhyw gynnig datblygu i sicrhau nad yw'n niweidio cymeriad ac ymddangosiad yr AHNE yn ormodol.

Mae adran 89 yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol sydd ag AHNE yn eu hardal gynhyrchu cynlluniau rheoli AHNE ac yna adolygu a mabwysiadu'r cynlluniau hyn bob pum mlynedd o leiaf.

Cenedlaethol (Cymru)

Cymru'r Dyfodol – Y Cynllun Cenedlaethol (2021)

Mae'r Cynllun Cenedlaethol ar gyfer Cymru yn nodi'r cyfeiriad ar gyfer datblygu ar gyfer Cymru hyd 2040. Mae ei strategaeth yn mynd i'r afael â blaenoriaethau cenedlaethol allweddol drwy'r system gynllunio, gan gynnwys cynnal a datblygu economi fywiog, datgarboneiddio a chydnerthedd hinsawdd, datblygu ecosystemau cryf a gwella iechyd a lles ein cymunedau. Mae'n ffurfio'r haen uchaf o gynllunio datblygu yng Nghymru.

Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016

Mae Deddf yr Amgylchedd yn nodi'r ddeddfwriaeth sydd ei hangen i gynllunio a rheoli adnoddau naturiol Cymru mewn ffordd fwy rhagweithiol, cynaliadwy a chydgyssylltiedig. Ei nod yw gwneud Cymru yn economi werdd, carbon isel sy'n gallu addasu i effeithiau newid yn yr hinsawdd.

Mae'r Ddeddf yn hyrwyddo defnydd cynaliadwy o adnoddau naturiol; yn darparu targedau ar gyfer lleihau allyriadau nwyon tŷ gwydr; yn gwneud newidiadau i'r gyfraith ynghylch draenio tir ac is-ddeddfau gan Gyfoeth Naturiol Cymru ac yn gwneud darpariaethau amrywiol ar gyfer casglu a gwaredu gwastraff, trwyddedau pysgodfeydd a morol, ac yn sefydlu Pwyllgor Llifogydd ac Erydu Arfordirol.

Mae'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i Cyfoeth Naturiol Cymru gynhyrchu Adroddiad ar Gyflwr Adnoddau Naturiol sy'n asesu pa mor dda mae adnoddau'n cael eu rheoli'n gynaliadwy, mae'n galluogi Llywodraeth Cymru i lunio polisi cenedlaethol ar gyfer rheoli cynaliadwy ac mae'n ei gwneud yn ofynnol i Cyfoeth Naturiol Cymru gynhyrchu sylfaen dystiolaeth leol i helpu i roi blaenoriaethau ar waith.

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

Mae'r Ddeddf hon yn darparu diben cyffredin, wedi'i rwymo mewn cyfraith, i bob lefel o lywodraeth a chyrff cyhoeddus penodol er mwyn gwella llesiant Cymru. Mae'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i'r sefydliadau penodedig gyflawni datblygu cynaliadwy, gan ei gwneud yn egwyddor graidd iddynt wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol gyda'r nod o gyflawni saith nod llesiant:

- Cymru lewyrchus – cydnabod terfynau'r amgylchedd byd-eang, defnyddio adnoddau'n effeithlon ac yn gymesur, a datblygu poblogaeth fedrus sydd wedi'i haddysgu'n dda mewn economi sy'n creu cyfoeth ac yn darparu cyfleoedd cyflogaeth.
- Cymru gydnerth – amgylchedd naturiol gydag ecosystemau iach sy'n cefnogi cydnerthedd cymdeithasol, economaidd ac ecolegol.
- Cymru iachach – sicrhau'r lles corfforol a meddyliol gorau posibl i bobl.
- Cymru sy'n fwy cyfartal – galluogi pobl i gyflawni eu potensial ni waeth beth fo'u cefndir na'u hamgylchiadau.
- Cymru o gymunedau cydlynus – cymunedau deniadol, hyfyw, diogel sydd â chysylltiadau da.
- Cymru â'r Gymraeg yn fywiog ac yn ffynnu – hyrwyddo a gwarchod diwylliant, treftadaeth a'r iaith Gymraeg.
- Cymru sy'n gyfrifol yn fyd-eang – gan ystyried effaith fyd-eang gwella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol.

Mae'r Ddeddf yn pwysleisio pwysigrwydd ystyried llesiant pobl ochr yn ochr â llesiant Cymru, gan gysylltu datblygu cynaliadwy â phobl ac ansawdd eu bywyd.

Mae Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus wedi cael eu sefydlu ledled Cymru i sicrhau bod cyrff cyhoeddus yn cydweithio i greu dyfodol gwell i bobl Cymru. Canfu pwyntiau allweddol o adroddiad pum mlynedd 2022 gan Fwrdd Ynys Môn ar gyfer materion amgylcheddol:

- Mae amgylchedd naturiol amrywiol Ynys Môn yn adnodd pwysig sy'n cael effaith gadarnhaol ar lesiant cymdeithasol, diwylliannol ac economaidd.
- Mae newid yn yr hinsawdd yn her fyd-eang sy'n cael effaith ar lesiant ar Ynys Môn, gan fod rhai cymunedau yn wynebu risg uchel o lifogydd, tywydd eithafol a thirlithriadau, ac mae'n rhoi byd natur a chynefinoedd yr ardal o dan bwysau cynyddol.
- Mae gwarchod byd natur a bioamrywiaeth yn bwysig ar gyfer datgarboneiddio.
- Mae Ynys Môn dan bwysau amaethyddol cymharol uchel ac mae ffermio anghynladwy yn niweidio'r amgylchedd.

Bydd llawer o'r amcanion a'r camau gweithredu yn y cynllun rheoli hwn yn helpu i gyflawni'r saith nod llesiant.

Deddf yr Amgylchedd Hanesyddol 2016

Mae'r Ddeddf yn gwella deddfwriaeth flaenorol, gan ddarparu fframwaith cyfreithiol ar gyfer dynodi, diogelu a rheoli henebion cofrestredig yng Nghymru. Mae'r Ddeddf yn rhoi gwarchodaeth fwy effeithiol i adeiladau rhestredig a henebion cofrestredig ac yn gwella'r mecanweithiau presennol ar gyfer rheoli'r amgylchedd hanesyddol yn gynaliadwy.

Bydd yn ei gwneud yn haws i berchnogion neu ddatblygwyr greu ffyrdd newydd cynaliadwy o ddefnyddio adeiladau hanesyddol sydd heb eu rhestru ac yn galluogi awdurdodau i weithredu'n gyflym os oes bygythiad i adeilad rhestredig o ganlyniad i waith anawdurdodedig.

Gwerthfawr a Chydnerth: Blaenoriaethau Llywodraeth Cymru ar gyfer Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol a Pharciau Cenedlaethol 2018

Mae'r adroddiad hwn gan Lywodraeth Cymru yn rhoi datganiad ar ddyfodol Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol a Pharciau Cenedlaethol yng Nghymru. Mae gan y datganiad bedwar nod:

- Eu bod yn Fannau Gwerthfawr sy'n ymestyn y tu hwnt i gynulleidfaoedd traddodiadol ac yn ymgysylltu â thrawstoriad mwy amrywiol o gymdeithas yng Nghymru er mwyn iddynt deimlo bod ganddynt fuddiant yn y tirweddau cenedlaethol hyn.
- Eu bod yn cynnwys Amgylcheddau Cydnerth lle mae gwerth byd natur yn cael ei wella a bod y dirywiad mewn bioamrywiaeth yn cael ei wrthdroi.
- Eu bod yn cefnogi Cymunedau Cydnerth lle mae'r berthynas rhwng pobl a'r amgylchedd wedi siapia'r tirweddau hyn a'u cymunedau.
- Rhaid i bartneriaethau AHNE ac awdurdodau Parciau Cenedlaethol fabwysiadu Ffyrdd Cydnerth o Weithio lle maent yn hyrwyddo dulliau cydweithredol i fanteisio i'r eithaf ar y manteision a mynd i'r afael â'r heriau a wynebir yn y tirweddau hyn.

Roedd y datganiad yn pwysleisio y dylai Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol a Pharciau Cenedlaethol arddangos dulliau o gysoni tensiynau o ran gofynion sy'n cystadlu â'i gilydd am adnoddau naturiol, a fydd yn cael eu cefnogi mewn Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol drwy'r cynllun rheoli.

Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru (2018)

6.3.13 Dyma'r cynllun morol cyntaf i Gymru ac mae wedi'i anelu at lywio datblygiad cynaliadwy'r ardal forol i gefnogi amcanion economaidd, cymdeithasol, diwylliannol ac amgylcheddol. Gweledigaeth y cynllun yw bod moroedd Cymru yn lân, yn iach, yn ddiogel, yn gynhyrchol ac yn fiolegol amrywiol:

- Mae adnoddau naturiol yn cael eu rheoli'n gynaliadwy, ac mae moroedd yn iach ac yn gydnherth, ac yn cefnogi economi gynaliadwy a ffyniannus
- Mae iechyd a lles yn gwella
- Mae mwy o swyddi a chyfoeth yn cael eu creu, gan helpu cymunedau arfordirol i ddod yn fwy gwydn, ffyniannus a theg gyda diwylliant bywiog
- Mae ardal forol Cymru yn gwneud cyfraniad cryf at dargedau diogelwch ynni ac allyriadau newid yn yr hinsawdd.

Mae amcanion y cynllun yn cyd-fynd yn agos ag amcanion y cynllun rheoli hwn drwy arwain y gwaith o reoli a datblygu'r arfordir a chymunedau arfordirol yn gynaliadwy.

Cyfarwyddeb Fframwaith Dŵr (WFD) (2017)

Mae'r Gyfarwyddeb Fframwaith Dŵr yn gynllun ledled Ewrop a ddatblygwyd gan y Comisiwn Ewropeaidd i wella ansawdd afonydd a dŵr. Mae'n darparu un fframwaith a fyddai'n cysoni polisi rheoli dŵr ledled Ewrop. Nodau allweddol y fframwaith yw:

- Ehangu cwmipas diogelu dŵr i bob dŵr, dŵr wyneb a dŵr daear.
- Sicrhau 'statws da' i bob dŵr erbyn dyddiad cau penodol
- Rheoli dŵr yn seiliedig ar fasnau afonydd
- Dull gweithredu cyfun ar gyfer gwerthoedd terfyn allyriadau a safonau ansawdd
- Cael y pris yn iawn
- Cael y dinesydd i gymryd mwy o ran
- Symleiddio deddfwriaeth

Mae'r Fframwaith yn gorfodi Prydain Fawr i gyrraedd targedau ar gyfer statws ecolegol a chemegol cyrff dŵr. Mae angen asesu unrhyw waith a allai effeithio ar hydroleg, ecoleg neu ansawdd dŵr unrhyw gorff dŵr dosbarthedig o dan y Gyfarwyddeb Fframwaith Dŵr i ddangos sut bydd yr effeithiau'n cael eu lliniaru neu sut bydd y corff dŵr yn cael ei wella i sicrhau statws da. Mae dŵr daear hefyd yn cael ei asesu am ei statws meintiol a chemegol.

Cynllun Rheoli Traethlin Gorllewin Cymru 2 (2012)

Mae Cynllun Rheoli Traethlin yn asesiad ar raddfa fawr o'r risgiau sy'n gysylltiedig ag esblygiad arfordirol. Mae'n cyflwyno polisiâu i fynd i'r afael â'r risgiau hyn i bobl ac i'r amgylchedd adeiledig, hanesyddol a naturiol, mewn modd cynaliadwy. Nid yw'n gosod polisi ar gyfer unrhyw beth ar wahân i reoli risg o ran bwyd ac erydu arfordirol. Fodd bynnag, ei nod yw darparu cyd-destun ar gyfer penderfyniadau rheoli mewn sectorau eraill o reolaeth arfordirol.

Mae arfordir Ynys Môn yn cael ei ystyried yng Nghynllun Rheoli Traethlin Gorllewin Cymru o dan ardaloedd arfordirol F a G. Mae'r rhain yn ystyried rhagfynegiadau ar gyfer cynnydd yn lefel y môr a newid yn yr hinsawdd am gyfnodau o 50 mlynedd a 100 mlynedd. Mae polisiâu'n amrywio o wneud dim i gynnal y llinell arfordirol er mwyn gwarchod tir ac eiddo, a byddant yn dylanwadu ar reolaeth yr AHNE.

Datganiad Ardal Gogledd Orllewin Cymru

Mae'r datganiad ardal hwn, a gynhyrchwyd gan Cyfoeth Naturiol Cymru gyda chyfranogiad cymunedol helaeth, yn rhoi trosolwg o dirwedd gogledd orllewin Cymru o safbwynt y bobl sy'n byw ac yn gweithio yno. Mae canlyniadau'r broses o gynhyrchu'r datganiad yn cynnwys nodi ystod eang o faterion sy'n effeithio ar amgylchedd yr ardal, llu o gamau gweithredu a all helpu i liniaru'r problemau ac ymrwymiad i gydweithio rhwng sefydliadau a chymunedau. Mae moeseg y dull hwn yn cyd-fynd yn dda â'r broses o ddatblygu a gweithredu'r cynllun rheoli hwn. Themâu allweddol y datganiad yw:

- Hybu economi gynaliadwy
- Ailgysylltu pobl â byd natur
- Chwilio am gyfleoedd ar gyfer ecosystem gydnerth
- Cefnogi rheoli tir yn gynaliadwy

Dwy thema drawsbynciol yw:

- Hinsawdd ac argyfwng
- Ffyrdd o weithio

Mae'n ofynnol yn gyfreithiol i Gynlluniau Rheoli AHNE ystyried Datganiadau Ardal a'r Adroddiad Cyflwr Adnoddau Naturiol (SoNaRR). Rhaid i Ddatganiadau Ardal ystyried cynlluniau perthnasol gan gynnwys Cynlluniau Rheoli AHNE o dan a901A o Ddeddf CRow 2000.

Datganiad Ardal Morol

Mae'r Datganiad Ardal Morol yn cwmpasu dyfroedd glannau Cymru, sy'n ymestyn hyd at 12 milltir môr o'r arfordir a'n cynnwys 43% o diriogaeth Cymru.

Mae'r Datganiad Ardal Morol yn cyd-fynd â'r Datganiadau Ardal ac mae ganddo dair thema graidd sy'n cysylltu ag ystod eang o'r themâu a'r camau gweithredu allweddol a gynhwysir yng Nghynllun Rheoli'r AHNE:

- Adeiladu gwydnwch ecosystemau morol
- Gwneud y mwyaf o gynllunio morol
- Addasu arfordirol ac atebion sy'n seiliedig ar natur

Mae'r Datganiad Ardal Morol hefyd yn hyrwyddo ailgysylltu pobl â moroedd Cymru trwy weithredoedd fel llythrennedd morol a gwyddoniaeth dinasyddion, ynghyd â chodi ymwybyddiaeth o'r buddion y gall ardaloedd morol ac arfordirol gael at gefnogi llesiant ehangach.

Lleol

Cynllun y Cyngor

Mae Cynllun y Cyngor yn nodi blaenoriaethau'r awdurdod lleol ar gyfer y cyfnod 2023-28, gyda gweledigaeth glir i greu Ynys Môn sy'n iach ac yn ffyniannus lle gall pobl ffynnu.

Mae'n nodi 6 amcan allweddol y bydd ei gynnydd yn cael ei fesur yn eu herbyn. Y rhain yw:

1. Gofal Cymdeithasol a Lles – darparu'r gefnogaeth iawn ar yr adeg iawn
2. Addysg – sicrhau darpariaeth effeithiol ar gyfer heddiw ac ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol
3. Tai – sicrhau bod gan bawb yr hawl i alw i rywle yn y cartref
4. Economi – hyrwyddo cyfleoedd i ddatblygu economi'r Ynys
5. Newid yn yr Hinsawdd – ymateb i'r argyfwng, mynd i'r afael â newid a gweithio tuag at fod yn sefydliad sero net erbyn 2030
6. Y Gymraeg – cynyddu cyfleoedd i ddysgu a defnyddio'r iaith

Mae'r cynllun yn cydnabod pwysigrwydd yr AHNE o ran cyflawni'r amcanion allweddol hyn, ac yn arbennig y rôl y mae'n ei chwarae o ran mynd i'r afael â'r argyfwng hinsawdd a natur, a'r manteision economaidd a chymdeithasol i'r ynys.

Cydgynllun Datblygu Lleol Gwynedd a Môn 2011-2026

Y cynllun hwn yw'r cynllun datblygu statudol ar gyfer Ynys Môn, sy'n darparu fframwaith ar gyfer gwneud penderfyniadau lleol a phenderfynu ar faterion datblygu mewn perthynas â buddiannau cadwraeth.

Mae'r cynllun yn cydnabod bod gan Ynys Môn dirwedd unigryw ac amrywiol, ac mae'n cynnwys AHNE Ynys Môn a'r ynys gyfan fel Geoparc Byd-eang UNESCO. Mae'n gwerthfawrogi bod cymeriad a harddwch y dirwedd yn gwella ansawdd bywyd y trigolion yn sylweddol ac yn arwain at fanteision cymdeithasol a manteision iechyd sylweddol.

Mae Polisi Strategol PS19 y cynllun yn pennu y bydd datblygiad yn cael ei reoli mewn ffordd sy'n gwarchod a, lle bo hynny'n briodol, yn gwella'r amgylchedd naturiol, y cefn gwlad a'r arfordir unigryw, a bydd cynigion sy'n cael effaith andwyol arnynt yn cael eu gwrthod oni bai fod manteision y datblygiad yn amlwg yn fwy na gwerth y safle.

Mae Polisi AMG1 yn ofyniad i gyfeirio at nodau ac amcanion y cynllun rheoli wrth ystyried cynigion cynllunio.

Rhaid i gynigion o fewn y lleoliad neu sy'n effeithio ar y lleoliad a / neu olygfeydd arwyddocaol i mewn ac allan o'r Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol, lle bo hynny'n briodol, roi sylw i'r Cynllun Rheoli Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol perthnasol.

Ynys Ynni Môn

Sefydlwyd y Rhaglen Ynys Ynni yn 2010 ac mae'n rhan o ddull gweithredu Cyngor Ynys Môn ar gyfer datblygiad economaidd-gymdeithasol. Mae'r rhaglen yn gweithio mewn partneriaeth â rhanddeiliaid allweddol i sicrhau bod Ynys Môn yn esiampl o'r newid i economi carbon isel ffyniannus a chadarn.

Mae'r Rhaglen yn ymgysylltu ag amrywiaeth eang o dechnoleg, ymchwil a datblygu carbon isel sy'n cynnwys gwynt, hydrogen, llanw, solar a niwclear yn ogystal â'r seilwaith grid cysylltiedig.

Mae'r Rhaglen yn ceisio sicrhau bod pob datblygiad a phrosiect yn darparu swyddi lleol, addysg a chyfleoedd cadwyn gyflenwi o ansawdd uchel, gan ddiogelu a gwella'r amgylchedd naturiol a galluogi'r Gymraeg a'i diwylliant i ffynnu mewn cymunedau bywiog.

Gweledigaeth Ynys Ynni Môn

Thema 1: 'Twf mewn technoleg newydd, ymchwil a datblygu, ac arloesi'

Lle sy'n galluogi twf mewn technoleg carbon isel newydd, ymchwil a datblygu, ac arloesedd, gan ddiogelu ac adeiladu ar gryfderau presennol sectoraidd fel yr economi ymwelwyr.

Thema 2: 'Creu swyddi lleol, meithrin sgiliau, busnesau ffyniannus'

Lle cynhwysol sy'n darparu mynediad at gyflogaeth, addysg a swyddi lleol newydd o ansawdd uchel sy'n cefnogi adferiad economaidd yr ynys a Gogledd Cymru ar ôl y pandemig.

Thema 3: 'Cymunedau cydnerth a chydlynol, sy'n cefnogi ymdeimlad cryf o le'

Lle i fod yn falch ohono, lle mae'r Gymraeg a'i diwylliant yn ffynnu ac yn fywiog, gan feithrin balchder cymunedol ac ysbryd entrepreneuriaeth, gan alluogi ansawdd bywyd gwell i'n pobl.

Thema 4: 'Gweithredu cyfrifol, arloesol ac amserol ar y newid yn yr hinsawdd'

Ar flaen y gad o ran y newid i ynni carbon isel, gan fanteisio i'r eithaf ar swyddi lleol a chyfleoedd yn y gadwyn gyflenwi.

Thema 5: 'Amgylchedd cytbwys'

Cefnogi llesiant cenedlaethau'r presennol a'r dyfodol drwy adeiladu partneriaethau gwaith tymor hir a chydweithio cymunedol, gyda'r angen i warchod, gwella a chyfoethogi bioamrywiaeth, yr amgylchedd naturiol a threftadaeth unigryw'r ynys.

O safbwynt AHNE Ynys Môn, mae'r Rhaglen yn amcanu i'r holl gynigion datblygu technoleg carbon isel roi sylw i ddynodiad yr AHNE a'i phrif bwrpas o warchod a gwella harddwch naturiol.

Cynllun Rheoli Cyrchfan

Mae'r economi ymwelwyr yn hanfodol i sefyllfa economaidd gynaliadwy Ynys Môn, ac mae'r strategaeth yn tynnu sylw at yr ymrwymiad i wella hyn ymhellach. Fodd bynnag, mae wedi dod yn fwyfwy amlwg dros y 3 blynedd diwethaf bod twristiaeth heb ei chyfyngu yn gallu cael effaith niweidiol ar fywydau pobl a'r rhinweddau unigryw sy'n gwneud i'r Ynys fod mor nodedig ac sy'n gyrru'r rhan fwyaf o weithgareddau twristiaid.

Bydd y Cynllun yn unioni'r anghydbwysedd hwn ac yn sicrhau, drwy grŵp aml-sefydliadol/buddiannau newydd, bod manteision cynigion bywiog ac amrywiol yn gallu gwella nodweddion allweddol o ran iaith, diwylliant, amgylchedd a threftadaeth.

Mae ymgyrch i wella seilwaith fel meysydd parcio ceir, toiledau a darpariaeth mynediad yn rhan allweddol o'r strategaeth, a thrwy sicrhau bod y blociau adeiladu hollbwysig hyn yn eu lle, bydd gennym fwy o gyfleoedd i ryddhau'r potensial cynigion gwell o ran twristiaeth gynaliadwy a fydd yn arwain at fanteision economaidd, cymdeithasol, iechyd a llesiant i ymwelwyr a phobl Ynys Môn.

Mae'r Cynllun yn dwyn ynghyd holl gyfrifoldebau a blaenoriaethau Cyrchfan a bydd yn gweithredu fel templed ar gyfer dull gweithredu mwy cydweithredol a holistaidd o reoli cyrchfannau wrth symud ymlaen.

Rydym wedi datblygu 4 egwyddor allweddol i lywio cyfeiriad ein gwaith, a chyfeiriad partneriaid a rhanddeiliaid.

Sef:

1. Dathlu, Parchu ac Amddiffyn ein Cymunedau, Hanes, Iaith, Diwylliant a Threftadaeth
 - Economi ymwelwyr lle mae'r cymunedau lleol yn teimlo eu bod yn berchen ar y model twristiaeth adfywiol ac yn teimlo eu bod yn cael eu grymuso i fwrw ymlaen â'r model hwnnw.
 - Economi ymwelwyr sy'n croesawu ac yn defnyddio cryfderau presennol ein hiaith a'n diwylliant mewn modd cynaliadwy, ac sy'n dod â'n treftadaeth i gynulleidfa ehangach.
 - Economi ymwelwyr lle mae'r diwylliant yn cael ei gofleidio, ac wrth galon yr holl weithgareddau hyrwyddo a chynnyrch
2. Gwella Profiad Ymwelwyr a Chynaliadwyedd Economaidd
 - Economi ymwelwyr sy'n gallu tyfu'n gynaliadwy ar sail darpariaeth o ansawdd uchel lle mae ymwelwyr yn gwerthfawrogi ac yn parchu diwylliant, treftadaeth ac amgylchedd Ynys Môn.
 - Economi ymwelwyr sy'n seiliedig ar weithgareddau a phrofiadau sy'n manteisio ar ddiwylliant, treftadaeth a'r amgylchedd, ond nad ydynt yn eu diraddio.
 - Economi ymwelwyr lle mae seilwaith ymwelwyr o safon a darpariaeth mynediad yn cynnig cyfleoedd hamdden gwell, a gwell iechyd a lles o ganlyniad i hynny.

3. Cynnal, Gwella a Pharchu ein Hamgylchedd, a chynllunio i liniaru effeithiau Newid yn yr Hinsawdd

- Mae economi ymwelwyr lle mae'r amgylchedd naturiol yn cael ei ddeall a gwelliannau i gyfalaf naturiol yn arwain at fanteision o ran llesiant i bawb.
- Economi ymwelwyr lle mae gweithgareddau'n cyd-fynd â'r amgylchedd naturiol, ac yn gwella'r ddarpariaeth a'r tir a'r môr y maent yn digwydd arnynt.
- Economi ymwelwyr sy'n dod yn fwy 'barod am newid yn yr hinsawdd' ac sy'n gynyddol niwtral o ran carbon.
- Economi ymwelwyr lle mae defnyddwyr yn cael eu grymuso i gyfrannu'n uniongyrchol at fynd i'r afael â'r argyfwng hinsawdd a natur.

4. Sicrhau bod y manteision i gymunedau Ynys Môn yn fwy nag unrhyw anfanteision, ac o ganlyniad gwelir manteision cymdeithasol a manteision o ran lles.

- Economi ymwelwyr y mae ei seilwaith a'i hadnoddau'n cael eu gwella er budd cymunedau lleol, ac yn addasu i liniaru effeithiau newid yn yr hinsawdd.
- Economi ymwelwyr lle mae pobl lleol yn cael cyfleoedd i fod wrth galon y ddarpariaeth, gan fanteisio ar rolau crefftus newydd a chadwyni cyflenwi lleol.
- Economi ymwelwyr sydd â chynaliadwyedd wrth ei gwraidd ac sy'n gallu tyfu o ran gwerth economaidd a chymdeithasol a darparu cyfleoedd iechyd a llesiant i bawb.

Strategaeth Rheoli Perygl Llifogydd Ynys Môn 2013

Mae'r strategaeth hon yn gam pwysig tuag at ddeall a rheoli'r perygl o lifogydd ar Ynys Môn. Mae'n tynnu sylw at sut y gall y Cyngor weithio'n well gyda mudiadau a chymunedau tuag at leihau'r risg o lifogydd tra'n cydbwyso anghenion cymunedau, yr economi a'r amgylchedd. Bydd y Cyngor, fel yr Awdurdod Arweiniol Llifogydd Lleol, yn canolbwyntio ar fynd i'r afael â pherygl llifogydd lleol, gan gynnwys llifogydd o ddŵr wyneb, dŵr daear a chysiau dŵr fel afonydd a nentydd. Cyfoeth Naturiol Cymru sy'n gyfrifol am lifogydd o brif afonydd, ac mae'n cael ei arwain gan Strategaeth Genedlaethol ar gyfer Rheoli Perygl Llifogydd ac Erydu Arfordirol.

Cynllun Rheoli AHNE - Atodiad 2

Buddion cyhoeddus AHNE Ynys Môn

Gwasanaethau darparu	Gwasanaethau rheoleiddio	Gwasanaethau diwylliannol	Gwasanaethau cefnogi
Cynhyrchion o ecosystemau megis dŵr, bwyd a chyflenwad o ddeunyddiau crai	Canlyniadau prosesau naturiol megis puro dw ac ansawdd aer	Buddion heb fod yn ddeunyddiau a ddaw o ganlyniad i'n rhwydweithio gyda'r amgylchedd naturiol	Swyddogaethau a ddarperir gan ecosystemau sy'n sail i'r holl wasanaethau eraill
Cyflenwad dŵr	Ansawdd yr aer	Gwerthoedd treftadaeth ddiwylliannol	Ffurio pridd
Mae dŵr glân yn hanfodol ar gyfer bywyd. Mae'r corstiroedd a'r corsleoedd yn nalgylch afonydd Ynys Môn yn chwarae rhan bwysig yn glanhau'r dŵr yfed a ddarperir	Mae coed a phlanhigion yn ganolog i'r cylch ocsigen a charbon deuocsid yn yr atmosffer. Maent yn chwarae rôl bwysig yn rheoleiddio lefelau llygredd aer	Gellir olrhain dylanwad dynol ac anheddiad yn ôl i'r ymgasglwyr hela Mesolithig ac amaethyddiaeth gynnar. Mae gan yr AHNE dreftadaeth hanesyddol gyfoethog o ran ei chelf, ei diwylliant, ei henebion, ei adeiladau hanesyddol a diwydiant. Mae gan hyn werth cymdeithasol gwych, yn ogystal â gwerth economaidd. Mae cymeriad rhanbarthol a synnwyr o le yn cyfoethogi hunaniaeth leol ac yn darparu natur unigryw drwy gynnal cymunedau Cymreig.	Ffurir pridd drwy'r rhyngweithio rhwng planhigion, micro-organebau a'r ddaeareg sylfaenol. Rydym yn dibynnu ar bridd iach i dyfu bwyd. Mae pridd yn araf yn ffurfio ond yn gallu cael ei ddiraddio'n sydyn gan reoli tir gwael, erydiad ac effaith tywydd a hinsawdd
Cynhyrchu bwyd	Rheoleiddio hinsawdd a storio carbon	Hamdden a thwristiaeth	Cynnyrch craidd
Mae ffermwyr yn AHNE Ynys Môn yn cynhyrchu bwyd a deunyddiau crai eraill. Mae'r amgylchedd ffermio yn cynhyrchu swm sylweddol o ddefaid a gwartheg yn ogystal â chynnyrch lleol arall megis cawsiau a llysiau. Mae cynhyrchu bwyd yn yr AHNE yn cyfrannu i gyflogaeth uniongyrchol ac ategol.	Mae gan yr ystod o gynefinoedd o fewn a gerllaw'r AHNE ddylanwad ar yr hinsawdd ar raddfa leol a byd-eang drwy ddal a storio carbon o'r atmosffer. Mae'r corsydd sydd ar Ynys Môn yn ardaloedd eang o fawn sy'n helpu i storio oddeutu 750,000 tonnall o garbon	Mae hamdden a thwristiaeth yn elfen bwysig yn economi Ynys Môn a'r arfordir amrywiol, bywyd gwyllt toreithiog, llwybr yr arfordir ac atyniadau twristiaid eraill yr AHNE yn cyfrannu'n sylweddol i' diwydiant hwn. Mae cyflogaeth tymhorol a thrwy gydol y flwyddyn yn cyfrannu'n sylweddol i'r diwydiant hamdden a thwristiaeth	Rydym yn dibynnu llawer ar brosesau megis ffotosynthesis lle mae planhigion yn defnyddio ynni haul i droi dŵr, carbon deuocsid a maetholion yn ocsigen a thwf biolegol sy'n darparu bwyd a deunyddiau crai eraill
Pren	Llif dŵr a rheoleiddio llifogydd	Iechyd a lles	Cylchu maetholion
Mae coetir llydanddail a choedwigoedd conwydd, yn gorchuddio oddeutu 13.4% o gyfanswm arwynebedd yr AHNE.	Mae'r dalgylchoedd dŵr, afonydd, nentydd, morfeydd, a chorsydd yn helpu i reoleiddio llif y dŵr a draenio'r tir drwy	Mae tirweddau a morluniau AHNE Ynys Môn yn darparu cyfle i ystod o weithgareddau sy'n helpu i gyfrannu at	Mae planhigion, anifeiliaid a micro-organebau yn hanfodol i gylch naturiol maetholion a cyn helpu i gynnal

Mae nifer o goetiroedd ystâd yn cael eu rheoli'n dda. Mae yna botensial da i ddod ag ardaloedd eraill o goetir i reoli gweithredol drwy gyfranogiad cymunedol	storio a lleihau dŵr ffo ar yr wyneb. Os yw'n cael ei reoli'n briodol gallant helpu i leihau llifogydd pan mae'n bwrw'n drwm a chynnal llif afonydd a lefelau dŵr ar yr wyneb yn ystod sychder	iechyd a llesiant y cymunedau lleol, grwpiau gofal iechyd ac ymwelwyr	ansawdd pridd a dŵr. Mae lefelau cynyddol o faetholion megis nitradau a ffosffadau o garthffosiaeth a gwrteithwyr yn gallu achosi ansawdd gwae; mewn dŵr a cholli bioamrywiaeth
Ynni	Rheoliad erydu	Llonyddwch	Y Cylch Dŵr
Mae gan yr AHNE y potensial i ddarparu ar gyfer ystod o gynlluniau ynni adnewyddadwy sy'n cyd-fynd â'i nodweddion arbennig. Mae yna gyfle i ddatblygu cynlluniau egni ar raddfa fach ac ar gyfer pentrefi.	Mae morlin Ynys Môn yn dioddef erydu mewn nifer penodol o leoliadau oherwydd y llanw ac yn gynyddol, digwyddiadau storm. Gall hyn fod yn gadarnhaol a negyddol. Mae ardaloedd o forfa heli yn amsugno ynni tonnau mewn stormydd a allai fel arall erydu'r morlin. Yn fewndirol, gellir rheoli'r perygl o erydu trwy orchudd coed a llystyfiant a thrwy gymryd gofal wrth amaethu dros ardaloedd mawr neu ar lethrau	Mae llonyddwch cymharol yn cael ei gydnabod fel nodwedd arbennig o'r AHNE. Mae'n darparu adnodd a budd sy'n cael ei werthfawrogi'n fawr iawn. Mae llonyddwch hefyd yn bwysig yn y nos ac mae awyr dywyll Ynys Môn yn cael ei chydabod fwyfwy fel un o bwysigrwydd mawr	Rydym yn dibynnu ar yr amgylchedd naturiol a'i swyddogaethau i ddarparu dŵr ffres i ni
Amrywiaeth genetig	Ansawdd y pridd	Gwerthoedd ysbrydol ac ysbrydoledig	Bioamrywiaeth
Mae bioamrywiaeth a'r storfa hadau o fewn yr AHNE yn adnoddau ar gyfer y dyfodol. Mae bridiau lleol yn helpu i gynnal amrywiaeth enetig bwysig ac yn cyfrannu at ein treftadaeth ddiwylliannol a hynodrwydd lleol	Mae gwahanol fathau o bridd yn darparu brithwaith o gynefinoedd a chnydau amrywiol	Mae Ynys Môn yn enwog am ei thirwedd arfordirol a'i synnwyr o le. Mae'r ardal wedi ysbrydoli artistiaid a llenorion. Mae'n parhau i roi cyfle i bobl ddeall a mwynhau ei nodweddion arbennig. Mae'r ardal yn galluogi pobl i ddianc, i gael eu hysbrydoli ac i ganfod adnewyddiad ysbrydol.	Mae planhigion ac anifeiliaid yn gyrru llawer o'r prosesau sy'n arwain at ecosystem iach â'r buddion a gawn ganddi. Mae'n hanfodol i warchod rhywogaethau a chynefinoedd, gan eu bod yn ategu'r prosesau rydym yn dibynnu arnynt i gynnal ein bywydau
	Ansawdd dŵr		
	Mae rheoli afiechyd a phla a phrosesau naturiol megis ysglyfaethu ac amodau hinsoddol yn helpu i reoli lledaeniad clefydau a phla		
	Peillio		
	Mae peillio cnydau yn effeithiol gan wenyng a pheillwyr eraill yn hanfodol i gylchred bywyd llawer o blanhigion. Mae'r AHNE yn dibynnu ar y 'gwasanaeth naturiol'		

	hwn ar gyfer tyfu cnydau bwyd a phlanhigion a blodfau gwylt eraill hefyd		
--	--	--	--

Cynllun Rheoli AHNE

Atodiad 3 – Amcanion a Chamau Gweithredu'r Polisi

THEMA 1

Cyfoethogi cefn gwlad lleol a chymeriad yr arfordir

7.1.2 Mae'r cysylltiad rhwng tirwedd a morlun AHNE Ynys Môn yn un o'i nodweddion diffiniol allweddol. Mae ei chlogwyni, traethau, twyni ac aberoedd yn cyferbynnu ac yn ategu'r rhostiroedd a'r glaswelltiroedd sy'n gefndir i'r arfordir. Mae cymunedau dros ganrifoedd wedi siapio'r tir ac wedi masnachu o'i chymunedau arfordirol gan ffurfio cyfuniad cyfoethog o nodweddion naturiol a'r rhai a wnaed gan ddyn. Mae ganddi harddwch naturiol ac ymdeimlad o lonyddwch sy'n rhoi iddi rinweddau arbennig sy'n ei gosod ar wahân i dir mawr Cymru.

7.1.3 Mae arfordir Ynys Môn gyda'i thraethau wedi bod yn gyrchfan boblogaidd i dwristiaid ers cenedlaethau. Mae pwysau ar gyfer datblygu a'r angen i warchod ei nodweddion naturiol a hanesyddol yn heriau i reolaeth yr AHNE.

NOD

Bydd harddwch naturiol, rhinweddau arbennig a natur unigryw tirwedd AHNE Ynys Môn, gan gynnwys ei nodweddion naturiol, diwylliannol a hanesyddol, yn cael eu cynnal, eu gwarchod a'u gwella er budd cenedlaethau'r presennol a'r dyfodol.

Beth yw'r grymoedd allweddol ar gyfer newid?

Mwy o blannu mewn coetiroedd	Datblygu prysgwydd
Newidiadau i bolisiau ac arferion amaethyddol	Plannu conwydd
Arallgyfeirio incwm ar ffermydd	Rhywogaethau Estron Goresgynnol (INNS)
Pwysau a bygythiadau economaidd	Newid yn yr hinsawdd
Ail gartrefi, a'u heffaith ar ddiwylliant, cymuned ac iaith.	Datblygiad amhriodol
Cynnydd yn lefel y môr, a'r angen dilynol am amddiffynfeydd môr wedi'i glymu i encilio dan reolaeth	Esgeulustod a diffyg rheolaeth dros safleoedd treftadaeth ddiwylliannol
Pwysau hamdden	Llygredd morol
Llygredd	Diffyg ymwybyddiaeth ymysg y cyhoedd
Llai o bori ysgafn traddodiadol	Polisi'r Llywodraeth, gan gynnwys deddfwriaeth amgylcheddol ar ôl Brexit

Pwy yw'r partneriaid allweddol?	
Cyfoeth Naturiol Cymru	Uned Cefn Gwlad ac AHNE
Sefydliadau tirwedd a bywyd gwyllt	Llywodraeth Cymru
Cadw	Prifysgol Bangor
Tirfeddianwyr, cymunedau	JAC
Staff yr awdurdod lleol	

Beth yw'r prif ddylanwadau ar bolisi?	
Confensiwn Tirweddau Ewropeaidd	Cyfarwyddeb Fframwaith Dŵr
Polisi Adnoddau Naturiol Llywodraeth Cymru	Cynllun Datblygu Lleol
Deddf Amgylchedd y DU 2021	Cynllun Rheoli Traethlin Gorllewin Cymru
Deddf Yr Amgylchedd (Cymru) 2016	Cynlluniau amaeth-amgylchedd a datblygu gwledig ar ôl Brexit
Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015	Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru
Deddf yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) 2016	Rheoliadau Gwarchod Cynefinoedd a Rhywogaethau 2017
Polisi Cynllunio Cymru 11	Datganiad Ardal Gogledd Orllewin Cymru a Datganiad Ardal Forol

Mae rhagor o ganllawiau CNC ar y canlynol i'w gweld yn y ddogfen Asesiad Amgylcheddol Strategol AHNE

- Sensitifrwydd gweledol lleoliadau morol o Dirweddau Dynodedig Cymru i ffermydd gwynt alltraeth
- Llonyddwch a Lle
- Defnyddio LANDMAP mewn Asesiad o'r Effaith ar y Dirwedd a'r Effaith Wele

Amcan 1: Tirwedd/ Morwedd

Mae'r dirwedd arfordirol a morlun yn cael eu cadw'n weithredol lle bo'n briodol, eu gwella.

Polisiâu

CCC 1.1 Defnyddir LANDMAP fel y broses ar gyfer gwerthuso ac asesu cymeriad tirwedd yr AHNE

CCC 1.2 Defnyddir Asesiad Cymeriad Morwedd Ynys Môn i helpu i bennu effeithiau tebygol datblygiadau morol ar rinweddau a nodweddion arbennig yr AHNE.

CCC 1.3 Mae angen cynnal hygyrchedd a diddordeb mewn cadwraeth safleoedd o bwysigrwydd daearegol a geomorffolegol.

CCC 1.4 Bydd elfennau o'r dirwedd sydd wedi cael eu diraddio a cholli eu cymeriad yn cael eu hadfer a'u gwella i ddiogelu ansawdd y dirwedd.

Amcan 2: Tirwedd a Diwylliant Hanesyddol

Mae safleoedd hanesyddol, archeolegol a diwylliannol yn cael eu gwarchod rhag datblygiad sy'n diraddio rhinweddau arbennig yr AHNE ac yn cael eu dehongli i gynyddu dealltwriaeth pobl o'u gwerth.

(Dogfen derfynol – Amcan a Pholisiâu wedi'u croesgyfeirio drwy rifau tudalennau i'r Cynllun Gweithredu)

Polisiâu

CCC 2.1 Annog asiantaethau perthnasol i weithio gyda'i gilydd i ganfod, amddiffyn a gwarchod adnoddau hanesyddol, archeolegol a diwylliannol yr AHNE.

CCC 2.2 Cefnogi'r defnydd o sgiliau ac arferion traddodiadol wrth adfer nodweddion arbennig yr AHNE.

CCC 2.3 Sicrhau bod deunydd dehongli cyson, cydlynol ac o ansawdd uchel yn cael ei ddarparu i roi gwybod i bobl am hanes a diwylliant cyfoethog yr AHNE.

Amcan 3: Datblygiad

Mae Polisiâu Cynllunio yn gwarchod rhinweddau arbennig y dirwedd, gan sicrhau bod yr holl ddatblygiadau o fewn ac wrth ymyl ffin yr AHNE yn gydnaws â nodau ac amcanion y dynodiad a bod datblygiadau newydd yn gwella cymeriad lleol.
(Dogfen derfynol – Amcan a Polisiâu wedi'u croesgyfeirio drwy rifau tudalennau i'r Cynllun Gweithredu)

Polisiâu

CCC 3.1 Bydd yr holl gynigion datblygu o fewn a hyd at 2Km i ffiniau'r AHNE yn cael eu hasesu'n drylwyr i leihau datblygiad amhriodol a allai niweidio rhinweddau a nodweddion arbennig yr AHNE.

CCC 3.2 Disgwylir i'r holl ddatblygiadau ac ail-ddatblygiadau newydd o fewn a hyd at 2Km i ffiniau'r AHNE fabwysiadu dyluniad, deunyddiau a thirlunio o'r safon uchaf er mwyn cadw a gwella rhinweddau a nodweddion arbennig yr AHNE a pharchu'r cyd-destun lleol. Bydd cynigion o faint a natur briodol, sy'n ymgorffori egwyddorion datblygu cynaliadwy, yn cael eu cefnogi.

CCC 3.3 Sicrhau bod polisiâu cynllunio yn adlewyrchu dyletswydd statudol y Cyngor i warchod a gwella rhinweddau a nodweddion arbennig yr AHNE.

CCC 3.4 Parhau i annog gosod llinellau pŵer a ffôn presennol ac arfaethedig o dan y ddaear.

CCC 3.5 Parhau i annog y safonau uchaf o ran dylunio offer ar gyfer mastiau telathrebu i leihau eu heffaith weledol ar rhinweddau a nodweddion arbennig yr AHNE.

Amcan 4: Heddwch a Llonyddwch

Mae golygfeydd a llonyddwch panoramig na ddifethwyd yn cael eu diogelu rhag datblygiad a fyddai'n diraddio rhinweddau arbennig yr AHNE.
(Dogfen derfynol – Amcan a Polisiâu wedi'u croesgyfeirio drwy rifau tudalennau i'r Cynllun Gweithredu)

Polisiâu

CCC 4.1 Gweithio i gynnal a gwella unigedd, awyr dywyll a harddwch naturiol yr AHNE

CCC 4.2 Gweithio tuag at sicrhau statws Awyr Dywyll ar gyfer Ynys Môn.

CCC 4.3 Sicrhau bod ymyrraeth sŵn i'r AHNE o fewn terfynau derbyniol.

Amcan 5: Dull Rheoli ar Lefel yr Ecosystem

Cytunir ar fodel ymysg partneriaid a rhanddeiliaid allweddol ar gyfer defnyddio dull rheoli ar lefel yr ecosystem i reoli'r amgylchedd naturiol.

(Dogfen derfynol – Amcan a Pholisïau wedi'u croesgyfeirio drwy rifau tudalennau i'r Cynllun Gweithredu)

Polisïau

CCC 5.1 Hyrwyddo'r rôl sydd gan y Dull Rheoli ar Lefel yr Ecosystem mewn perthynas â dull integredig o reoli tir yn gynaliadwy a thirwedd ehangach yr AHNE a'r amrywiaeth o nwyddau a gwasanaethau y mae hyn yn eu darparu.

CCC 5.2 Sicrhau bod effeithiau newid yn yr hinsawdd ar AHNE Ynys Môn yn cael eu cydnabod a'u deall a bod lliniaru ac addasu i'r newid yn yr hinsawdd yn cael eu sefydlu yn y Dull Rheoli ar Lefel yr Ecosystem.

CCC 5.3 Annog a chefnogi ymchwil i'r rôl y mae ecosystemau amrywiol yn ei darparu yn yr Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol, gan sicrhau bod yr holl ffynonellau data yn cael eu nodi a'u bod yn hygyrch er mwyn gallu gwneud dewisiadau gwybodus.

CCC 5.4 Annog partneriaid i aseinio gwerthoedd i'r gwahanol wasanaethau ecosystem, gan gydnabod y gwerth 'peidio â defnyddio' y mae rhai gwasanaethau'n ei ddarparu, a chreu mapiau cyfleoedd lle gallai newidiadau o ran rheoli tir ddarparu gwell gwasanaethau ecosystemau.

THEMA 2

Mynd i'r Afael ag Argyfwng Byd Natur

7.1.4 Mae gan AHNE Ynys Môn gyfoeth o gynefinoedd, sy'n cynnal bioamrywiaeth eang ac amrywiol. Mae ei chlogwyni, ei thwyni tywod a'i morfeydd heli yn enwog yn rhyngwladol, ac mae ei rhostiroedd, ei gwlypdiroedd, ei gwelyau cyrs a'i choetiroedd yn cynnal rhywogaethau fel dyfrgwn, y wiwer goch, tegeirianau amrywiol a britheg y gors sy'n brin.

7.1.5 Mae Cynllun Gweithredu Bioamrywiaeth Lleol Ynys Môn a'r Cynllun Gweithredu Bioamrywiaeth Corfforaethol yn gosod fframwaith ar gyfer diogelu a rheoli ei adnoddau naturiol a hyrwyddo cydnerthedd yn ei ecosystemau. Mae'n darparu sylfaen gadarn ar gyfer y cynllun rheoli hwn, o ran gwarchod bioamrywiaeth yr ynys a chydabod y rôl y gall pobl leol ac ymwelwyr ei chwarae o ran ei gwarchod a'i rheoli.

Nod

Mae'r gymuned gyfan wedi derbyn pwysigrwydd gwarchod y byd naturiol a bywyd gwyllt ac mae'n cefnogi deddfwriaeth sy'n gwarchod rhinweddau arbennig amgylchedd yr AHNE. Mae safleoedd bywyd gwyllt dynodedig yn cael eu rheoli'n sensitif ac maent yn rhan o fatrics cynyddol gyfoethog o gefn gwlad sy'n ystyriol o fywyd gwyllt. Bydd achosion o lygredd pridd, aer a dŵr yn yr AHNE yn cael eu lleihau.

Beth yw'r grymoedd allweddol ar gyfer newid?

Mwy o ynysu rhwng coetiroedd	Llygredd, gan gynnwys llygredd sy'n deillio o ddiwydiannau a gweithgareddau nad ydynt wedi'u lleoli yn yr AHNE
Esgeuluso coetiroedd yn gyffredinol	Pwysau datblygu
Gorbori sy'n arwain at golli corlwyni	Newidiadau mewn llywodraeth leol, deddfwriaeth a rheoliadau
Rhoi'r gorau i bori ar ben y clogwyn oherwydd pwysau hamdden	Twristiaeth a phwysau economaidd
Datblygu prysgwydd ar rostir	Cynhyrchu ynni
Newidiadau mewn polisi ac arferion rheoli tir	Effeithiau cronus y rhwydwaith trafnidiaeth
Rhoi'r gorau i ddefnyddio tir comin	Mwy o alw am ddŵr ffres
Dirywiad mewn cyfundrefnau llosgi priodol ar rostir	Diffyg ymwybyddiaeth ymysg y cyhoedd
Cystadleuaeth gan rywogaethau estron goresgynnol	Polisi'r Llywodraeth, gan gynnwys deddfwriaeth amgylcheddol ar ôl Brexit
Newid yn yr hinsawdd	Cyllid (cynnydd a gostyngiad)
Cynnydd mewn tipio anghyfreithlon	Tocio gwrychoedd brodorol

Pwy yw'r partneriaid allweddol?

Cyfoeth Naturiol Cymru	Gwirfoddolwyr AHNE
Sefydliadau tirwedd a bywyd gwyllt	Cyfleustodau
Tirfeddianwyr, cymunedau	Ymddiriedolaeth Afonydd Gogledd Cymru
Uned Cefn Gwlad ac AHNE Cyngor Sir Ynys Môn	JAC / Partneriaid
Swyddogaeth Cynllunio Cyngor Sir Ynys Môn Ymddiriedolaeth Bywyd Gwyllt Gogledd Cymru	Partneriaeth Natur Leol RSPB

Beth yw'r prif ddylanwadau ar bolisi?

Polisi Adnoddau Naturiol Llywodraeth Cymru	Cynllun Datblygu Lleol
Deddf Amgylchedd y DU 2021	Cynllun Bioamrywiaeth Corfforaethol Ynys Môn 2022-2023
Deddf Yr Amgylchedd (Cymru) 2016	Cynllun Rheoli Traethlin Gorllewin Cymru
Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015	Cynlluniau amaeth-amgylchedd a datblygu gwledig ar ôl Brexit
Cyfarwyddeb Fframwaith Dŵr	Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru
Datganiad Ardal Gogledd Orllewin Cymru a Datganiad Ardal Forol	

Amcan 1: Gwarchod Cynefinoedd a Rhywogaethau

Mae'r arfordir a chefn gwlad yn cael eu rheoli'n sensitif i gynnal amrywiaeth cynefinoedd a rhywogaethau mewn cyflwr ffafriol ac i wella cysylltedd rhwng safleoedd.

(Dogfen derfynol – Amcan a Pholisïau wedi'u croesgyfeirio drwy rifau tudalennau i'r Cynllun Gweithredu)

Polisïau

NE 1.1 Parhau i gyflawni blaenoriaethau Cynllun Gweithredu Bioamrywiaeth Lleol Ynys Môn a chymau gweithredu Cynllun Gweithredu Bioamrywiaeth Cyngor Sir Ynys Môn.

NE 1.2 Cynnal, adfer a gwella cynefinoedd â blaenoriaeth a bioamrywiaeth yn yr AHNE. Rhoddir sylw arbennig i safleoedd sydd â dynodiadau Rhyngwladol a Chenedlaethol fel Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig, Ardaloedd Cadwraeth Arbennig, Gwarchodfeydd Natur Cenedlaethol a Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig.

NE 1.3 Hyrwyddo rhannu gwybodaeth sy'n cael ei chasglu mewn ymchwil yn agored â'r sefydliadau hynny sydd â diddordeb yn yr AHNE.

NE 1.4 Defnydd parhaus o'r adnoddau sydd ar gael yn y Ganolfan Cofnodion Biolegol Lleol (COFNOD).

NE 1.5 Canfod, lleoli, catalogio a chael gwared ar rywogaethau estron goresgynnol.

Amcan 2: Pridd, Aer a Dŵr

Mae ansawdd y pridd, yr aer a'r dŵr – dŵr croyw a dŵr môr – yn cael ei fonitro'n rheolaidd i gynnal safonau sy'n rhagori ar safonau'r DU ac Ewrop.
(Dogfen derfynol – Amcan a Pholisïau wedi'u croesgyfeirio drwy rifau tudalennau i'r Cynllun Gweithredu)

Polisïau

NE 2.1 Cymunedau, Cyfoeth Naturiol Cymru a Dŵr Cymru i gydweithio i ddiogelu priddoedd, aer a dŵr rhag llygredd.

NE 2.2 Monitro ansawdd pridd, aer a dŵr yn rheolaidd i sicrhau bod yr AHNE yn bodloni neu'n rhagori ar y safonau disgwyledig.

NE 2.3 Lleihau gwastraff drwy fynd ati i hyrwyddo a gweithredu mesurau effeithlonrwydd dŵr a phatrymau mwy cynaliadwy o ran defnyddio dŵr domestig, diwydiannol, amaethyddol a hamdden.

Amcan 3: Ardaloedd Dynodedig a Safleoedd Pwysig Eraill

Mae safleoedd bywyd gwyllt statudol ac anstatudol yn cael eu rheoli am eu gwerth o ran bioamrywiaeth, estheteg ac amwynder.

(Dogfen derfynol – Amcan a Pholisïau wedi'u croesgyfeirio drwy rifau tudalennau i'r Cynllun Gweithredu)

Polisïau

NE 3.1 Uned AHNE, rheolwyr safle a sefydliadau eraill i gydweithio i gynnal, adfer, ehangu ac weithiau creu cynefinoedd bywyd gwyllt.

NE 3.2 Sicrhau bod safleoedd bywyd gwyllt lleol anstatudol yn cael eu cydnabod fel cydrannau sylfaenol o'r AHNE a chefn gwlad ehangach Ynys Môn.

NE 3.3 Sicrhau bod deunyddiau dehongli o ansawdd uchel ar gael yn rhwydd i drigolion ac ymwelwyr fel eu bod yn cael gwybod am ddiddordeb a gwerth amgylchedd naturiol a bywyd gwyllt yr AHNE.

THEMA 3

Yr AHNE fel Lle i Fwynhau a Dysgu

7.1.6 Mae Ynys Môn wedi bod yn gyrchfan boblogaidd ers tro byd i ymwelwyr domestig a rhyngwladol. Mae astudiaethau a thystiolaeth amrywiol hefyd yn dangos mai Ynys Môn yw'r sir yn y DU sy'n dibynnu fwyaf ar dwristiaeth, gyda'r diwydiant yn cyfrannu'n sylweddol at ffyniant ac ansawdd bywyd Ynys Môn. Yr her yw sicrhau bod y manteision i gymunedau Ynys Môn yn fwy nag unrhyw anfantais, ac o ganlyniad gwelir manteision cymdeithasol a manteision o ran lles.

7.1.7 Gall twristiaeth, oherwydd ei natur, gael effeithiau cadarnhaol a negyddol os na chaiff ei rheoli'n briodol. Gall arwain at ddatblygu amhriodol, tagfeydd ar ffyrdd ac erydu'r harddwch naturiol a'r llonyddwch sy'n brif atyniadau i Ynys Môn. Ond gall hefyd gyfrannu'n gadarnhaol drwy greu refeniw uwch, cynaliadwyedd drwy gydol y flwyddyn a chynnydd mewn gwyliau amgylcheddol a gwyliau i ymwelwyr, fel digwyddiadau a chyrsiau sgiliau traddodiadol a gwyliau cadwraeth natur.

Nod

Mae pobl yn deall ac yn cefnogi prif bwrpas yr AHNE. Maen nhw'n cael cyfleoedd i brofi a gwerthfawrogi ei nodweddion a'i nodweddion arbennig mewn ffordd gynaliadwy ac maen nhw'n cyfrannu'n gadarnhaol at y ffordd mae'n cael ei reoli ar hyn o bryd ac yn y dyfodol.



Beth yw'r grymoedd allweddol ar gyfer newid?	
Cynnydd mewn tipio anghyfreithlon	Polisi a hyrwyddo twristiaeth
Nifer cyfyngedig o orsafoedd trosglwyddo gwastraff sydd ar gael	Ymwybyddiaeth o fanteision hamdden awyr agored o ran iechyd a lles
Cynnydd yn y gost o waredu gwastraff	Cyllid gan awdurdodau lleol a phartneriaid (cynnydd a gostyngiad)
Defnyddio hawliau tramwy	Y meini prawf dethol ar gyfer traethau gwobrwyog
Materion cyfreithiol tir comin	Trafodaethau ar lwybrau caniatol
Cyllid allanol	Cyfranogiad a chefnogaeth y gymuned
Polisi tirwedd a warchodir Llywodraeth Cymru	Gweithgareddau hamdden sy'n dod i'r amlwg, fel e-feicio
Newidiadau mewn llywodraeth leol	Defnyddio fferi, gydag ymwelwyr dros dro
Newidiadau mewn deddfwriaeth, fel Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru	Datganiad Ardal Gogledd Orllewin Cymru a Datganiad Ardal Forol

Pwy yw'r partneriaid allweddol?	
Cyfoeth Naturiol Cymru	Darparwyr twristiaeth
Awdurdodau lleol – Cyngor Sir Ynys Môn, Cyngorau Tref a Chymuned	Ysgolion, cymdeithasau a grwpiau diddordeb lleol
Sefydliadau tirwedd a bywyd gwyllt	Gwasanaethau gwirfoddol
Tirfeddianwyr, cymunedau	Menter Môn
Awdurdod twristiaeth – rhanbarthol cenedlaethol lleol	Croeso Cymru
Partneriaeth twristiaeth	Prifysgol Bangor

Beth yw'r prif ddylanwadau ar bolisi?	
Polisi twristiaeth Cymru a'r DU	Cynllun Datblygu Lleol
Deddfwriaeth a pholisi mynediad i Gymru a'r DU	Cynllun Rheoli Cyrchfan Ynys Môn
Deddf Yr Amgylchedd (Cymru) 2016	Cynllun Gwella Hawliau Tramwy Cyhoeddus Ynys Môn
Polisi Adnoddau Naturiol Llywodraeth Cymru	Cynllun statudol morol – cynllun gweithredu morol (asiantaeth Forol a gwylwyr y glannau)
Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015	Datganiad Ardal Gogledd Orllewin Cymru a Datganiad Ardal Forol

Amcan 1: Twristiaeth

Datblygir partneriaethau sy'n sicrhau gweithgareddau hamdden gynaliadwy, yn cefnogi gwasanaethau gwledig a chyflogaeth, ac yn cyfrannu at yr economi leol.
(Dogfen derfynol – Amcan a Pholisïau wedi'u croesgyfeirio drwy rifau tudalennau i'r Cynllun Gweithredu)

Polisïau

UE 1.1 Sicrhau bod y diwydiant twristiaeth yn gwneud cyfraniad hanfodol a chynaliadwy i economi AHNE Ynys Môn.

UE 1.2 Codi ymwybyddiaeth o rinweddau a nodweddion arbennig yr AHNE sy'n asedau allweddol i'r sector twristiaeth.

UE 1.3 Sicrhau bod y Cynllun Rheoli Cyrchfan yn cefnogi cadwraeth ac yn gwella nodweddion a rhinweddau arbennig yr AHNE.

Amcan 2: Hamdden

Mae'r AHNE yn parhau i fod yn lleoliad poblogaidd ar gyfer hamddena cynaliadwy ymysg trigolion ac ymwelwyr, ac mae'r risg o ddifrod i nodweddion a rhinweddau arbennig yr AHNE yn lleihau.
(Dogfen derfynol – Amcan a Pholisïau wedi'u croesgyfeirio drwy rifau tudalennau i'r Cynllun Gweithredu)

Polisïau

UE 2.1 Hyrwyddo gweithgareddau a chyfleusterau hamdden daearol a morol cynaliadwy sy'n ategu rhinweddau a nodweddion arbennig yr AHNE.

UE 2.2 Hyrwyddo mwynhad daearol a morol o'r AHNE i drigolion ac ymwelwyr drwy annog gweithgareddau hamdden ac adloniant sy'n cyd-fynd â chadwraeth nodweddion a rhinweddau arbennig yr AHNE.

Amcan 3: AHNE groesawgar

Mae effeithiau llygredd a hamdden ar rinweddau a nodweddion arbennig yr AHNE yn cael eu monitro'n rheolaidd i sicrhau bod unrhyw ddigwyddiadau o fewn terfynau derbyniol.

(Dogfen derfynol – Amcan a Pholisïau wedi'u croesgyfeirio drwy rifau tudalennau i'r Cynllun Gweithredu)

Polisïau

UE 3.1 Hyrwyddo dealltwriaeth ac ymwybyddiaeth rhwng hamdden, cadwraeth a grwpiau buddiant lleol.

EU 3.2 Gwaith i wella mwynhad pobl o'r AHNE drwy leihau digwyddiadau o ran taflu sbwriel, baw cŵn a thipio anghyfreithlon ac ymddygiad gwrthgymdeithasol cysylltiedig.

Amcan 4: Mynediad

Trwy'r Cynllun Gwella Hawliau Tramwy (ROWIP) mae'r rhwydwaith mynediad yn cael ei reoli i safon uchel, gan ddarparu cyfleoedd mynediad sy'n briodol i ddibenion y dynodiad.

(Dogfen derfynol – Amcan a Pholisïau wedi'u croesgyfeirio drwy rifau tudalennau i'r Cynllun Gweithredu)

Polisïau

UE 4.1 Hyrwyddo mynediad i bawb (lle bo hynny'n briodol), ar yr un pryd â diogelu nodweddion a rhinweddau arbennig yr AHNE ac uniondeb safleoedd Ewropeaidd, gan sicrhau bod yna ddull cydlynol a phriodol o reoli a hyrwyddo mynediad cyhoeddus a gweithgareddau hamdden tawel.

UE 4.2 Sicrhau bod rhwydwaith hawliau tramwy cyhoeddus yn cael ei gynnal i safon uchel a bod gwybodaeth briodol ac arwyddion clir yn gwarchod ac yn gwella nodweddion a rhinweddau arbennig yr AHNE ac uniondeb y safleoedd Ewropeaidd.

UE 4.3 Sicrhau bod Llwybr Arfordir Cymru Gyfan yn ategu'r rhwydwaith Hawliau Tramwy Cyhoeddus, a lle ystyrir bod hynny yn briodol, yn darparu cyfleoedd ar gyfer hamdden sy'n hygyrch i bawb. Monitro effeithiau defnyddio'r Llwybr Arfordir a nodweddion a rhinweddau arbennig yr AHNE.

Amcan 5: Dealltwriaeth a Dysgu Gydol Oes

Mae'r gymuned gyfan yn ymwybodol o fanteision dynodiad AHNE drwy hyrwyddo rhinweddau a nodweddion arbennig yr AHNE a'i hanghenion rheoli yn rheolaidd. *(Dogfen derfynol – Amcan a Pholisïau wedi'u croesgyfeirio drwy rifau tudalennau i'r Cynllun Gweithredu)*

Polisïau

UE 5.1 Cefnogi cynlluniau i blant a phobl ifanc ddeall mwy am dirwedd newidiol AHNE Ynys Môn a'i nodweddion a'i rhinweddau arbennig drwy ddysgu yn yr awyr agored sy'n cyd-fynd â'r cwricwlwm cenedlaethol newydd.

UE 5.2 Gweithio gydag ysgolion i wella'r cysylltiadau rhwng nodweddion a rhinweddau arbennig AHNE Ynys Môn, newid tirwedd a'u gweithgareddau cwricwlaidd ac allgyrsiol sy'n cyd-fynd â'r cwricwlwm cenedlaethol newydd.

UE 5.3 Gweithio gyda phartneriaid i ddarparu cyfleoedd ar gyfer dysgu yn yr awyr agored i bob oed a gallu yn unol â nodau dysgu gydol oes a lles cymdeithasol.

UE 5.4 Gweithio gyda phartneriaid i sicrhau bod mwy o ymwybyddiaeth a gwerthfawrogiad o AHNE Ynys Môn ymysg y rheini sy'n byw, yn gweithio neu'n ymweld â'r AHNE.

Amcan 6: Dehongli a Gwybodaeth

Mae ystyr nodweddion a rhinweddau arbennig yr AHNE yn cael eu datgelu drwy ddehongliad effeithiol. *(Dogfen derfynol – Amcan a Pholisïau wedi'u croesgyfeirio drwy rifau tudalennau i'r Cynllun Gweithredu)*

Polisïau

UE 6.1 Codi proffil yr AHNE drwy ddehongliad effeithiol a chyson a gwybodaeth i drigolion ac ymwelwyr.

THEMA 4

Cymunedau Bywiog mewn Tirwedd Weithredol

Nod

Mae cymunedau yn yr AHNE a'r cyffiniau yn cyfrannu at gadwraeth a gwella ei nodweddion a'i rhinweddau arbennig tra'n cynyddu eu gweithgareddau economaidd a chymdeithasol presennol yn gynaliadwy.

7.1.8 Mae'r AHNE yn gartref i dros 16,000 o bobl. Fe'u dosberthir mewn aneddiadau eithaf sylweddol megis Biwmares a Niwbwrch ac mewn cymunedau gwasgaredig ledled yr ardal. Felly, mae'r AHNE yn dirwedd warchodedig ac yn gymuned fyw a gweithio. Er bod llawer o bobl yn cymudo i ganolfannau cyflogaeth eraill ar yr ynys neu ar y tir mawr, mae cyflogaeth yn yr AHNE yn bennaf ym maes twristiaeth ac amaethyddiaeth. Felly, mae adnoddau naturiol yr ynys yn sylfaen bwysig i fywoliaeth pobl.

Beth yw'r grymoedd allweddol ar gyfer newid?

Dirywiad mewn olyniaeth a pherchnogaeth teulu mewn amaethyddiaeth a busnesau bach	Cyllid (cynnydd a gostyngiad)
Diffyg tai fforddiadwy	Traffig twristiaeth a mwy o ddiddordeb mewn beicio oddi ar y ffordd
Cynnydd yn nifer yr ail gartrefi	Newidiadau mewn llywodraeth leol
Diffyg cyfleoedd cyflogaeth	Y galw am gynnyrch lleol
Patrymau mudo a strwythurau poblogaeth	Ymwybyddiaeth o fanteision hamdden awyr agored o ran iechyd a lles
Colli traddodiadau a phatrymau cymunedol	Cyfranogiad a chefnogaeth y gymuned
Datblygu traddodiadau a sgiliau lleol	Darpariaeth band eang a gweithio gartref, gan alluogi mwy o bobl i ddefnyddio arferion gweithio rhithiol
Polisi'r Llywodraeth, gan gynnwys deddfwriaeth amgylcheddol ar ôl Brexit	Newid yn yr hinsawdd
Rhaglenni datblygu gwledig ar ôl Brexit	Effaith prosiectau seilwaith eraill

Pwy yw'r partneriaid allweddol?

Cyfoeth Naturiol Cymru	Adrannau Awdurdod Lleol
Sefydliadau tirwedd a bywyd gwyllt	Cymdeithasau busnes
Undebau Ffermio	Menter Môn
Tirfeddianwyr, cymunedau	Llywodraeth Cymru

Beth yw'r prif ddylanwadau ar bolisi?	
Cynlluniau amaeth-amgylchedd a datblygu gwledig ar ôl Brexit	Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015
Polisi Adnoddau Naturiol Llywodraeth Cymru	Cynllun Datblygu Lleol
Deddf Amgylchedd y DU 2021	Cynllun Rheoli Cyrchfan Ynys Môn
Deddf Yr Amgylchedd (Cymru) 2016	Polisi Adnoddau Naturiol Llywodraeth Cymru
Datganiad Ardal Gogledd Orllewin Cymru a Datganiad Ardal Forol	

Amcan 1: Rheoli Tir

Mae rheolwyr tir yn diogelu gweithgareddau defnydd tir cynaliadwy sy'n cefnogi rhinweddau a nodweddion arbennig yr AHNE ac yn cyfrannu at yr economi leol drwy ddarparu cynnyrch a gwasanaethau.

(Dogfen derfynol – Amcan a Pholisïau wedi'u croesgyfeirio drwy rifau tudalennau i'r Cynllun Gweithredu)

Polisïau

LWL 1.1 Cefnogi ffermio fel ei fod yn parhau i fod yn un o'r prif ddefnyddiau tir yn AHNE Ynys Môn ac yn cyfrannu at gynnal ansawdd y dirwedd a nodweddion a rhinweddau arbennig yr AHNE.

LWL 1.2 Sicrhau hyfywedd parhaus amaethyddiaeth a'i busnesau cysylltiedig mewn ffyrdd sy'n gwarchod a gwella rhinweddau a nodweddion arbennig yr AHNE.

LWL 1.3 Dylanwadu ar bolisïau, cynlluniau a ffyrddau cyllido sy'n cefnogi ffermwyr a thirfeddianwyr gwledig.

LWL 1.4 Cefnogi rheoli cadarn ac ehangu coetiroedd yn briodol yn yr AHNE ar gyfer eu gwerth masnachol a chymdeithasol.

LWL 1.5 Cefnogi cyfleoedd i ffermwyr a thirfeddianwyr ganfod a datblygu mentrau arallgyfeirio amgylcheddol gynaliadwy sy'n gwarchod ac yn gwella rhinweddau a nodweddion arbennig yr AHNE.

LWL 1.6 Annog a chefnogi mesurau, gan gynnwys mentrau ariannol o dan gynlluniau amaeth-amgylcheddol sydd wedi'u targedu at wella'r rhinweddau a nodweddion arbennig yr AHNE.

Amcan 2: Cymunedau Hyfyw

Mae diwylliant lleol a gwasanaethau, cynnyrch a gweithgareddau gwledig yn cael eu cynnal, gan sicrhau cartrefi fforddiadwy i bobl leol a chefnogaeth i'r Gymraeg. *(Dogfen derfynol – Amcan a Pholisïau wedi'u croesgyfeirio drwy rifau tudalennau i'r Cynllun Gweithredu)*

Polisïau

LWL 2.1 Hyrwyddo cyfleoedd cyflogaeth a busnes lleol sy'n cyfrannu at gadwraeth a gwella nodweddion a rhinweddau arbennig yr AHNE; cefnogi cymunedau lleol yn yr AHNE a chynyddu gallu pobl i fyw a gweithio'n lleol.

LWL 2.2 Cydnabod angen cydnabyddedig am dai fforddiadwy yn yr AHNE yn unol â pholisïau cynllunio a thai perthnasol.

LWL 2.3 Annog a gwella'r gwaith o gadw a darparu gwasanaethau lleol yng nghymunedau'r AHNE gan leihau'r symudiad tuag at drefoli.

Amcan 3: Cyfranogiad y Gymuned

Mae cymunedau'r AHNE yn cael eu cynnwys drwy ymgynghori a grymuso ystyrllon i wella cyfranogiad, cynhwysiant, ffyrdd egniïol o fyw ac i ymfalchïo yn eu cymuned yn yr AHNE. *(Dogfen derfynol – Amcan a Pholisïau wedi'u croesgyfeirio drwy rifau tudalennau i'r Cynllun Gweithredu)*

Polisïau

LWL 3.1 Cefnogi a galluogi cymunedau i ddatblygu a darparu gwasanaethau o ansawdd uchel, mentrau sy'n cael eu harwain gan y gymuned sy'n cyfrannu at ddealltwriaeth, cadwraeth, a gwella rhinweddau a nodweddion arbennig yr AHNE.

LWL 3.2 Gweithio gydag eraill i helpu i ddatblygu a chyflawni'r agenda iechyd a lles yn yr AHNE.

LWL 3.3 Parhau i feithrin a chynnal y capasiti gwirfoddoli, ac amrywiaeth rolau gwirfoddoli a'r amrywiaeth o gyfleoedd sy'n cyflawni dibenion yr AHNE.

Amcan 4: Busnes

Mae busnesau yn yr AHNE yn cyfrannu'n gadarnhaol at economi wledig iach sy'n darparu cyfleoedd cyflogaeth i bobl sy'n byw ar Ynys Môn. *(Dogfen derfynol – Amcan a Pholisïau wedi'u croesgyfeirio drwy rifau tudalennau i'r Cynllun Gweithredu)*

Polisiau

LWL 4.1 Gweithio gyda phartneriaid i gynyddu argaeledd a chyflymder band eang a darpariaeth y rhwydwaith ffonau symudol, i hwyluso twf busnes, annog gweithio gartref a ffyrdd hybrid o fyw, a gwella ansawdd bywyd gwledig.

LWL 4.2 Hyrwyddo economi prosesu bwyd lleol proffidiol o ansawdd uchel fel ffordd o adfywio incymau gwledig, a chodi ymwybyddiaeth ymhlith trigolion lleol, sefydliadau ac ymwelwyr am y manteision i'r dirwedd/morlun, economi a gwled cymdeithasol o ganlyniad i brynu bwydydd lleol.

LWL 4.3 Cefnogi cyfleoedd sy'n annog busnesau lleol yn yr AHNE i ddod yn fwy cynaliadwy yn amgylcheddol ac yn economaidd, yn enwedig mewn ffyrdd sy'n gwarchod rhinweddau a nodweddion arbennig yr AHNE.

Amcan 5: Cynaliadwyedd

Mae cyfran uwch o boblogaeth breswyl yr AHNE yn mabwysiadu ffyrdd cynaliadwy o fyw.

(Dogfen derfynol – Amcan a Pholisiau wedi'u croesgyfeirio drwy rifau tudalennau i'r Cynllun Gweithredu)

Polisiau

LWL 5.1 Sicrhau bod y cysyniad cynaliadwyedd yn cael ei gydnabod a'i ddeall fel gofyniad sylfaenol sy'n sail i bob polisi.

LWL 5.2 Sicrhau bod y dirwedd a rhinweddau a nodweddion arbennig yr AHNE yn cael eu cydnabod a'u gwerthfawrogi fel ased economaidd, gan ddarparu gwybodaeth am brosiectau ac enghreifftiau o arferion gorau.

LWL 5.3 Hyrwyddo defnydd effeithlon a chynaliadwy o adnoddau naturiol yr AHNE er mwyn gwarchod a gwella rhinweddau a nodweddion arbennig yr AHNE.

LWL 5.4 Hyrwyddo amcanion yr Hierarchaeth Gwastraff yn yr AHNE, sef lleihau, aildddefnyddio ac ailgylchu, gan sicrhau bod gwastraff yn cael ei reoli'n gynaliadwy.

Amcan 6: Trafnidiaeth

Mae asiantaethau trafndiaeth cenedlaethol a lleol wedi rhoi polisiau, canllawiau a phenderfyniadau ar waith i warchod a gwella rhinweddau arbennig yr AHNE, cynnal nodweddion unigryw lleol, darparu gwasanaethau a chefnogi economi wledig fywiog.

(Dogfen derfynol – Amcan a Pholisiau wedi'u croesgyfeirio drwy rifau tudalennau i'r Cynllun Gweithredu)

Polisiau

LWL 6.1 Hyrwyddo integreiddio a defnyddio systemau trafndiaeth gyhoeddus mwy cynaliadwy fel rhan o ddull gweithredu aml-ddull yn yr AHNE.

LWL 6.2 Annog beicio at ddibenion cymudo a hamdden drwy ddatblygu a hyrwyddo rhwydwaith di-dor a mwy diogel a thrwy archwilio cyfleoedd ar gyfer seilwaith beicio oddi ar y ffordd yn y dyfodol.

LWL 6.3 Sicrhau bod rhinweddau a nodweddion arbennig yr AHNE yn cael eu parchu'n llawn wrth gynllunio, dylunio, darparu a rheoli pob math o gynlluniau trafndiaeth.

LWL 6.4 Hyrwyddo'r AHNE fel model ar gyfer safonau dylunio uchel mewn cynlluniau priffyrdd, seilwaith a thirweddau cysylltiedig sy'n ategu rhinweddau a nodweddion arbennig yr AHNE.

Amcan 7: Gweithio Mewn Partneriaeth

Bydd JAC yn chwilio'n barhaus am gyfleoedd i hyrwyddo cydweithio gyda rhanddeiliaid a rhyngddynt er mwyn sicrhau dibenion dynodi a sicrhau'r cyllid gorau posibl.

(Dogfen derfynol – Amcan a Pholisiau wedi'u croesgyfeirio drwy rifau tudalennau i'r Cynllun Gweithredu)

Polisiau

LWL 7.1 Meithrin trefniadau partneriaeth a gweinyddol effeithiol i arwain a chydlynu'r gwaith o reoli'r AHNE drwy'r Cydbwyllgor Ymgynghorol (JAC).

LWL 7.2 Rhannu gwybodaeth, arferion gorau a sgiliau mewn rheoli tirwedd warchodedig drwy'r JAC a'r rhwydwaith Tirweddau Gwarchodedig.

DRAFT

THEMA 5

Rheoli'r AHNE mewn Hinsawdd sy'n newid

Nod

Mae partneriaid a chymunedau'r AHNE yn gweithio'n gadarnhaol i leihau allyriadau carbon, mae mentrau ynni adnewyddadwy a chynaliadwy yn cael eu dilyn, ac mae egwyddorion addasu a lliniaru effeithiau newid yn yr hinsawdd yn cael eu mabwysiadu i warchod harddwch naturiol a chymeriad tirwedd / morwedd yr AHNE.

7.1.9 Mae newid yn yr hinsawdd yn debygol o gael effaith sylweddol ar amgylchedd Ynys Môn. Bydd cynnydd mewn tymheredd, patrymau glaw newidiol, stormydd yn digwydd yn amlach a chodiad yn lefel môr yn effeithio ar y dirwedd, ei chynefinoedd a'i rhywogaethau. Bydd yr effeithiau hyn yn cael effaith niweidiol ar unigolion, cymunedau, busnesau, iechyd a lles.

7.1.10 Mae'r effeithiau ar gynefinoedd yn cynnwys erydiad pridd ar gorsydd o ganlyniad i fwy o law, erydiad a newid mewn cynefinoedd twyni tywod, ac erydu clogwyni a morlinau gwaddod meddal. Bydd effeithiau hefyd ar ryngddibyniaeth ac amrywiaeth rhywogaethau, ar boblogaethau rhywogaethau prin ac mewn perygl, sy'n nodweddiadol o'r ynys, ac ar gymunedau yn yr AHNE ac Ynys Môn gyfan.

Beth yw'r grymoedd allweddol ar gyfer newid?

Effeithiau cronus allyriadau carbon	Ymgysylltu â'r cyhoedd
Yr angen i ymateb i hinsawdd sy'n newid – fel rheoli llifogydd ac amddiffyn yr arfordir	Polisi'r Llywodraeth
Mwy o alw am ddŵr ffres	Cyllid gan y llywodraeth (cynnydd a gostyngiad)
Diffyg ymwybyddiaeth ymysg y cyhoedd	

Pwy yw'r partneriaid allweddol?

Cyfoeth Naturiol Cymru	Uned Cefn Gwlad ac AHNE
Sefydliadau tirwedd a bywyd gwylt	Llywodraeth Cymru
Tirfeddianwyr, cymunedau	Llywodraeth y DU

Beth yw'r prif ddylanwadau ar bolisi?	
Cynllun Amgylchedd 25 mlynedd Llywodraeth y DU	Cynllun Tuag at Sero Net CSYM
Deddf Amgylchedd y DU 2021	Adroddiad asesiad risg Pwyllgor Newid Hinsawdd y DU – Cymru
Deddf Yr Amgylchedd (Cymru) 2016	Cynllun Datblygu Lleol
Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015	Cynllun Rheoli Traethlin Gorllewin Cymru
Cyfarwyddeb Fframwaith Dŵr	Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru
Cynllun Cyngor CSYM	

Amcan 1: Deall newid yn yr hinsawdd

Mae sefydliadau partner a chymunedau yn fwy ymwybodol o effeithiau newid yn yr hinsawdd ar harddwch naturiol ac economi'r AHNE

(Dogfen derfynol – Amcan a Pholisïau wedi'u croesgyfeirio drwy rifau tudalennau i'r Cynllun Gweithredu)

Polisïau

CLCH 1.1 Sicrhau bod gweledigaeth a pholisïau Rhaglen Ynys Ynni Môn yn cael eu hyrwyddo yng nghymunedau AHNE.

CLCH 1.2 Darparu gwybodaeth a dehongliad hawdd ei ddefnyddio, a rhaglenni addysg, ar y newidiadau sy'n debygol o ddigwydd yn yr AHNE o ganlyniad i newid yn yr hinsawdd.

Amcan 2: Gweithredu ar newid yn yr hinsawdd

Mae tirfeddianwyr a chymunedau yn cymryd rhan mewn gweithgareddau sy'n helpu i liniaru effeithiau newid yn yr hinsawdd ar yr AHNE.

(Dogfen derfynol – Amcan a Pholisïau wedi'u croesgyfeirio drwy rifau tudalennau i'r Cynllun Gweithredu)

Polisïau

CLCH 2.1 Grymuso cymunedau i archwilio ffyrdd y gallant helpu i weithredu ar newid yn yr hinsawdd.

CLCH 2.2 Sicrhau bod tirfeddianwyr a rheolwyr tir yn deall yr arferion gorau o ran dulliau o ddal a storio carbon a rheoli tir sy'n lleihau allyriadau carbon ac yn rheoli dalgylchoedd a llif dŵr ac yn gweithredu lle bynnag y bo'n briodol.

CLCH 2.3 Annog rheolwyr cyrchfan a gweithredwyr twristiaeth i ddatblygu dulliau twristiaeth gynaliadwy sy'n lleihau allyriadau carbon ac sy'n lliniaru effeithiau newid yn yr hinsawdd neu sy'n addasu i'r effeithiau hynny.

THEMA: Rheoli'r AHNE mewn hinsawdd sy'n newid

NOD: Mae partneriaid a chymunedau'r AHNE yn gweithio'n gadarnhaol i leihau allyriadau carbon, mae mentrau ynni adnewyddadwy a chynaliadwy yn yr arfaeth, ac mae'r egwyddorion o addasu i effeithiau newid yn yr hinsawdd a'u lliniaru yn cael eu mabwysiadu i ddiogelu harddwch naturiol chymeriad tirwedd / morwedd yr AHNE.

Cyf. Polisi	Amcan	Camau gweithredu i gyflawni'r amcan hwn	Arweinydd	Partneriaeth/ Cydweithredu	Amserlen
CLCH 1.1- 1.2	Deall newid yn yr hinsawdd Mae sefydliadau partner a chymunedau yn fwy ymwybodol o effeithiau newid yn yr hinsawdd ar harddwch naturiol ac economi'r AHNE	- Cydweithio â sefydliadau partner a sefydliadau academiaidd i ddeall yn well oblygiadau newid yn yr hinsawdd ar yr AHNE a rhoi mesurau ar waith i liniaru ac addasu trwy (lle bo'n bosibl), atebion sy'n seiliedig ar natur - Yr Uned AHNE, ar y cyd â phartneriaid, i ddarparu a gweithredu rhaglen flynyddol o ddigwyddiadau a gweithgareddau i ysgolion er mwyn codi ymwybyddiaeth a dealltwriaeth o newid yn yr hinsawdd	Cyngor Sir Ynys Môn Uned AHNE Uned AHNE Cyngor Sir Ynys Môn	JAC Cyfoeth Naturiol Cymru/Llywodraeth Cymru Prifysgol Bangor Ysgolion	2023-25 Blynyddol
CLCH 2.1- 2.3	Gweithredu ar newid yn yr hinsawdd Mae tirfeddianwyr a chymunedau yn cymryd rhan mewn gweithgareddau sy'n helpu i liniaru effeithiau newid yn yr hinsawdd ar yr AHNE.	- Gweithio gyda thirfeddianwyr, tenantiaid a rheolwyr tir i hyrwyddo arferion gorau a chanfod cyfleoedd ar gyfer dal a storio carbon, dalgylchoedd dŵr ac addasu i'r hinsawdd drwy arferion amaethyddol - Helpu i baratoi Strategaeth Twristiaeth Gynaliadwy sy'n cyd-fynd â Chynllun Rheoli Cyrchfan Cyngor Sir Ynys Môn	Undebau Ffermio Uned AHNE Cyngor Sir Ynys Môn Uned Twristiaeth Uned AHNE	JAC Tirfeddianwyr / Rheolwyr tir DAP JAC JAC	Blynyddol i'w gadarnhau 2022-25

THEMA: Rheoli'r AHNE mewn hinsawdd sy'n newid

		3. Hyrwyddo a gweinyddu Tirweddau Cynaliadwy, Lleoedd Cynaliadwy a Chronfa Datblygu Cynaliadwy Llywodraeth Cymru ar gyfer prosiectau datgarboneiddio ac adfer byd natur	Uned AHNE Cyngor Sir Ynys Môn	Tirfeddianwyr / Rheolwyr tir	
--	--	---	-------------------------------------	---------------------------------	--

DRAFT

THEMA: Cyfoethogi Cefn Glwad Lleol a Chymeriad yr Arfordir

NOD: Bydd harddwch naturiol, rhinweddau arbennig a natur unigryw tirwedd Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol Ynys Môn, gan gynnwys ei nodweddion naturiol, diwylliannol a hanesyddol, yn cael eu cynnal, eu cadw a'u gwella er budd cenedlaethau heddiw a'r dyfodol.

Cyf. Polisi	Amcan	Camau gweithredu i gyflawni'r amcan hwn	Arweinydd	Partneriaeth/ Cydweithredu	Amserlen
CCC 1.1- 1.4	<u>Tirwedd/ Morwedd</u> Mae tirwedd a morwedd yr arfordir yn cael eu gwarchod drwy reolaeth briodol.	1. Defnydd parhaus o Landmap wrth asesu datblygiadau newydd ac arfaethedig.	Cyngor Sir Ynys Môn	CNC	Parhaus
		2. Rhoi hyfforddiant Landmap a GIS i swyddogion, gan gynnwys ymglyfarwyddo â thechnoleg fapio a modelu newydd sy'n gysylltiedig â newid yn yr hinsawdd.	Cyngor Sir Ynys Môn	CNC	Blaenoriae thau 2023/24
		3. Asesiad Cymeriad Morwedd Ynys Môn yn cael ei ddefnyddio wrth asesu datblygiadau morol newydd ac arfaethedig	Cyngor Sir Ynys Môn	CNC	Parhaus
		4. Parhau i fod yn aelod cyfetholedig o Fwrdd GeoMôn er mwyn dylanwadu a rhoi cyngor ar gyllid, gweithio ar y cyd a chadw statws Geoparc UNESCO.	Cyngor Sir Ynys Môn	GeoMôn CNC	Yn chwarterol
CCC 2.1- 2.3	<u>Tirwedd a Diwylliant Hanesyddol</u> Mae safleoedd hanesyddol, archeolegol a diwylliannol yn cael eu gwarchod rhag datblygiad sy'n diraddio rhinweddau arbennig yr	1. Hyrwyddo'r gwaith o reoli a gwarchod nodweddion hanesyddol ac archeolegol yr AHNE	GAT	Uned AHNE / Cyngor Sir Ynys Môn	2023-24/ Ar y gweill
		2. Amlinellu lleoliadau hanesyddol ac archeolegol allweddol yn yr AHNE y gellir eu defnyddio at ddibenion addysg sy'n cyd-fynd â'r cwricwlwm ysgol newydd	GAT / Uned AHNE	Ysgolion CSYM	2023-24 / Ar y gweill

THEMA: Cyfoethogi Cefn Glwad Lleol a Chymeriad yr Arfordir

NOD: Bydd harddwch naturiol, rhinweddau arbennig a natur unigryw tirwedd Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol Ynys Môn, gan gynnwys ei nodweddion naturiol, diwylliannol a hanesyddol, yn cael eu cynnal, eu cadw a'u gwella er budd cenedlaethau heddiw a'r dyfodol.

	AHNE ac yn cael eu dehongli i gynyddu dealltwriaeth pobl o'u gwerth.	3. Darparu hyfforddiant mewn gweithgareddau sgiliau traddodiadol a gwledig drwy Raglen Gwirfoddolwyr yr AHNE 4. Nodi negeseuon a themâu allweddol a dulliau a deunyddiau priodol ar gyfer eu dehongli 5. Datblygu prosiect i ymchwilio, catalogio, gwarchod a hyrwyddo enwau lleoedd, traethau a chilfachau, afonydd / nentydd ac enwau caeau amaethyddol Cymraeg AHNE Ynys Môn	Uned AHNE Uned AHNE / Oriel - Archifau	Cyfoeth Naturiol Cymru/Llywodraeth Cymru SPF Menter Iaith Ysgolion	2023-24 / Ar y gweill 2023-25
CCC 3.1- 3.5	<u>Datblygu</u> Mae Polisiâu Cynllunio yn gwarchod rhinweddau arbennig y dirwedd, gan sicrhau bod yr holl ddatblygiadau o fewn ac wrth ymyl ffin yr AHNE yn gydnaws â nodau ac amcanion y dynodiad a bod datblygiadau newydd yn gwella cymeriad lleol.	1. Integreiddio'r Cynllun Rheoli AHNE newydd fel polisi o fewn adrannau perthnasol y Cynllun Datblygu Lleol newydd ar gyfer Ynys Môn. 2. Cynhyrchu a chyhoeddi cyfres o Ganllawiau Cynllunio Atodol perthnasol ar gyfer Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol i gefnogi'r Cynllun Rheoli AHNE a'r Cynllun Datblygu Lleol. 3. Bydd yr Uned AHNE yn derbyn yr holl geisiadau Cynllunio yn ac o fewn 2km i ffiniau'r AHNE ac yn ymateb yn unol â hynny.	Uned AHNE / Uned Polisi Cynllunio Uned AHNE / Uned Polisi Cynllunio Cyngor Sir Ynys Môn	Cyngor Sir Ynys Môn JAC Cyngor Sir Ynys Môn JAC Uned AHNE	2023-24 2023-24 Wythnosol Chwemisol

THEMA: Cyfoethogi Cefn Glwad Lleol a Chymeriad yr Arfordir

NOD: Bydd harddwch naturiol, rhinweddau arbennig a natur unigryw tirwedd Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol Ynys Môn, gan gynnwys ei nodweddion naturiol, diwylliannol a hanesyddol, yn cael eu cynnal, eu cadw a'u gwella er budd cenedlaethau heddiw a'r dyfodol.

		4. Creu arferion gweithio agosach a hyfforddiant cyfatebol rhwng yr Uned AHNE a'r Gwasanaeth Cynllunio a Pholisi. 5. Gwella a datblygu'r ddeialog gyda mudiadau Adran 85 sy'n gwneud gwaith yn yr AHNE sy'n cyd-fynd â pholisïau Cynllun Rheoli'r AHNE, gan arwain at adroddiad blynyddol gydag argymhellion.	Rheoli Datblygu Uned AHNE Uned AHNE	Gwasanaeth Cynllunio a Pholisi Cyfleustodau JAC	Chwemisol
CCC 4.1 – 4.3	<u>Heddwch a Llonyddwch</u> Mae golygfeydd a llonyddwch panoramig, awyr dywyll na ddifethwyd yn cael eu diogelu rhag datblygiad a fyddai'n diraddio rhinweddau arbennig yr AHNE.	1. Cais i'r Gymdeithas Awyr Dywyll Ryngwladol (IDA) i achredu ardal yn yr AHNE fel statws awyr dywyll. 2. Hyfforddiant Cyngor Sir Ynys Môn (Swyddog ac Aelod) a JAC i godi ymwybyddiaeth a dealltwriaeth o oleuo / awyr dywyll o safbwynt amgylcheddol, economaidd, iechyd / lles a diwylliannol. 3. Cynhyrchu a chyhoeddi Canllawiau Cynllunio Atodol perthnasol yr AHNE ar oleuadau i gefnogi'r Cynllun Rheoli AHNE a'r Cynllun Datblygu Lleol.	Uned AHNE Prosiect Nos Uned AHNE Prosiect Nos Uned Polisi Cynllunio	Cyngor Sir Ynys Môn CNC Tirfeddianwyr / Cymunedau Cyngor Sir Ynys Môn JAC Uned AHNE Prosiect Nos	2023-24 Blynyddol 2023-24 2022-25

THEMA: Cyfoethogi Cefn Glwad Lleol a Chymeriad yr Arfordir

NOD: Bydd harddwch naturiol, rhinweddau arbennig a natur unigryw tirwedd Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol Ynys Môn, gan gynnwys ei nodweddion naturiol, diwylliannol a hanesyddol, yn cael eu cynnal, eu cadw a'u gwella er budd cenedlaethau heddiw a'r dyfodol.

		4. Parhau i gefnogi a gweithredu ôl-osod goleuadau ystyriol o awyr dywyll y tu allan i adeiladau cyhoeddus a phreifat drwy Gronfa Tirwedd Gynaliadwy, Mannau Cynaliadwy (SLSP) Llywodraeth Cymru 5. Ymgysylltu â'r rhanddeiliaid perthnasol i leihau nifer yr achosion o weithgareddau morol swnllyd ar hyd rhai rhannau o'r arfordir	Uned AHNE Prosiect Nos Yr Uned Forwrol	Busnesau Y cyhoedd Cyngor Sir Ynys Môn Cyngor Sir Ynys Môn	Tymhorol
CCC 5.1- 5.3	<u>Dull Rheoli ar Lefel yr Ecosystem</u> Cytunir ar fodel ymysg partneriaid a rhanddeiliaid allweddol ar gyfer defnyddio dull rheoli ar lefel yr ecosystem i reoli'r amgylchedd naturiol.	1. Sefydlu prosiectau ymchwil newid yn yr hinsawdd wedi'u targedu gyda phartneriaid a chyrrff addysg. 2. Cynnal cyfres o weithdai gyda rhanddeiliaid i ganfod y nwyddau a'r gwasanaethau a ddarperir gan Ecosystemau ar Ynys Môn a'u Heffaith ar rinweddau a nodweddion arbennig yr AHNE. 3. Casglu'r holl ffynonellau data perthnasol a mapio a sicrhau bod hynny ar gael i bartneriaid	Uned AHNE Cyngor Sir Ynys Môn Uned AHNE Cyngor Sir Ynys Môn Uned AHNE Cyngor Sir Ynys Môn	Cyfoeth Naturiol Cymru/Llywodr aeth Cymru JAC Prifysgol Bangor Coleg Menai JAC Cyfoeth Naturiol Cymru/Llywodr aeth Cymru	2023-25 Blynyddol Parhaus

THEMA: Cyfoethogi Cefn Glwad Lleol a Chymeriad yr Arfordir

NOD: Bydd harddwch naturiol, rhinweddau arbennig a natur unigryw tirwedd Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol Ynys Môn, gan gynnwys ei nodweddion naturiol, diwylliannol a hanesyddol, yn cael eu cynnal, eu cadw a'u gwella er budd cenedlaethau heddiw a'r dyfodol.

				Cyfoeth Naturiol Cymru/Llywodr aeth Cymru JAC	
--	--	--	--	---	--

THEMA: Yr AHNE fel Lle i Fwynhau a Dysgu

NOD: Mae pobl yn deall ac yn cefnogi prif bwrpas yr AHNE. Maen nhw'n cael cyfleoedd i brofi a gwerthfawrogi'r rhinweddau a'r nodweddion arbennig mewn ffordd sensitif a chynaliadwy a chyfrannu'n gadarnhaol at y gwaith o'i rheoli heddiw ac i'r dyfodol

Cyf. Polisi	Amcan	Camau gweithredu i gyflawni'r amcan hwn	Arweinydd	Partneriaeth/ Cydweithredu	Amserlen
UE 1.1- 1.3	<u>Twristiaeth</u> Datblygir partneriaethau sy'n sicrhau gweithgareddau hamdden gynaliadwy, yn cefnogi gwasanaethau gwledig a chyflogaeth, ac yn cyfrannu at yr economi leol.	1. Sicrhau bod Cynllun Rheoli'r AHNE a'r Cynllun Rheoli Cyrchfan yn cyd-fynd yn agos	Uned AHNE Uned Twristiaeth	JAC DAP	2023-24
		2. Arferion gweithio agosach a chydweithio rhwng Cydbwyllgor Cynghori'r AHNE a Phartneriaeth Cyrchfan Ynys Môn (DAP)	Uned AHNE	JAC DAP	2023-24/ Ar y gweill
UE 2.1- 2.2	<u>Hamdden</u> Mae'r AHNE yn parhau i fod yn lleoliad poblogaidd ar gyfer hamdden gynaliadwy ymysg trigolion ac ymwelwyr, ac mae'r risg o niwed i rinweddau a nodweddion arbennig yr AHNE yn lleihau.	1. Yr Uned AHNE yn gweithio gyda phartneriaid perthnasol i ddarparu rhaglen flynyddol o ddigwyddiadau a gweithgareddau	Uned AHNE	Cyflenwyr digwyddiadau	2022-25
		2. Hyrwyddo a gweinyddu cyllid Tirweddau Cynaliadwy, Mannau Cynaliadwy Llywodraeth Cymru ar gyfer gweithgareddau hamdden gynaliadwy	Uned AHNE	Busnesau Cyflenwyr digwyddiadau	2022-25
UE 3.1- 3.2	<u>AHNE groesawgar</u> Mae effeithiau llygredd a hamdden ar rinweddau a nodweddion arbennig yr AHNE yn cael eu monitro'n rheolaidd i sicrhau bod	1. Codi ymwybyddiaeth a threialu dulliau newydd / arloesol o reoli sbwriel, baw cŵn, tipio anghyfreithlon ac ymddygiad gwrthgymdeithasol cysylltiedig o fewn yr AHNE a'r cyffiniau	Rheoli Gwastraff Cyngor Sir Ynys Môn	JAC	Parhaus
		2. Gwirfoddolwyr yr AHNE yn gweithio gyda phartneriaid, ysgolion a grwpiau cymunedol i drefnu glanhau traethau a didoli'r gwastraff morol i'w ailgylchu	Uned AHNE		

THEMA: Yr AHNE fel Lle i Fwynhau a Dysgu

NOD: Mae pobl yn deall ac yn cefnogi prif bwrpas yr AHNE. Maen nhw'n cael cyfleoedd i brofi a gwerthfawrogi'r rhinweddau a'r nodweddion arbennig mewn ffordd sensitif a chynaliadwy a chyfrannu'n gadarnhaol at y gwaith o'i rheoli heddiw ac i'r dyfodol

	unrhyw ddigwyddiadau o fewn terfynau derbyniol.				
UE 4.1- 4.2	<u>Mynediad</u> Mae'r rhwydwaith mynediad yn cael ei reoli i safon uchel, gan ddarparu cyfleoedd mynediad sy'n briodol i ddibenion y dynodiad.	1. Adolygu a gwella arwyddion rhwng pentrefi, trefi, llwybrau eraill a hyrwyddir, safleoedd cefn gwlad, meysydd parcio a chyfleusterau i ymwelwyr yn yr AHNE 2. Gwirfoddolwyr AHNE i helpu Uned Llwybr yr Arfordir i wella'r rhwydwaith llwybrau arfordirol a'i gynnal a'i gadw 3. Adolygu, ail-fuddsoddi ac ail-leoli offer monitro data yn yr AHNE. Casglu a dadansoddi'n chwarterol a'i ddosbarthu i bartneriaid perthnasol. 4. Cynhyrchu strategaeth rhostir a chynllun gweithredu i alluogi cadwraeth a gwella rhostir yr iseldir / tir comin at ddibenion mynediad a chadwraeth.	Unedau Llwybr yr Arfordir a Hawliau Tramwy Cyhoeddus Uned AHNE Uned AHNE Uned AHNE	JAC Uned Llwybr yr Arfordir Unedau Llwybr yr Arfordir / Hawliau Tramwy Cyhoeddus JAC Unedau Llwybr yr Arfordir / Hawliau Tramwy Cyhoeddus JAC	2023-25 Parhaus 2023-24 2023-24
UE 5.1- 5.4	<u>Dealltwriaeth a Dysgu Gydol Oes</u>	1. Uned AHNE a Phartneriaid i ddarparu rhaglen flynyddol o weithgareddau a digwyddiadau addysgol	Uned AHNE	Ysgolion	Wythnosol – Misol

THEMA: Yr AHNE fel Lle i Fwynhau a Dysgu

NOD: Mae pobl yn deall ac yn cefnogi prif bwrpas yr AHNE. Maen nhw'n cael cyfleoedd i brofi a gwerthfawrogi'r rhinweddau a'r nodweddion arbennig mewn ffordd sensitif a chynaliadwy a chyfrannu'n gadarnhaol at y gwaith o'i rheoli heddiw ac i'r dyfodol

	Mae'r gymuned gyfan yn ymwybodol o fanteision dynodiad AHNE drwy hyrwyddo rhinweddau a nodweddion arbennig yr AHNE a'i hanghenion rheoli yn rheolaidd.	- Uned AHNE i barhau i gefnogi a chymryd rhan yng ngwaith Dysgu yn yr Awyr Agored Cymru ar Ynys Môn - Codi ymwybyddiaeth o'r adnoddau addysg sydd ar gael gan yr AHNE a defnyddio Parc Gwledig Morglawdd fel canolfan ar gyfer gweithgareddau a digwyddiadau ysgolion sy'n gysylltiedig â'r cwricwlwm newydd.	Cyngor Sir Ynys Môn Uned AHNE Uned AHNE	Ysgolion JAC	Chwemisol Wythnosol – Misol
UE 6.1	<u>Dehongli a Gwybodaeth</u> Mae ystyr nodweddion a rhinweddau arbennig yr AHNE yn cael eu datgelu drwy ddehongliad effeithiol.	- Gweithio gydag Uned Twristiaeth CSYM i adolygu ac adrodd ar yr holl ddehongliad awyr agored yn yr AHNE i werthuso cyflwr, perthnasedd, lleoliad, cydymffurfiaeth ac ati (gan gynnwys technoleg ddigidol fel rhan o'r adolygiad) - Datblygu cynllun dehongli a gwybodaeth ar gyfer yr AHNE sy'n gysylltiedig ag argymhellion yr adolygiad uchod. - Paratoi rhaglen blwyddyn o ddigwyddiadau a gweithgareddau i ddathlu 60 mlynedd ers dynodi AHNE Ynys Môn (1966-2026)	Uned Twristiaeth Uned AHNE Uned Twristiaeth Uned AHNE Uned AHNE Cyngor Sir Ynys Môn	DAP JAC DAP JAC JAC CNC LIC	2023-25 2023-24 2025

THEMA: Cymunedau Bwyiog mewn Tirwedd Weithredol

NOD: Mae cymunedau yn yr AHNE a'r cyffiniau yn cyfrannu at gadwraeth a gwella ei rhinweddau a'i nodweddion arbennig ar yr un pryd â chynyddu eu gweithgareddau economaidd a chymdeithasol presennol yn gynaliadwy.

Cyf. Polisi	Amcan	Camau gweithredu i gyflawni'r amcan hwn	Arweinydd	Partneriaeth/ Cydwethredu	Amserlen
LWL 1.1- 1.6	<u>Rheoli Tir</u> Mae rheolwyr tir yn diogelu gweithgareddau defnydd tir cynaliadwy sy'n cefnogi rhinweddau a nodweddion arbennig yr AHNE ac yn cyfrannu at yr economi leol drwy ddarparu cynnyrch a gwasanaethau.	1. Dylanwadu ar y Cynllun Ffermio Cynaliadwy a'i hyrwyddo (cynllun amaeth-amgylcheddol newydd Llywodraeth Cymru)	Undebau Ffermio	Uned AHNE LIC JAC	2023-25
		2. Cefnogi a hyrwyddo cadwyni cyflenwi bwyd lleol a chynhyrchwyr bwyd lleol sy'n cyd-fynd â gwarchod a gwella rhinweddau arbennig yr AHNE	Undebau Ffermio	Menter Môn Uned AHNE	Parhaus
		3. Datblygu cynlluniau plannu coed / coetiroedd sy'n gymesur ag argaeledd ac addasrwydd tir	Uned AHNE	JAC Tirfeddianwyr / Rheolwyr tir	Blynyddol
		4. Datblygu Meithrinfa Goed CSYM i gyflenwi coed ar gyfer cynlluniau plannu [ffermdir, cymunedau a thirlunio datblygiadau masnachol]	Uned AHNE	Gwirfoddolwyr	2023-24
		5. Parhau â Phrosiect Afonydd Ynys Môn (Afon Wygyr) i wella ansawdd dŵr [dyfroedd afonydd ac ymdrochi] gwella mynediad i'r cyhoedd, plannu coed a chynyddu bioamrywiaeth	Uned AHNE	NWRT LIC Tirfeddianwyr / Rheolwyr Tir	2022-25
		6. Hyrwyddo a gweinyddu cyllid Tirweddau Cynaliadwy, Mannau Cynaliadwy Llywodraeth Cymru ar gyfer prosiectau datgarboneiddio ac adfer byd natur	Uned AHNE	JAC Tirfeddianwyr / Rheolwyr Tir LIC	2022-25

THEMA: Cymunedau Bwylog mewn Tirwedd Weithredol

NOD: Mae cymunedau yn yr AHNE a'r cyffiniau yn cyfrannu at gadwraeth a gwella ei rhinweddau a'i nodweddion arbennig ar yr un pryd â chynyddu eu gweithgareddau economaidd a chymdeithasol presennol yn gynaliadwy.

LWL 2.1- 2.3	<u>Cymunedau Hyfyw</u> Mae diwylliant lleol a gwasanaethau, cynnyrch a gweithgareddau gwledig yn cael eu cynnal, gan sicrhau cartrefi fforddiadwy i bobl leol a chefnogaeth i'r Gymraeg.	1. Gwella'r ddeialog gydag adrannau mewnol Cyngor Sir Ynys Môn sy'n berthnasol i dai fforddiadwy yn yr AHNE yn ogystal ag asiantaethau allanol	Cyngor Sir Ynys Môn	Uned AHNE	2023-24
		2. Cefnogi ac alinio â Chynllun Adfywio Economaidd Gogledd Ynys Môn	Datblygiad Economaidd CSYM	Rheoli Cyrchfannau Cymuned Leol	2023-25
		3. Hyrwyddo a chychwyn cyfleoedd gwirfoddoli drwy Grŵp Gwirfoddoli'r AHNE gyda grwpiau cymunedol perthnasol ac asiantaethau cyflogi.	Uned AHNE	Cyngor Sir Ynys Môn JAC DWP	2023-27
LWL 3.1- 3.3	<u>Cyfranogiad y Gymuned</u> Mae cymunedau'r AHNE yn cael eu cynnwys drwy ymgynghori a grymuso ystyrlon i wella cyfranogiad, cynhwysiant, ffyrdd egnïol o fyw ac i ymfalchïo yn eu cymuned yn yr AHNE.	1. Wardeniaid Cymunedol AHNE yr Uned AHNE i gynnal a hyrwyddo cysylltiadau â chymunedau i ddatblygu prosiectau a mentrau.	Uned AHNE	Cymunedau	Wythnosol – Misol
		2. Wardeniaid Cymunedol AHNE yr Uned AHNE i fynd ati'n frwd i annog pobl i ymaelodi â Grŵp Gwirfoddoli'r AHNE.	Uned AHNE	Cymunedau	Misol
		3. Yr Uned AHNE i ddarparu a gweithredu rhaglen flynyddol o ddigwyddiadau a gweithgareddau.	Uned AHNE	JAC Darparwyr digwyddiadau	Wythnosol – Misol
		4. Yr Uned AHNE i feithrin cysylltiadau agosach ag Adrannau perthnasol CSYM, Medrwn Môn a Menter Môn i gyflawni amcanion a mentrau cymunedol allweddol.	Uned AHNE	Cyngor Sir Ynys Môn Medrwn Môn Menter Môn	2023-24 / Ar y gweill
			Uned AHNE		2022-25

THEMA: Cymunedau Bwyiog mewn Tirwedd Weithredol

NOD: Mae cymunedau yn yr AHNE a'r cyffiniau yn cyfrannu at gadwraeth a gwella ei rhinweddau a'i nodweddion arbennig ar yr un pryd â chynyddu eu gweithgareddau economaidd a chymdeithasol presennol yn gynaliadwy.

		5. Hyrwyddo a gweinyddu Tirweddau Cynaliadwy, Mannau Cynaliadwy Llywodraeth Cymru a'r Gronfa Datblygu Cynaliadwy.		JAC Cymunedau	
LWL 4.1- 4.3	<u>Busnes</u> Mae busnesau yn yr AHNE yn cyfrannu'n gadarnhaol at economi wledig iach sy'n darparu cyfleoedd cyflogaeth i bobl sy'n byw ar Ynys Môn.	1. Cydweithio â nifer o bartneriaid i alluogi arferion gweithio mwy effeithiol, effeithlon a chynaliadwy	Datblygiad Economaidd CSYM	Uned AHNE	Parhaus
		2. Cefnogi a hyrwyddo cadwyni cyflenwi bwyd lleol a chynhyrchwyr bwyd lleol sy'n cyd-fynd â gwarchod a gwella rhinweddau arbennig yr AHNE	Menter Môn	Uned AHNE Cyflenwyr	Parhaus
		3. Hyrwyddo Cronfa Datblygu Cynaliadwy Llywodraeth Cymru fel catalydd ar gyfer cyllido prosiectau ar y cyd	Uned AHNE	Busnesau	2022-25
LWL 5.1- 5.4	<u>Cynaliadwyedd</u> Mae cyfran uwch o boblogaeth breswyl yr AHNE yn mabwysiadu ffyrdd cynaliadwy o fyw.	1. Yr Uned AHNE i barhau i fabwysiadu a gweithredu egwyddorion ac arferion gweithio cynaliadwy	Uned AHNE	Cyngor Sir Ynys Môn	Parhaus
		2. Nodi elfennau tirlun/morlun pwysig ac archwilio'r cysylltiadau rhwng rhinweddau arbennig yr AHNE a'r dull rheoli ar lefel yr ecosystem	Uned AHNE	JAC CNC Prifysgol Bangor	2023-24/ Ar y gweill
			Uned AHNE		

THEMA: Cymunedau Bwyiog mewn Tirwedd Weithredol

NOD: Mae cymunedau yn yr AHNE a'r cyffiniau yn cyfrannu at gadwraeth a gwella ei rhinweddau a'i nodweddion arbennig ar yr un pryd â chynyddu eu gweithgareddau economaidd a chymdeithasol presennol yn gynaliadwy.

		3. Nodi'r defnydd presennol a'r defnydd yn y dyfodol o adnoddau naturiol yr AHNE ac archwilio'r cysylltiadau â'r dull rheoli ar lefel yr ecosystem 4. Cefnogi egwyddorion a strategaethau Rheoli Gwastraff Llywodraeth Cymru a CSYM 5. Hyrwyddo Cronfa Datblygu Cynaliadwy Llywodraeth Cymru fel catalydd ar gyfer cyllido prosiectau ar y cyd	Rheoli Gwastraff Cyngor Sir Ynys Môn Uned AHNE	JAC CNC Prifysgol Bangor Uned AHNE Cymunedau Busnesau	2023-24/ Ar y gweill Parhaus Parhaus
LWL 6.1- 6.4	<u>Trafnidiaeth</u> Mae asiantaethau trafndiaeth cenedlaethol a lleol wedi rhoi polisiau, canllawiau a phenderfyniadau ar waith i warchod a gwella rhinweddau arbennig yr AHNE, cynnal nodweddion unigryw lleol, darparu gwasanaethau a chefnogi economi wledig fywiog.	1. Sicrhau bod yr Uned AHNE yn cael cyfle i gyfrannu at unrhyw gynlluniau a rhaglenni trafndiaeth 2. Sicrhau bod strategaethau trafndiaeth a hawliau tramwyo cyhoeddus yn cefnogi amcanion a pholisiau Cynllun Rheoli'r AHNE 3. Cynhyrchu a chyhoeddi Canllawiau Cynllunio Atodol perthnasol ar gyfer Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol i gefnogi'r Cynllun Rheoli AHNE a'r Cynllun Datblygu Lleol.	Uned Drafndiaeth Cyngor Sir Ynys Môn Unedau Trafnidiaeth a Hawliau Tramwy Cyhoeddus Uned Polisi Cynllunio Uned Drafndiaeth	Uned AHNE Uned AHNE Uned AHNE	Parhaus Parhaus 2024-25

THEMA: Cymunedau Bwylog mewn Tirwedd Weithredol

NOD: Mae cymunedau yn yr AHNE a'r cyffiniau yn cyfrannu at gadwraeth a gwella ei rhinweddau a'i nodweddion arbennig ar yr un pryd â chynyddu eu gweithgareddau economaidd a chymdeithasol presennol yn gynaliadwy.

LWL 7.1- 7.2	<u>Gweithio Mewn Partneriaeth</u> Bydd JAC yn chwilio'n barhaus am gyfleoedd i hyrwyddo cydweithio gyda rhanddeiliaid a rhyngddynt er mwyn sicrhau dibenion dynodi a sicrhau'r cyllid gorau posibl.	1. Ymestyn contractau 2 o Wardeiniaid Cymunedol yr AHNE a Swyddog Prosiect Cynorthwyol yr AHNE er mwyn gallu rhoi Cynllun Gweithredu Cynllun Rheoli'r AHNE ar waith yn effeithiol	Uned AHNE Cyngor Sir Ynys Môn	LIC	2024
		2. Adolygu a chryfhau rôl JAC, gan gynnwys llywodraethu a hyfforddi	Uned AHNE Cyngor Sir Ynys Môn	JAC	2023-24
		3. Chwilio am adnoddau newydd ac ychwanegol i weithredu Cynllun Gweithredu Cynllun Rheoli'r AHNE	Uned AHNE	LIC CNC	Parhaus
		4. Trefnu 4 cyfarfod JAC bob blwyddyn [ac 1 o'r rhain yn ymweliad â'r safle/prosiect].	Uned AHNE	JAC	Yn chwarterol
		5. Mynychu a chyfrannu at Bartneriaeth Tirweddau Dynodedig Cenedlaethol Cymru (NDLWP)	Uned AHNE	NDLWP LIC CNC	Yn chwarterol
		6. Parhau i fod yn aelodau, cymryd rhan a chyfrannu at NAAONB ac Europarc: mynychu cyfarfodydd, seminarau, gweithdai, digwyddiadau hyfforddi a chynadleddau pan fo hynny'n briodol	Uned AHNE	NAAONB	Parhaus

THEMA: Mynd i'r Afael a'r Argyfwng Byd Natur

NOD: Mae'r gymuned gyfan wedi derbyn pwysigrwydd gwarchod y byd naturiol a bywyd gwyllt ac mae'n cefnogi deddfwriaeth sy'n diogelu rhinweddau arbennig amgylchedd yr AHNE. Mae safleoedd bywyd gwyllt dynodedig yn cael eu rheoli'n sensitif ac yn ffurfio rhan o fatrics cynyddol gyfoethog o gefn gwlad sy'n ystyriol o fywyd gwyllt. Bydd achosion o lygredd pridd, aer a dŵr yn yr AHNE yn cael eu lleihau.

Cyf. Polisi	Amcan	Camau gweithredu i gyflawni'r amcan hwn	Arweinydd	Partneriaeth/ Cydwethredu	Amserlen
NE 1.1- 1.5	<u>Gwarchod</u> <u>Cynefinoedd a</u> <u>Rhywogaethau</u> Mae'r arfordir a chefn gwlad yn cael eu rheoli'n sensitif i gynnal amrywiaeth cynefinoedd a rhywogaethau mewn cyflwr ffafriol ac i wella cysylltedd rhwng safleoedd.	1. Yr Uned AHNE i gynorthwyo a chyfrannu at flaenoriaethau'r Cynllun Gweithredu Bioamrywiaeth Lleol ar gyfer Ynys Môn a chamau gweithredu yng Nghynllun Bioamrywiaeth Corfforaethol CSYM	PBNE	LNP Uned AHNE	Parhaus
		2. Bydd yr Uned AHNE yn cydweithio'n agosach ag Uned Cynllunio, Adeiladu a'r Amgylchedd Naturiol Cyngor Sir Ynys Môn i rannu adnoddau, cyfnewid gwybodaeth a pharatoi ceisiadau am gyllid ar y cyd.	Uned AHNE	PBNE	Parhaus
		3. Yr Uned AHNE yn cydweithio â Phartneriaid i arwain a gweinyddu rhaglenni cyllid Llywodraeth Cymru a Cyfoeth Naturiol Cymru ar weundir, dolydd blodau gwyllt, lleiniau ymyl ffordd / cadwraeth a rheoli cylchfannau.	Uned AHNE	Cyngor Sir Ynys Môn JAC Tirfeddianwyr / Rheolwyr tir Cynghorau Cymuned	2022-25
		4. Yr Uned AHNE i arwain a chydlynu Partneriaeth Jac y Neidiwr a'i hehangu i Bartneriaeth Rhywogaethau Estron Goresgynnol [INNS]	Uned AHNE	JAC CNC	Chwemisol
		5. Drwy'r Gronfa Datblygu Cynaliadwy, cytuno ar Gytundeb Lefel Gwasanaeth rhwng Cyngor Sir Ynys Môn a Cofnod		PBNE Rheoli Datblygu	2023-25

THEMA: Mynd i'r Afael a'r Argyfwng Byd Natur

NOD: Mae'r gymuned gyfan wedi derbyn pwysigrwydd gwarchod y byd naturiol a bywyd gwyllt ac mae'n cefnogi deddfwriaeth sy'n diogelu rhinweddau arbennig amgylchedd yr AHNE. Mae safleoedd bywyd gwyllt dynodedig yn cael eu rheoli'n sensitif ac yn ffurfio rhan o fatrics cynyddol gyfoethog o gefn gwlad sy'n ystyriol o fywyd gwyllt. Bydd achosion o lygredd pridd, aer a dŵr yn yr AHNE yn cael eu lleihau.

			Uned AHNE	Cyngor Sir Ynys Môn	
NE 2.1- 2.3	<u>Pridd, Aer a Dŵr</u> Mae ansawdd y pridd, yr aer a'r dŵr – dŵr croyw	1. Casglu data perthnasol y gellir ei ymgorffori a'i ddiweddarau yn Adroddiad Cyflwr yr AHNE a helpu i bennu'r gwerthoedd sy'n gysylltiedig â'r dull rheol ar lefel yr ecosystem	Cyngor Sir Ynys Môn	CNC LIC	Blynyddol

THEMA: Mynd i'r Afael a'r Argyfwng Byd Natur

NOD: Mae'r gymuned gyfan wedi derbyn pwysigrwydd gwarchod y byd naturiol a bywyd gwyllt ac mae'n cefnogi deddfwriaeth sy'n diogelu rhinweddau arbennig amgylchedd yr AHNE. Mae safleoedd bywyd gwyllt dynodedig yn cael eu rheoli'n sensitif ac yn ffurfio rhan o fatrics cynyddol gyfoethog o gefn gwlad sy'n ystyriol o fywyd gwyllt. Bydd achosion o lygredd pridd, aer a dŵr yn yr AHNE yn cael eu lleihau.

	a dŵr môr – yn cael ei fonitro'n rheolaidd i gynnal safonau sy'n rhagori ar safonau'r DU ac Ewrop.	2. Cefnogi gwaith CSYM ac asiantaethau i fonitro ac adrodd ar ansawdd pridd, aer a dŵr 3. Gweithio gyda Cyfoeth Naturiol Cymru a'r Undebau Ffermio i gasglu data perthnasol a deall y cysylltiadau â'r Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr yn well	Cyngor Sir Ynys Môn Cyngor Sir Ynys Môn	CNC LIC Dŵr Cymru Undebau Ffermio	Blynyddol 2022-25
NE 3.1- 3.3	<u>Ardaloedd Dynodedig a Safleoedd Pwysig Eraill</u> Mae safleoedd bywyd gwyllt statudol ac anstatudol yn cael eu rheoli am eu gwerth o ran bioamrywiaeth, estheteg ac amwynder.	1. Gweithio gyda JAC a phartneriaid i ganfod meysydd addas ar gyfer cydweithio, ceisiadau am gyllid ar y cyd a chyfleoedd gwirfoddoli	LNP	Uned AHNE JAC	2023-24 / Ar y gweill